KAÇAK YAYIN

-edebiyat şart...

1 yaşına bastık

mayıs 2004 / sayı: 13 2.500.000 tl. kdv dahil kaçak@leman.com.tr

Deutschland 3.40 EUR Osterrich 3.50 EUR Schweiz 6.50 CHF Nederland 3.50 EUR Belgique 3.50 EUR France 3.50 EUR

LeMan Dergi Grubu

ISSN 1304-1037-0-6

9 771304 103704

Kıbrıs 2.750.000 tl.

Bir yılın emeği, bir yılın serüveni

Kaçak Yayın ciltleri çıktı!

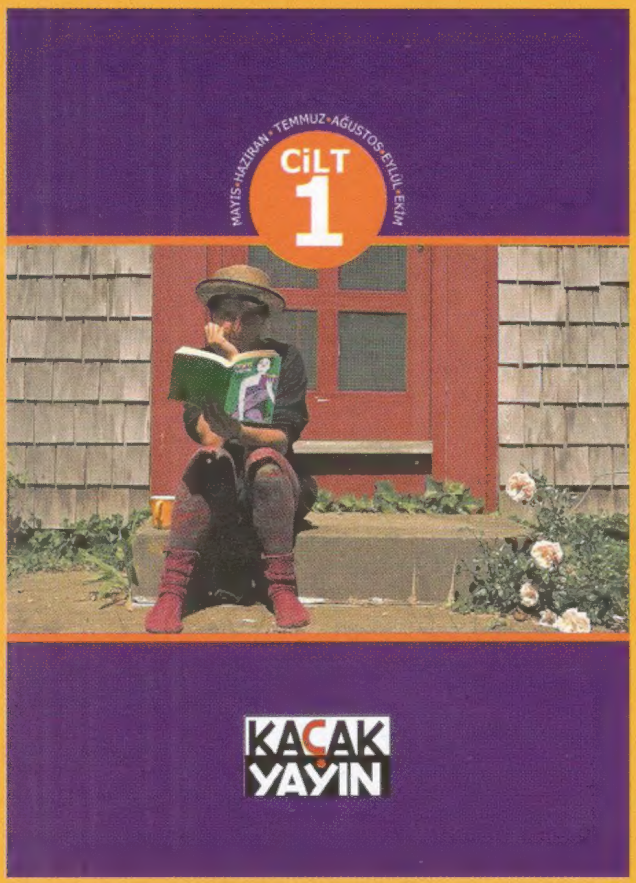

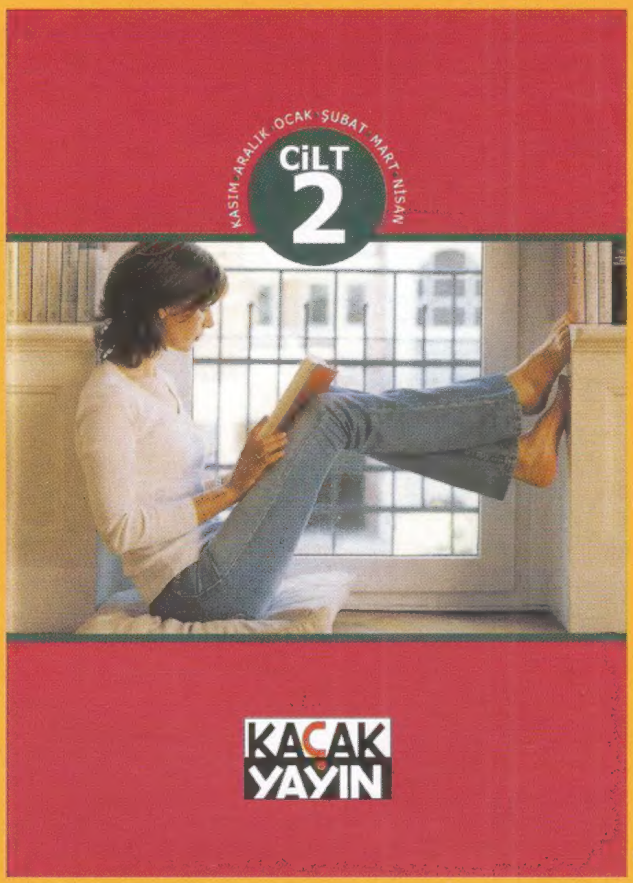

özel kapaklı ciltlerde 6 sayı bir arada

gazete bayileri ve kitapçılarda...

Kaçak Yayın "Erlerin Generali"

Bir okurumuz **Kaçak Yayın** için ***"erlerin generali"*** diyor. Benzetmenin uygun olup olmadığını söylemek bize düşmez, ama bugüne kadar aldığımız en hoş övgü olduğunu söyleyebiliriz.
Bilenler olacaktır, erlerin generali ***Omar Bradley***'dir. Missourili bir öğretmen çocuğu olan Amerikan ordusunun bu subayı, II. Dünya Savaşı'nda İtalya cephesinde Nazi ordusuna karşı savaşta büyük yararlılık göstermiştir. Ancak biz onun askeri meziyetleri ile ilgilenmiyoruz, hele de bu günlerde.

Omar Bradley'e bu lâkap (ünvan) erleriyle aynı koşulları paylaştığı için verilmiştir. Gerçekten de onu erlerden ayırmak zordur. Toz toprak içinde cephede, yürüyüş kollarındadır. Rütbesizdir âdeta, ama liderdir. Sevginin, bağlılığın lideri.
Edebiyatın kaynağı halktır. Halk yaşamı edebiyatı önceler. Edebiyatın konuları, temaları hayatın içindedir. Bireyin özgürleşmesini, onun fantazyasını da koruyan incelikli demokrasi bu canlılığın içindedir. Onu keşfetmesini bilmek gerek. Bireyi toplumsallaştıran ve bir yandan da özgürleştiren şey, hayatın üslûbu içinden bizim soyacağımız, soyutlaştıracağımız şeydir edebiyat.
Hayatın öyküleştiği yerde olmanın pedagojik bir başlangıç olduğunu düşünüyoruz. Sanata pedagojik hedefler koymayı ihmal etmemeli.

Bir yıllık uğraşının ardından keder bize, neşe size olsun.

kacak@leman.com.tr

Sayı: 13 · Mayıs 2004 / Ayda bir yayımlanır.

Sahibi: LM Basın Yayın Ltd. Şti. adına Tuncay Akgün
Yayın Yönetmeni: Tuncay Akgün **Yayın Danışmanı:** Adnan Özer adnanozers7@hotmail.com **Editör:** Aslan Özdemir aslanozdemir@leman.com.tr
Sorumlu Yazışleri Müdürü: Ayhan Erdoğan **Sanat Yönetmeni:** Mithat Çınar **Grafik Uygulama:** Mete Güler **Fotoğraflar:** Sinan Göksel
Dizgi: Nurgül Sedef Kıran **Düzelti:** Hüseyin Kıran **Müessese Müdürü:** Ali Yavuz **Satış Müdürü:** Cengiz Kocalı **Baskı Sorumlusu:** Tanju Kirte
Abone-Reklam: Sevinç Selvi

Tel: 0212 - 292 94 50 - 292 95 51 (4 Hat) - **Fax:** 0212 - 292 44 91 **Abonelik için Tel:** 0212 - 292 94 50/119
Adres: Firuzağa Mahallesi, Defterdar Yokuşu No: 47 Beyoğlu / İstanbul **Baskı:** LeMan Matbaası **Tel:** 0212 - 858 00 93 (Pbx) **Dağıtım:** BBD Merkez

içindekiler

14 beyoğlunun kitaplı kafeleri

>kadın eserleri kütüphanesi 45

4 Cervantes ödülü törenini bombalar geciktirdi

32 ocakbaşı hayatın orta yeri

>bütünüyle yalnız olmak üzerine 16

Paulo Coelho

40 >'saka mı bu? yanımdaki, dahi, charles bukowski

KÜRŞAD OĞUZ 66

>eleştirelaklın sınırlarında 28

24 >istanbul'da bir "keloğlan" masalı

78 >günter grass yemen'de

Keeel Hasan Efendiiii/İskender Pala/6
Almanya'da Öğrenci Protestoları/Björn Kern/7
Kaçak için ne dediler/8
Adnan Özer/12
Kamil Karlıdağ (Röp.)/17
Tanıklıklar/Salih Bolat/23
İstanbulda Bir Keloğlan Masalı/24
Düş KUrgusu/Atilla Birkiye/31
Üç ayaklı at/Metin Aksoy/44
Ters"N'li Gemilerin Ardından (Hasine Şen)/49
Biz Dikerken *Shafuck* Söküyor/Nafer Ermiş/52
Lawrence Durrell/İskenderiye Dörtlüsü/Özgür Apaçe/54
Düzce Notları/Sabri Özdemir/57
Yeni Bir İkili Gibi/Teoman&Bülent Ortaçgil/58
Gramafonlu Kahve/Tahir Abacı/63
Almanya Haber/Gültekin Emre/72
Tersten Okuma/Yahya Kebir/74

kaçak izmir'de

Tüyap İzmir Kitap Fuarı'ndaki panellerden biri de Kaçak Yayın adına düzenlenmişti. "Edebiyat dergiciliği ve Pedagoji" başlıklı panelde Adnan Özer ve Aslan Özdemir konuştular. Kaçak Yayın'ın İzmir muhabir/yazarı Savaş Ünlü'ye sunuculuk görevi düştü.

İzmir'in ödülü Homeros

Stand ziyaretçileri... ayaküstü sohbetler gırla gitti. Ertan Yılmaz genç ve yakışıklı bir şair. İzmir'de konulan "Homeros Ödülü"nü aldığını öğreniyoruz. Bereket Fuar'ın sakin saatleri, bir iki şiir okumak için zihinler yerinde. Ertan kardeşin şiirleri, doğrusu iyi. Yeni bir şair geliyor!

Demek ki daha çok pedagoji

Panelde dinleyici çok muydu; hayır, giren çıkanlarıyla 35 kişi, 16 sabiti vardı panelin- Demek ki daha çok pedagoji yapmak gerekiyor diye söze girdi Adnan Özer. "İnsanı dönüştürmek sanatı edebiyatın özünden gelen bir şey," diye de ekledi.

Aslan Özdemir Kaçak Yayın'ın içindeki edebiyat dergileri için yeni sayılacak öğeler hakkında açıklamalarda bulundu.

"İnsan arkadaşınındır" dedi ya, iki kuşağın aklında kalıp yaygınlaştı. 70'li yılların şairi **Hüseyin Peker**'den söz ediyoruz. Şiirlerin yetinmedi Hüseyin Peker roman ve öykü de yazdı.
Banka emeklisi. Ama boş durmayı sevmiyor anlaşılan. Şimdi İzfaş'ın görevlilerden. Kitaplarının olduğu fuarı gözetiyor. Hayatın cilvesi bu, hem yaz, üret, hem koru gözet. Hüseyin Peker Kaçak Yayın, sevdiğini söyledi. Şiir gönderme sözü verdi.

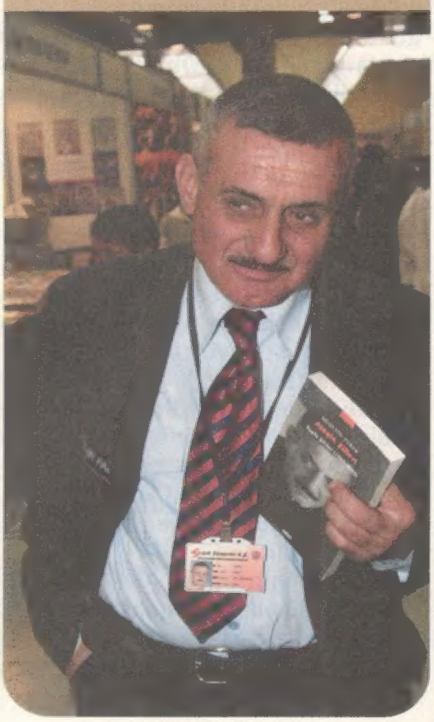

Adnan Özer ve Ertan Yılmaz Leman standında.

Cervantes Ödülü törenini bombalar geciktirdi

Ödülü alan Şilili şair Gonzalo Rojas, 11 Mart'ta Cervantes'in babaocağı Alcala de Henares'teki terörün ardından şakacı ve umut dolu bir konuşma yaptı.

İspanya'nın en önemli edebiyat ödülü olan **Cervantes Edebiyat Ödülü** Şilili şair **Gonzalo Rojas**'a Alcala de Henares Üniversitesi'nde 23 Nisan günü yapılan bir törenle takdim edildi.

86 yaşındaki şaire ödülünü gelenek olduğu üzere **Kral Juan Carlos** verdi. 90.151 euro tutarındaki ödülün İspanya ve İspanyolca konuşulan ülkelerde manevi değeri yüksek. Bu değer muhteşem **Don Quijote**'nin yazarı **Cervantes** adına konulmuş olmasından geliyor.

Cervantes 2003 Edebiyat Ödülü'nün Latin Amerika'nın yaşayan en önemli şairlerinden biri olan **Gonzalo Rojas**'a değer görüldüğü daha önce duyurulmuştu. İspanya'daki bu ödülün töreni adet olduğu üzere duyurulduktan bir iki ay sonra yapılmakta. Ödülün ulus adına sahipliğini İspanya kraliyet ailesi adına kraliçe yapıyor. Ödülün amacı modern Kastilyanca da denilen İspanyolca'yı yüceltmek ve bu dildeki edebiyat varlığını dünya önünde kutsamak. **Diktatör Franco**'nun ölümünden sonra konulan ödül başlangıçta sadece İspanya ülkesi yurttaşlarına verilirken, daha sonra tüm İspanyolca konuşulan ülkeler yurttaşları için geçerli kılındı. Bu ödüle değer görülen Latin Amerikalı yazar ve şairlerin sayısı hiç de az değil; **Borges, Octavio Paz, Carlos Fuentes, Juan Carlos Onetti, Alejo Carpentier** bunlar arasında ilk akla gelenler.

Ödül töreninin bu yıl Alcala de Henares'te yapılmış olması anlamlı, bilindiği üzere 11 Mayıs bombalı terörü bu semti vurmuştu. Ayrıca bu semt **Cervantes**'in babaocağı.

Kültür Bakanı **Carmen Calvo, Gonzalo Rojas** (şapkalı), yanında **Kraliçe Sofia** ve **Kral Juan Carlos**

Kral Juan Carlos, ödülünü anısını sembolize eden altın madalyayı **Gonzalo Rojas**'ın boynuna taktıktan sonra yaptığı tören açış konuşmasında, şair hakkında özenli ve imge yüklü değerlendirmelerde bulundu. **Carlos**, "*onun ulu gözetleyiciliği*" gibi yüksek ifadeler kullanıp, şair için eleştirmenlere özgü bir tespitte de bulunmaktan kaçınmadı: "*hep en iyisini arayan şairlerin prototipi.*"

Gonzalo Rojas ise teşekkür konuşmasında oldukça şakacı bir üslup seçmişti. "*Bir konuşma gider, öbürü gelir ve hiçbirinde öyle büyütülecek bir şey yoktur*" diye söze başlayıp, bir kömür ocağında işçi olan babasının, onun bir gün Kral ve Kraliçe'nin elinden ödül alacağını kestirebilmiş olsaydı, öyle resmi lakırdılar etmesine razı gelmeyeceğini, şairlerin hakiki sözcükleriyle konuşmasını isteyeceğini ekledi. **Rojas**'a göre,"*sözcükleri öyle insanlara bir şey bahşeder gibi kullanmamalı; söz ağızdan çıkar ve onu kekeleyen dünyaya koyarsın*".

"*Ben kendimin metamorfoza uğramış şekliyim,*" diyen **Rojas**, başta **Neruda** olmak üzere ülkesinin şairlerini kendisine tuttukları ışık için övdü. **Rojas**'ın son sözleri Latince'ydi: "***Lusisti satis, edisti satis, atque bibisti. Tempus abire tibi est***". "*Gönlünce eğlen, Romalılar gibi ye, bir de iç. Zaman geçip gidiyor nasılsa*".

Cervantes Ödülü törenini bombalar geciktirdi. Şilili şair **Gonzalo Rojas** 11 Mart'ta **Cervantes**'in babaocağı olan Alcala de Henares'teki terörün ardından şakacı ve umut dolu bir konuşma yaptı.

Ganzalo Rojas'dan iki şiir

ÖLÜM GEÇERKEN BENİ EĞLENDİRİYOR

Ölüm, peşinden lüks otomobillerle gelen
matem olduğu halde muhteşem arabasıyla
geçerken beni eğlendiriyor:
havadan sudan konuşulduktan sonra
rahmetli güller içinde uğurlanıyor.
Yıkık ve bitkin akrabaların her biri
öğle yemeğinde şarabı daha tatlı buluyor.

GÜZEL KARANLIK

Geçen gece sana dokundum ve
seni hissettim
elim elinden daha öteye kaçmaksızın,
vücudum ne de kulağım kaçmaksızın
canlı biri gibi
seni hissettim.

Çarpan bir yürektin,
yoksa kan mıydın ya da serseri
bir bulut muydun bilmiyorum,
evimin her tarafında, ayak uçlarına basarak,
bir gölge gibi dolaşıyordun, ışıl ışıldın.

Ahşap evimde koşup duruyordun,
pencereleri açıyordun,
sende tüm gecenin yürek çırpınışını
duyuyordum,
karanlıkların kızı, sessiz savaşçı,
öyle müthiş ve öyle güzeldin ki,
senin ateşin olmadığı
hiçbir şey benim için var olmuş sayılmaz.

Türkçesi: Ertuğrul Önalp

(Biyografi ve şiir çevirileri Şili Büyükelçiliği'nin yayımladığı (2002) "Yedi Şilili Şair" adlı yapıttan alınmıştır. Prof. Ertuğrul Önalp'e teşekkür ederiz).

biyografi

Ganzalo Rojas 1917 Lebu şehrinde dünyaya geldi. 1924'de 25 yaşındayken, öğretmenlik yapmak amacıyla Şili'nin kuzeyine yerleşti. Özellikle maden işçilerine eğitim verdi. 1958 yılında Concepcion Üniversitesi'nde öğretim üyesi oldu. Bu üniversitede öğretim üyeliği yaparken, **Pablo Neruda, Mario Vargas Llosa ve Ernesto Sabato** gibi döneminin en önemli Şilili ve yabancı yazarlarını bir araya getirmeye başararak, Concepcion'da uluslararası toplantı gerçekleştirdi.

Yaşamını ve verimli edebi çalışmalarını birçok ödül süsledi: **Şili Yazarlar Cemiyeti** (1946), **Kraliçe Sofia Iberoamerika Şiir Ödülü** (İspanya, 1992), **Martin Fierro** (Arjantin, 1998), **Octavio Paz** (Meksika, 1998) ve **Jose Hernandez** (Arjantin). 1992'de **Milli Edebiyat** ödülünü aldı.

1973 yılından sonra yaşamak zorunda kaldığı sürgün, yaşamının trajik bir dönemi oldu. 1982'ye kadar eserlerinin büyük bir bölümünü yayımladığı Küba, Doğu Almanya, İspanya, Venezüela ve Meksika gibi değişik ülkelerde yaşayarak Şili'ye dönmedi. Sürgün dönemi ile Çin ve Fransa'ya yaptığı seyahatler, şiirinde derin izler bıraktı.

Gonzalo Rojas'ın dünya edebiyatındaki yeri, **Octavio Paz** ya da **Jose Lezama Lima** büyüklüğündeki şairlerle hemen hemen eşdeğer niteliktedir. Öncü akım geleneğinden özellikle **Ruben Dario** ve **Vicente Huidobro**'dan oldukça etkilenmiş olmasına rağmen, evrensel boyutta iki konu olan ahlak ve aşkın baskın olduğu, güçlendirilmiş bir şiir yaratmak amacıyla zamanla öncü akımdan tamamen uzaklaşmıştır. Bu yüzden, şiirinde her zaman metafiziksel bir kaygı vardır. Bazı şiirlerinin ortaya koyduğu cinsel özgürlük imgesinden öteye giderek, aşkı bile ahlaki bir sorun olarak ele alır. **Rojas**, özellikle erotik şiirlerinde, insan ruhunu aşan tanımlamalarla mısralarına derin bir evrensellik vererek, çok yoğun bir şiirsel dil kullanır. Şiiri yeniden insanlaştırıp, ona ahlaki anlamlar yükler, bu da **Rojas**'ı güncel bir şair ve çağdaş Şili şiirinin en önemli temsilcilerinden biri haline getirir.

Başlıca eserleri arasında **İnsanın Sefaleti** (1948), **Ölüme Karşı** (1964), **Karanlık** (Venezuella, 1977), **Taranstierro** (İspanya, 1979), **Şimşekten** (Meksika, 1981), **50 Şiir** (1982), **Aydınlatma** (1986), **Vasiyetin İçeriği** (1988), **Aylak Okur** (1990) ve **Bulanık Nehir** (1998) yer alır.

"Bir konuşma gider, öbürü gelir ve hiçbirinde öyle büyütülecek bir şey yoktur,"

iskender pala

Akeeel hasan efeeendiiii!

Vaktiyle selatin camilerinden birinde bir hoca efendi öğle ile ikindi arasında sürekli vaaz eder, tesirli konuları ve talâkatlı konuşmalarıyla cemaati ağlatır, sonra da göz yaşlarına dayanamayıp cübbesinin altından bir def çıkararak,
-Bu kadar hüzün ve kedere biraz da neşe ve eğlence lazımdır, diyerek çalmaya başlar, cemaati de hem güldürür, hem oynatırmış.
Galiba içinden geçtiğimiz günler, toplumun üzerine hüzünlerin sindiği zamanlardı. Belki biraz da eğlence lazımdır... İşte size eski tulûat ustalarımızdan **Kel Hasan**'ın bir macerası
Kel Hasan (1865-1929), ustası **Abdi Efendi** ve **Kavuklu Hamdi** ile kendisinden sonra yetişen **Naşit** arasında *komik-i şehir (şöhretli komedyen)* diye ortaya atılmış bir bostancı çırağıdır. Önceleri Abdi Efendi'nin yanında *ikinci komik (güldürü ustası, komedyen)* olarak **İbiş** rolünde çalışmış ve sonra kendi başına tuluat yapmaya başlayarak şöhrete ermiştir. Sultan II. Abdülhamid devri ile İkinci Meşrutiyet yıllarının Ramazan günlerinde bütün İstanbul halkının her kademeden seyirci toplayan bu komedyeninin aslında ne bir eğitimi, hatta ne de okuma yazması vardır. Zaten o yıllarda tulûat, hiçbir sanat değeri olmayan ve yalnızca güldürme amacı güden bir seyirlik idi. Laz, Kürt, Çerkez, Arap tiplemeleri üzerine kurulu birkaç taklit, müstehcen laflarla geçiştirilmiş birkaç maskaralık ve işte size tulûat. Ramazan haricinde konaklarda da devam eden tuluat, bir pespaye nükteye binlerce hediye kabîlinden bir eğlencedir. Yazık ki tiyatrolara sıkı denetimlerin yapıldığı **Sultan II. Abdülhamid** devrinde tulûat tam bir hürriyet yaşamış ve eğlence adına müstehcenliğin bini bir paraya gevelenmeye başlamıştır. Osmanlı'nın son dönemlerine ait eğlence dünyasını ballandıra ballandıra ve hatta abartarak anlatan **Refik Ahmet Sevengil** bile tulûatın, kaba bir halk eğlencesi olmakla gören gözleri kör ettiğini, işiten kulakların ar perdesini yırttığını, hisli kalpleri acıyla kıvrandırdığını yazar. Onun dediğine göre tulûatta oyun ve konunun hiç önemi yoktur. Önemli olan halkı bir-iki saat eğlendirmek, ilgisini çekmek ve güldürmektir. Bu da, elbette eğlenceyi bayağılaştıran bir sanat eşkiyalığı demektir.
Kanto denilen sanat(!) da zaten bu tür tulûat saçmalıklarının önü alınamayan müstehcen eğlence hevesinden doğmuştur. Bozuk düzen bir orkestranın çaldığı ucuz bir zırıltı, çıplaklığından öte gösterecek marifeti olmayan bir kantocu kız, tüller içinde hoplayıp zıplayarak ortaya çıkıp gerdan kırarak, bel bükerek güya şarkı söyler. Hiç bir estetik değeri olmayan bir beste, güfte ve dans... Üstelik seyircisi de bütün gün oruç tutarak ibadet etmiş müslüman halk.
Biz dönelim **Kel Hasan**'a.
O vakitler **Kel Hasan**, önceden konusu olan bir repertuvar hazırlamaz, Allah ne verdiyse, aklına estiği gibi komiklik yapar, seyircileri gülmekten kırıp geçirirmiş. **Şemseddin Kutlu**'ya göre onun hiç değişmeyen sahne kılığı, sol elinde boş bir gazyağı tenekesi, -sahneye kendisinden önce bu tenekeyi yuvarlayıp gürültü çıkararak seyirciye gülmeye hazırladığı meşhurdur-, sağ elinde uzunca saplı bir tavan süpürgesi, ayağında gayetle bol paçalı, beyaz olmakla beraber kirli bir pantolon, belinde enli bir esnaf kuşağı, üstünde kolları dirseklerine kadar sıvanmış bir mintan, başında da eskilerin **"yar tekmesi"** dedikleri bir tarafı çukurlaştırılmış eski bir festen ibarettir. Kalın kaşları boya ile daha da kalınlaştırılmış, nohut kadarcık burnu altında pos bıyıkları ağzını örtmüş vaziyettedir. Şimdiki karikatürleri andıran bu haliyle onun ayrıca komiklik yapmasına da gerek yoktur ya!..
Saçları olmadığı için herkesin ona **Kel Hasan** dedikleri zamanda bazı muharrirler ondan bahsedecekleri vakit yalnızca **"K. Hasan"** diye yazarlar ve güya kelliğinden dolayı incinmesine razı olmazlarmış. Ne ki bu yazılış da onun için kaderin bir cilvesi olarak halkı güldürür, kelliğini daha da ortaya çıkarırmış. Şimdi biz onun halkı güldürdüklerine değil, kendi hayatından bizi güldüren birkaç hadiseye temas edeceğiz.
*Rivayete göre o devrin sayılı fırtınalarından **Arap Abdullah**, bir konağa iftar ziyafetine gider. Ezan okunmaya yakın vakitte, konak sahibiyle birlikte içeriye düzgün kıyafetli, kalıptan yeni çıkmış fesiyle kerli ferli bir devletluyu andıran **Hasan Efendi** de girer. **Abdullah** onu yüksek mevkide bir adam diye etekler ve iftar sofrasına oturulur. İftardan sonra **Arab**'ın neredeyse bir nazır gibi hürmet ettiği adam meğer komedyen çıkmaz mı?!.. Serde kabadayılık var ya, **Arap**, iftardan önce bu adama öyle hürmetkar davranmasını nefsine yediremez ve intikamını almak ister. Ertesi gün hemen **Hasan Efendi**'nin evini öğrenir ve daha kuşluk vakti, herkes oruç uykusundayken hicaz faslından naralanır:
-Keeeell Hasan Efeeeendiiii!... Keeeell Hasan Efeeeendiiii!...
Mahalleli ne olduğunu şaşırıp cumbalara üşüşürler. **Hasan Efendi** perdenin arkasından **Arap Abdullah**'ı görürse de dalaşmaya gelmez, deyip evde yokmuş numarası yapar. Bu minval üzere Arap Abdullah birkaç gün her sabah gelip aynı nara ile mahalleliyi ayağa kaldırır. **Kel Hasan** ona uymadıkça da küplere biner. Nihayet işi gücü bırakıp **Hasan**'ı takibe ve nereye giderse ***"-Keeeel Hasan Efeeeendiiii!"*** lere devam eder. *Komik-i şehîr*, bakar ki bu iş böyle olmayacak, Arab'ı, iftara gittikleri konak sahibine şikayet eder. Vaktin nazırlarından olan adam da **Arab**'ı çağırıp söz verdirtir, hatta yemin ettirir ki bir daha **Kel Hasan**'a böyle bağırmasın. Arap çâr naçar yemin eder, ama içindeki ateş sönmemiştir. Ertesi gün **Hasan**'ın penceresi dibinde biter ve bağırır:
- Hasan Efeeeendiiii! Annarsın yaaaaa!...

Kel Hasan, Kavuklu Hamdi'nin çırağı iken **Kuşdili Çayırı**'na yakın bir kahvehanede, yanyana konulmuş masalardan müteşekkil bir sahne ve dizi dizi sandalyelere oturmuş halka bir tulûat icra edecektir. **Kel Hasan** perdeyi açmak için beklemektedir. Hava buz kesmekte olduğundan ustasının gelmemesini hayra yoramamakta ve acaba başına bir şey mi geldi diye meraklanmaktadır. Bu arada müşteriler de sabırsızlanırlar. Leblebiler, gazoz kapakları sahneye fırlatılmaya başlar, yuhalamaların şiddeti artar. **Hasan** tam tek başına sahneye çıkacakken dışarıdan bir merkep tıksırması duyulur. Meğer **Kavuklu** o gün başka bir yerde misafir imiş ve bulunduğu yere çamur sebebiyle at arabası giremediği için, o karda kıyamette bir merkep tedarik ederek onun sırtında gelmişmiş. Öyle ki, geç kaldığından merkebi bağlamaya bile fırsat bulamadan kendini sahneye atmış. Boşta kalan merkep kahvenin açık kapısından başını uzatmış olup biteni seyrederken **Kel Hasan** parmağıyla eşeği gösterip ustasına giydirmiş:
- Usta! Bildiğim kadarıyla sizin eşeğiniz yoktu. Pederin olmasın?!..
Bu sualdeki *"pederin"* hitabının vurgusundan, aslında kendisine *"Senin baban bir eşektir!"* anlamına geldiğini sezen **Hamdi**, seyircinin yükselen kahkahaları arasında parmağını eşeğe doğru sallayarak cevabı yapıştırır:
-Doğru bilirsin evlat, bizim pederin eşeği yoktur, o biraderin, biraderin.!

Hazret, bir yaz günü, Suadiye'den Kadıköy iskelesine kadar yürümek zorunda kalır. Vapurun hareketine daha vakit vardır. İskeledeki ayakkabı boyacılarından birine potinlerini gösterip sorar:
- Şu ayakkabıların tozunu kaça alırsın?
- On paraya alırım, cevabı üzerine de fahiş fiata itiraz kaydını koyar:
- Vallahı on paraya veremem. Ben bunları ta Suadiye'den beri getiriyorum.

Almanya'da Öğrenci Protestoları

Bugünün Öğrencileri Neden 68'lilerden Utanmalıdır?

KAÇAKHABER **BJÖRN KERN**

Aralık 2003, soğuk bir gün, Hannover Eyalet Parlamentosu önünde öğrenciler polislerin üzerine boya torbaları atıyorlar ve parlamentoya girmeye çalışıyorlar. Polis sert ve acımasız; savunmasız öğrencileri yere yıkıyor ve kalkanlarıyla duvar örüyor. Düzenin bekçileri yorgun, bir önceki gece öğrenciler kanolarla Leine nehri üzerinden parlamento binasına girmeyi bile denediler.

Patırtının nedeni açılan pankartlarda açıkça belirtilmiş: ***"Bizi aptal yerine koyarak tasarruf edemezsiniz!"*** diyor düdükler eşliğinde rüzgarda dalgalanan bezler. Öğrenci sayısı büyük miktarda artmasına rağmen Üniversiteler'in ödenekleri azaltılıyor, 1200 adet kadro kaldırılıyor ve öğrenci harçları getirilmek isteniyor. Sadece Aşağı Saksonya'daki üniversiteler 2004 yılında toplam 40.7 milyon Euro daha az ödenek alacak.

Üstelik Hannover yalnız da değil. Berlin'de de durum öğrenciler arasında oldukça gergin. Buz gibi soğukta Spree nehrine atlayan gençlerin tişörtlerinde ***"Eğitim yüzmeye gidiyor"*** yazılı. Bundan kısa bir süre sonra arkadaşlar çıplak olarak Kuhfürstendamm'da yürümeye başlıyorlar, çünkü, pankartlara göre, ***"donlarına varıncaya kadar"*** her şeyleri ellerinden alınmış -bu yaratıcı protestolara medyanın ilgisi olacaktı kuşkusuz. Eğitim bütçelerinde yapılması planlanan kısıtlamalar geri alınıncaya kadar Berlin Üniversiteleri'nde boykotlar yapılacakmış, en azından ilkbahara kadar.

Yaşlı 68'liler şimdiden sevinç çığlıkları atmaya başladılar bile, çünkü nihayet, kendi geçmişlerine bağlayabilecekleri kararlı bir öğrenci hareketi buldular. Hannover öğrencilerinin sözcüsü olan kız, 68'li kuşağın solcu fosillerinden Daniel Kohn-Bendit'le birlikte Almanya'nın en popüler tartışma programlarında yerini aldı bile. Protestolar ***"parlamento dışındaki muhalefet oluşumunun ilk kilometre taşı"*** diyerek Berlin sosyal forumu da sevincini dile getiriyor.

Yakından bakıldığında bu coşkunun dayanıklı olmadığı görülür. ***"Şu anki ayaklanma bir hareket değil, daha çok bir çıkar temsilciliği,"*** diyor AG Yüksekokul Araştırmalar'dan Tino Bargel. Gerçekten de bugünkü protestocularda, bunun politik bir hareket olarak görülmesi için gerekli kapsayıcı bir sosyal fikir eksik. Ön planda bencil çıkarlar göze çarpıyor: Kim zorunlu dersleri vermek için daha fazla sömestre ihtiyaç duyuyorsa, işte o sabırsızlanıyor. Bu noktada ekonomik bakış açısı üniversitelilerin kendilerine bakış açılarını da değiştiriyor: Öğrenci, doğru dürüst bir hizmet alamamaktan şikayet eden bir müşteri konumunda.

Bugünkü öğrenciler ***"eşitsizlikleri gidermek ya da ekonomideki güç dengelerini değiştirmek istemiyor,"*** diyor Bargel, 68'lilerin tam tersine. ***"Öğrenciler pek fazla düşünmüyor. Kendi dertleriyle uğraşmanın dışında bir sorumluluk almıyorlar".*** Tam olarak incelendiğinde, sadece para talebinin olduğu anlaşılan bu tür ani protestoları son olarak 1997 yılında görmüştük. Protestolar Noel ile birlikte sonra ermiş ve öğrenciler yine sıcak aile ortamında, Noel ağacının etrafında toplanmıştı.

Ama belki bu sefer Noel o kadar çabuk gelmeyecek; bazı öğrenci temsilcileri birden sosyal çelişkileri söz konusu etmeye başladı. Eğer ekonomik toplum anlayışına alternatif bir seçenek sunulacak olursa, bu toplumsal hareketlerden bir şey çıkabilir de. Ne de olsa 68'liler hareketi de önce ağır ağır, adım adım gelişmişti; ilk olarak öğrenciler Başbakan Adenauer yönetimindeki Cumhuriyet'te kendilerini evlerinde hissetmemeye başladılar. Bunu Nazi Dönemi'ndeki üniversitelerin rolü konusundaki eleştiriler takip etti - ama bardağı taşıran son damla Vietnam Savaşı oldu ve bu yeni sosyal hareketi perçinledi.

Ama bugünkü öğrenciler bundan henüz çok uzak. Gerçi yaratıcı, kaotik bir temel var, ama üstyapı yok. Birleşmek yerine herkes kendi kendine protesto ediyor, sosyal talepler tartışılmıyor. Öğrenci sadakatsizliği kendini en iyi Marburg Üniversitesi'nde gösterdi: burada birgün boykot ediliyor, birgün ders yapılıyor, güzel bir düzen içinde. Bu da Berlin'de çıkan solcu ***"tageszeitung"*** gazetesini kinik bir başlık atmaya yöneltti: ***"Öğrenciler boykotlarını bir parça daha sürdürüyor."*** Boykot, ama sadece bir parça -bu 1968'de düşünülmesi olanaksız bir şeydi.

Geleceklerini nasıl hayal ettikleri sorulduğunda, tartışma programında Daniel Cohn-Bendit'in yanında oturma şerefine nail olan Hannover öğrenci sözcüsü kız buna uygun bir cevap veriyor: ***"Evliliğe karşı değilim."***

-ne dediler?

Kaçak 1 yaşında!

"Kaçak Yayın"ı ilk çıktığı günden beri izliyorum (yani benimle röportaj yapmalarından çok önce!). "Kaçak Yayın"daki herkesin normal dergi formatını düşünmeden, işlerini keyifle, zevkle yaptıkları gözüküyor. Ve onların keyfi biz okuyuculara da bu nedenle kolayca geçiyor.

Başarıları devam etsin.

"**Kaçak Yayın**"ın çok daha muhalif bir dergi olmasını istiyorum. Genel edebiyat dergiciliği çizgisini hızla aşmasını bekliyorum. Ancak atölye çalışmasıyla ve gençlere açtığı sayfalarıyla çok değerli bir hamle yaptığını düşünüyorum. Çünkü gençlik yıllarımda iki şeyin acısını çok çektim. Birincisi, edebiyat üzerine konuşacağım arkadaş çevresinin olmaması, ikincisi ilk ürünlerimi değerlendireceğim bir edebiyat dergisinin eksikliğiydi. **Kaçak Yayın** bu anlamıyla açık bir dergidir, yani sokaktan gelen herkesi içeri girer. Elinde ürünü olan herkesi dergi sütunlarında karşılığını bulur. Ben şu günlerde Türkiye'de gençlerin hikaye yazmaya fazlasıyla meraklı olduğunu görüyorum. Eskiden, yani son 20 senedir Türkiye'de edebiyata ilgisi olanlar sürekli şiir yazardı. Şimdi ise hikayeye dönüş var. Bunu çok sağlıklı buluyorum. Çünkü şiir kendi içinde dedikodusu ve çekişmesi bol bir sanattır. Oysa hikayede genç yazar boyunun ölçüsünü rahatlıkla alabilir. Yani gerçek yeteneklerin şiirden çok hikayede kendilerini gösterebileceklerine inanıyorum. Adnan'a ve Aslan'a bu yoğun çalışmalarından dolayı teşekkür ediyorum. Arada bir benimle de röportaj yapmasını unutmasınlar, ben önemli bir yazarım.

Nihat Genç-Yazar

Sanat ve edebiyata ilgi göstermek için gayret var. Kolay okunur olması güzel. Kolay okunup magazinden uzak durabilmesi ayrıca güzel. Kaldı ki, iyi ki böyle. Diğer kağıtları okumak zor oluyor. Bu kağıtlarda küçük punto bile okunabiliyor. Ayrıca Adnan Özer eli değmiş olduğu belli.

Selim İleri- Yazar

Dergiyi alıyorum ve okuyorum. İyi buluyorum. Dalında alternatif bir dergi olduğunu düşünüyorum. Yalnızca baskı ve sayfa kalitesinin değişmesi gerektiğini düşünüyorum.

İnci Aral-Yazar

Prof. Dr. Ahmet Çelikkol
Psikiyatrist

Leman yayın grubu ülkemizde önemli bir boşluğu dolduruyor. Hızlı nüfus artışı, çarpık kentleşme, üst üste gelen ekonomik krizlerle boğuşan insanlarımızın mizah duygularına sesleniyor, bireylerin streslerini boşaltmada önemli bir yardım sağlıyor. Bireylerin tek tek sahip olduğu streslerin toplamı olarak görmemiz gereken toplumsal gerginliği azaltmada karınca kararınca yardımcı oluyor. Onikinci sayısını yayımlayarak bir yılı doldurmuş olan **Kaçak Yayın Dergisi** ile Leman yayınları hedefi genişletmiş, yalnız mizah alanında değil "***edebiyat ve edebiyat kültürü***" alanında da ürünler sergilemeye başlamış, üstelik tüm Türkiye'de -hatta yurtdışında, yurttaşlarımızın yaşadığı her yerde- günlük yayın dağıtımına katılarak rüştünü ispat etmiştir. Edebiyat ürünleri yayımlaması yanında, edebiyat tarihi, edebiyat eleştirisi, yazma tekniği konularına el atarak güncelliği yakalamıştır. Hatta edebiyatın mutfağına girerek, "***yazma sanatı***" konusunda okuyucularını edilgen rolden uzaklaştırıp yaratıcı gudulerini harekete geçirme çabasına girişmiştir. Bu nitelikleriyle salt bir "***yazın***" dergisi değil "***edebiyat ve edebiyat kültürü***" dergisi olmayı hedeflemiştir. Bu yönleriyle interaktif bir nitelik kazanmıştır. Derginin bu niteliğinin özellikle desteklenmesi ve teşvik edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Sonuçta dergi sadece yayın ekibinin değil, edebiyatın her alanına ilgi duyan okuyucunun desteğiyle daha iyiye ulaşacaktır. Günümüz, edilgen okuyucunun katılımcı okuyucuya dönüşmesi günüdür. **Kaçak Yayın Dergisi**, okuyucudaki, **edilgenlikten kurtulma dürtüsünü ateşleyecek niteliktedir.**

Kaçak Yayın'ın 1 yaşını kutluyorum. İyi ki doğdu! Ben yeterince "***kaçak***" bulmuyorum dergiyi. Ama elime geçtiği her seferinde dış dünyadan bir süreliğine kopup dergiyi okumaya "kaçtığım" da ayrı bir gerçek. Röportaj ve yazıların kendilerini kasmadan ve zoraki "edebi" görünme sevdasına kapılmadan kaleme alınmış olması hoşuma gidiyor. Edebi ve düşünsel alanda özlü tartışma platformu oluşturması iyi olur. Bir de sayfa düzenine biraz daha özen gösterilmeli.

Haşmet Babaoğlu Gazeteci-Yazar

Edebiyat gibi renkli bir dünyayı gri dergi sayfalarına hapsetmeden, herkes için okunabilir bir dergi yapan arkadaşlarıma hayranlığım her sayıda artıyor... Bana edebiyat yapma, diyen sokağın edebiyat dergisi, **işte böyle akıllı ve serseri olmalıydı... oldu...**

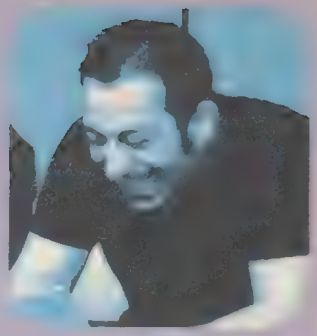

Cem Yılmaz Sanatçı

Kaçak Yayın'ın yeni yaşında başarılarının devamını diliyorum. Keyifle izlediğim röportaj ve tanıtımlarının zenginleşerek sürdürülmesini istiyorum. Yeni yeteneklere olanaklar tanınması, bazı dallarda yarışma ortamı yaratılması ve ödüllendirilmesi zenginlik katacaktır. **Kaçak Yayın**'ın yeni yaşında baskı kalitesini biraz arttırmakta yarar var.

Hasip Kaplan Avukat-Yazar

'**Kaçak**'ın her sayısını takip ettiğimi söyleyemem. Zaman zaman okuduğum, üzerinde kafa yorduğum, değerlendirmeye çalıştığım bir dergi... Ben onu '**Hayvan**' ile '**Milliyet Sanat**' arasında bir yerde görüyorum. Tasarım ve ifade olarak **Manu Chaovari**, sevimli bir salaşlığı var. Genç yazarlara diğer dergilere gore daha çok yer veriyor. (Mesela **Tanja Dückers** ile bizi tanıştırması çok hoştu).
Ben **Kaçak Yayın**'ın özellikle bu yönünü geliştirmesini bekliyorum. Yani dünyalı genç yazarlarla buluştuğumuz bir dergi olmasını... Memlekette henüz **Benjamin Lebert, Alain de Botton, Zoe Jenny, Espido Freire, Amelie Nothomb, Jonathan Lethem, Banana Yoshimoto** gibi akranlarımı takip edebileceğim bir dergi yok... Bu niye **Kaçak Yayın** olmasın?

Böyle yapmak **Kaçak Yayın**'ın kimliğini netleştirir, onu diğer sanat dergilerinden ayırır ve genç okuyucuyla yoldaş kılar diye düşünüyorum.

Tuna Kiremitçi Yazar

'**Kaçak Yayın**'la tanışalı çok olmadı. Yaşının bu kadar genç olduğunu tahmin etmemiştim doğrusu. İletişimde de bilgilenmede de görselliğin öne çıktığı bugün, geniş kitlelerin kağıtla ilişkisinin kopmamasını sağlayan böylesi '***yazı***' adaları gerçekten büyük önem taşıyor. '**Kaçak Yayın**'ın sürekli gelişmesini, upuzun bir ömür sürmesini diliyorum.

Erdal Öz Yazar-Yayıncı

Kaçak Yayın bir yılını geride bıraktı. Hayırlı uğurlu olsun. Sevgili dostlarım Adnan Özer ve Aslan Özdemir'e buradan selamlarımı gönderip, emeği geçen herkesi kutluyorum.
Bir zamanlar halı saha arkadaşım **Yücel Göktürk** ve arkadaşlarının çıkardığı **Express Dergisi**' nin muptelasıydım. **Kaçak Yayın** haftalık bir haber dergisi değil elbette, ama ben kendi adıma o **Express**'in tadını buluyorum. **Kaçak Yayın**'ın adını kim bulduysa, ayrıca kutluyorum.
Benim kuşağım, elimizden tutan birisi olduğu için, bize hocalık yapan bir **Oğuz Aral** olduğu için çok şanslıydı. **Kaçak Yayın** da kendi alanında böyle bir boşluğu dolduruyor. Edebiyat sevdalısı genç insanlar, marifetlerini sergileyecek bir alanı **Kaçak Yayın** ile buldukları için şanslılar.

Hasan Kaçan Karikatürist-Senarist

Mayıs 2003'te **Kaçak Yayın**'ın birinci sayısını elime aldığımda, "*işte, sanatı, edebiyatı ve yaşamı içten kavrayan bir dergi*," diye düşünmüştüm. **Kaçak Yayın** 12 sayı boyunca, zenginleşip gelişerek ilkeli yayın politikasını sürdürdü. Kültürel kirlenmenin hızla yayıldığı bir ortamda kendini koruyarak ayakta duran **Kaçak Yayın**'ın birinci yaşgününü kutluyor, '***nice yıllara***' diyorum.

Cemil Kavukçu Yazar

Bir gün kaçak çay içtim ağız tadım değişti. Bir gün **Kaçak Yayın** okudum tüm yaşantım değişti. Emeği geçenleri kutlar, uzun soluklu bir yayın hayatı dilerim.

Mehmet Çağçağ Karikatürist

Kaçak Yayın nasıl bir dergi?
Kesinlikle yerli bir dergi bir kere. Yeraltı demeyelim (bu iyi bir deyim değil), belki arka sokak demek daha uygun. Elit ve sakin değil; karışık, kalabalık, hareketli bir dergi. **Cem Yılmaz** kızsa da hem eğitici, hem de mizahi.
Umarım uzun ömürlü olur ve bir birikimi gelenekselleştirir.

Fatih Akkaya Diş Doktoru

"**Kaçak Yayın**"ı ilk çıktığı günden beri izliyorum, yani benimle röportaj yapmalarından çok önce! "**Kaçak Yayın**"daki herkesin normal dergi formatını düşünmeden, işlerini keyifle, zevkle yaptıkları gözüküyor. Ve bu nedenle onların keyfi biz okuyuculara da kolayca geçiyor. Başarıları devam etsin.

Teoman Müzisyen

Kaçak'ın, sevimliliği, sıcaklığı bir yana, alternatif bir çıkış yapmış olması önemli. Belli sultaların dışında bağımsız yapı sergilemesi, bir başka önemli özelliği. Mesen'siz olması, payandasız ayakta kalması dikkat çekiyor; yani bir duruşu var. Sessizlik içerisinde kaybolup giden sesler var, onları kim yansıtacak? Kaçak bu işe el attı. Görülmüyor mu, hissedilmiyor mu bilmem, Türkiye belli bir Rönesans'ı yaşıyor, alttan alta, nosyonlardan uzak.
Bu seslerin duyulması, duyurulması önemli.

Ersin Kalkan Gazeteci

adman özer

avuntunun nesnesi mi?

Ben sulu gözlü değilim, ama vicdanım ağlıyor der şairler alttan alta bazı dizelerinde. Gülmekten katılır komedyenler bazen kendi hallerine. Eğik yağan yağmura bakıp da, ne kadar doğruyum der tüccar, çamuru satmayı düşünmediğim için. Kıt aylıklı emekli bunların hepsini düşünür banka önünde uzayıp giden kuyruğun bir yerlerinde. Yeniden başlamak mümkün olsaydı hayat mücadelesinin kuşak olarak kesiştiği yerde, diye düşünür, şair olurdum, yok, komedyen, yok yok, en iyisi tüccar.

Asker olurdum der orta yaşı geçmiş efendiden biri, şehirdeki şiddetten yılgın. Mafya olurdum der eski bir bıçkın kapitalizmin tehdidi altında. Arkadaş canlısı olurdum der yaşlı ketum, hikâyelerim olurdu kendime anlatacağım. O kızla / o çocukla evlenirdim der turistik gezi turlarına katılmaktan da soğumuş huysuz bekar.

Edebiyatçı bunların hepsini düşünür kuyruğun bir yerinde. Hayatın modellerinin akıp gittiği kuyruğun bir yerinde. Yeniden başlamak mümkün olsaydı der, hayatın içinde yer alacak maharette olmak isterdim, oysa hayatın modeli bedenimi çivilediğim bir kayık, götürüyor beni ölüm denen o büyük ve son çağlayana.

Ne olmalı insan? diye düşünür bir okur, okuduğu romanda dilin dolambaçlı ve ritmik hareketlerinden sıkılıp bir an. Sonra yine merak ve iştahla döner sayfaya. Bu an ile ölümsüzleştiğini hisseder nasılsa, hem dünyaya sürgün olmanın onurlu, vakur, karizmatik, muhalif edasını hisseder, hem kaçak bir yolcu olmanın gizemli, kıpır kıpır ve fırlama heyecanını... Bu mudur edebiyat; dalgınlığının insanı durduk yerde tanıması. Kimbilir, kim bilebilir..?

Sonunda, bütün bunların hepsini düşünür bir filozof, ne tuhaf şu insanlar der, avuntunun nesnesini bulmuşlar ben düşününceye.

roman edebiyata düşman

İspanyol romancı **Rafael Chirbes**'in bir iki ay önce "El Pais" gazetesinin cumartesi günleri yayınlanan "Babelia" adlı kitap ekine verdiği röportajdaki bir sözü çarpıcı: *"Roman edebiyata düşman"*. Valencia'lı yazar sözkonusu o röportajında biraz edebiyat düşünürü havasında konuşmuş; özetle romanın proje olma ve ticari olma özelliğinden dem vurarak, piyasa oluşturmasını ve sonradan bu piyasayı beslemek zorunda kalışını imâ ediyor. Bunun neresi edebiyata düşmanlık? diye soranlar olacaktır. Açıklama gerekli. Gerçi bu mesele hakkında çok yazıldı, kitaplar var, yeni bir şey olur mu bilemem, ama söyleyelim; bir kere konuyu piyasa olgusundan ürkmeden, toplum ve edebiyat bağlamında irdelememiz gerekiyor. Ürkmemek gerek, çünkü edebiyat ürünlerinin serbest dolaşımından yanaysak başka da bir yolumuz yok. Bu ürünlerin devlet, dini kurum, akademi eliyle dağıtılmasından bu anlamda bir demokrasi çıkmaz. Siyaset ve siyasi iktidar el atınca da sonuç aynı olur. Peki ya sermaye? Sermaye denilince durup düşünmek gerek, sermaye olmadan da bağımsız kültürel yayıncılık, onun içinde edebiyat yayıncılığı, bugün pek olmaz. Bu sermaye toplumun yaşama stratejisinin diğer bir adı olan 'kültür'ü mihverinden oynatacak nitelikte ve ölçekte olmamalı. İletişim, bilişim, sanayi, finans, moda, eğlence, tüm bu sektörlere el atıp, bunlar arasında son moda bir holdingleşme meydana getirip, toplumun manevi yaşamını alıp satmaya başlarsanız, haliyle bu da demokratik olmaz. Demokratik olmadığı gibi, toplumları koruyacak uluslararası normlar bakımından bu men edilir. Bu normlar şöyle ya da böyle uygulanıyor olsa da var, AB ülkelerinde var. Rekabet ilkesi bakımından koyulmuş. Özellikle birbirine yakın sektörlerle aşırı güç büyümesi kabul edilebilir değil. Örnek: TV- gazete-kitap. Finans- iletişim- kitap denklemi de kabul edilemez. Para ekonomisi, enformatik güç ve yönlendirme, ve kitap, artık siz düşünün. Tabii **artık masumiyetin alanı daraldı;** süpermarket zinciri ve kitap, süt ürünleri ve

kitap gibi denklemler de, acaba?! dedirtiyor. En iyisi sermaye birikiminin kendi alanında yapılması, oradan büyümek.

Gelelim romana. Roman, haber, tüketim biçimi, erotizm gibi unsurlar içerdiğinden tehlikeli (Tarihsicilik, tarihsellikde dahil, bunlar olmadan roman da olmaz, o ayrı bir mesele). Günümüzün romanlarıyla markalaşmalar, beslenme biçimleri, turizm, popüler psikiyatri işleri halledilir hale geldi. Chirbes'in sözünü ettiği de böyle bir piyasa, ve bu piyasaya mal sürülecek. Bu tezgaha uygun metin projelerinden söz ediyor. Bu oyun, edebiyatı dünya gücü olarak anlayan sermayenin oyunu.

Bir de romancılar var, branş literatürü/romancıları. Tabii ki her yazarın gönlünde okunmak, sevilmek yatar. Roman öyle bir tekniktir ki, onunla toplumun edebiyat '*hassası*'nın (**sensu propia**), yani *kendine özgü düşünme ve duyumsama*'sının imitasyonunu yapabilirsiniz. Branş literatürü (yazınsallık) yoluyla bu mümkün. Medya düşünceleri organize etmişse ve düşünce de toplumu **Karl Jaspers**'in deyişiyle, 'onu çepeçevre saran' manevi alanından başlayarak kemiriyorsa, yani edebiyat tarihselliğinden kopartılmışsa işiniz kolaydır. 'Dünya gücü'ne bağlanırsınız. İnançsızlık, gayrı pedagojik belleticilik ve kışkırtıcılık yazarı megalomoniye götürür.

Biz de çok değil, yirmi yıl kadar önce, edebiyat dergilerinde "Türk romanı var mıdır?" tartışmaları yapılırdı. Edebiyatımızın, evrensel standartlara ulaşamadığı konusunda komplekse varan bir sıkıntı vardı. Hatta ünlü bir eleştirmenimiz "Ne kadar futbol, o kadar roman" buyurmuştu. Tabii o yıllar futbolda 'yenildik ama ezilmedik' yıllarıydı. Şimdi futbolumuz bambaşka. Eh, roman da var! Daha doğrusu şu var: Başta Orhan Pamuk ve Ahmet Altan olmak üzere, yazarların, yazar *ide*'sini topluma kabul ettirmesinden dolayı romancılığa yönelme var. (Şimdi aileler çocuklarını futbolcu ve romancı olmaya teşvik ediyorlar, eskiden böyle miydi?) Roman yazılarak para kazanılıyor. Kazanılıyor da, fantazyayı besleyen bölümü önemli; ev, araba, metres (Türk üçlemesi) mümkün. (Tabii bu 'hakediş' harcanan emeğe ve süreye bölündüğünde başka gerçekler ortaya çıkacaktır. Bir keresinde üşenmeyip hesabını yapmıştım, Orhan Pamuk'un bir romanı için, aylığı 350 milyona geliyordu.)

Edebiyatın kamusallığına yakın duran eskinin piyasası -edebiyat ortamıyla bir tür lonca ilişkisiyle bağlıydı-, endüstrileşmenin gereği 'sektör'e dönüşürken zayıflayan ulusal hümanizme de vurdukça vuruyor, gündemde kalmak isteyen yazar ulusal hümanizmin değerlerinden kopmak zorunda kalıyor. Yazarlığı dönüşüme uğruyor; sektörün kitle bağlantılarına (modalar, eğlence, bulvar kültürü vb.) hitap etmek zorunda artık. Roman da buna en açık tür olduğundan bir karşılıklı beslenme başlıyor. Anılar bile henüz zihinlerde durulmadan romanın konusu oluveriyor. (Günümüzde Avrupa romanını bile batıran sinsi bir düşman bu: Sıradan yaşantıları konu etmek, ama sıradanlıkla.)

Şimdi '*roman edebiyata düşman*' tespitini yabana atmayacağınızı düşünüyorum. Düşünmeli.

şiirle dönen dünya

Sevdiğimiz birini görmeye gidebiliriz
ve o artık orada değildir
o günün hiç gelmemesini dilemişsinizdir

çünkü dün orada olan
yarın da orada olmalıdır

Tuğrul Tanyol'un yayımlanmamış şiirinden...

helal olsun ayakkabıcıya

Jose Luis Rodriguez Zapatero, İspanya başbakanı, soyadı "Ayakkabıcı" anlamına geliyor. Türkiye'de olsa onun seçilmesinden dolayı Çarşıkapı esnafı bayram ederdi, ayakkabı atölyeleri orada çünkü.

Zapatero adı gibi orta halli bir ailenin çocuğu, yakışıklı, kültürlü. Kültürlü deyince öyle laf ola beri gele değil; son bakanlar kurulu toplantısına bir koli kitapla geliyor, tüm bakanlara ikişer kitap hediye ediyor. Biri, Gonzalo Rojas'ın "La Reninez"; (Yeniden çocukluk anlamında), diğeri Maria Zambrano'nun "Las Bienaventurados" (Talihli Maceraperestler).

Ne diyelim, helal olsun Zapatero'ya. Bizimkilere de mesaj olsun. Siyasiler, kitap gösterin millete artık!

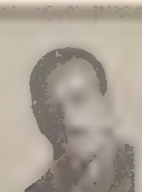
Rafael Chirbes

Jose Luis Rodriguez Zapatero

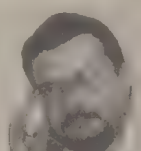
Tuğrul Tanyol

haber röportaj: utku zeka

beyoğlu'nun kitaplı kafeleri

Beyoğlu'na çıktığımda kendimi birkaç kitap almak zorunda hissetmeme sebep nedir, bilmiyorum. Çoğunlukla iç geçirdiğim olay ise, neden bu kitapların en azından bir tanesini (bir kitap bir kitaptır), kitabevlerinin kafelerinde okumadığım... Nihayet bu sorumun cevabını kesin olarak bulmaya niyetli, aldım fotoğraf makinemi, kalemimi, kâğıdımı, koştum kitap kafe'lere...

Öğle vakti yola çıktığımda ilk uğradığım yer **Adam Kitapevi**'ydi. Biraz erken gelmemdeki sebep bu tür yerlerde kitap okuyanların çoğunlukla bu sessiz saatleri seçmesiydi. Kafeye girdiğimde her zaman aynı masada oturduğunu söyleyen **Ezgi Kardeşler** ilk konuğum oluyordu. Öğrenci olduğunu öğrendiğim Ezgi buraya ikibuçuk aydır sıkça geldiğini söylüyor. Tercih ettiği kitaplar daha çok otobiyografi ve anı türünde. Felsefi veya psikolojik kitaplar yerine o konuları işleyen romanları ya da anı kitaplarını okuduğunu, bunlardan daha çok zevk aldığını söylüyor. Burada daha rahat kitap okuduğunu ve bazen bir kitabı bitirdiğini, okuduğu yazarlara burada rastladığında onlarla sohbet ettiğini anlatırken, bundan duyduğu büyük mutluluk yüzünden okunuyordu. Kendisine teşekkür ettikten sonra Büyükparmakkapı Sokak'tan İstiklâl Caddesi'ndeki

Mephisto'ya giriyorum. Kafe bölümüne geldiğimde kitap okuyan birini bulmak zor oluyor. Aranıyorum biraz ve azmin zaferi: Masasının üzerinde Cem Mumcu'nun kitabı olan Ebru Çolak'ı farkediyorum. Konuşmaya başlıyoruz. Buraya nadiren geldiğini, geldiğinde de kitap okumadığını itiraf ediyor dürüstçe. Ebru daha çok popüler kitapları tercih ediyor ve aslında evde daha rahat okuduğunu, ama burda okumanın da, müziğin sesi biraz daha kısık olsa, güzel olabileceğini söylüyor. Aylık kültür dergilerini takip edemese de popüler dergileri aldığını anlatıyor.

Ona teşekkür edip kafenin bir üst katına çıkıyor ve **Funda Demir**'le konuşmaya başlıyorum. Funda İstiklâl Caddesi'ne çıktığında mutlaka bir kitap alarak döndüğünü söylüyor. Şu aralar klasik eserleri okuduğunu, bunları okumanın kendisi için önemli olduğunu düşündüğünü anlatıyor. Burada kitap okumanın evde ya da iştekine göre farklı olduğunu belirtiyor. Bu tarz yerlerin aylık dergileri ve kitapları fiyatını ödemeden, hemen orada okumaya imkan vermesinin güzel bir şey olduğunu, bir nevi kütüphane vazifesi gördüklerini düşünüyor. Fakat kitap hırsızlıkları arttıkça, bu olanağın giderek daraldığından bahsediyor. Ona teşekkür edip yeni okuyucular bulmak üzere oradan ayrılıyorum.

Orhan Veli Şiir Evi'ndeyim. Burada **Çiğdem Kurt**'u yakalıyorum. Yirmi üç yaşında, Tiyatro Eleştiri Ve Dramaturji bölümünde okuduğunu öğreniyor, keyifle başlıyorum konuşmaya. Çiğdem kitap okurken *"best seller"* lara karşı temkinli davranıyor. Aslında daha çok, biraz da eğitiminin gereği olarak edebi metin incelemelerini tercih ettiğini anlatıyor. Eskiden bu tip yerlere gelmezmiş, yeni yeni keşfediyormuş. Hiç üzülme diyorum, ben de okumayı ilkokul üçüncü sınıfta öğrenmiştim. Haliyle komik geliyor, gülüyoruz. Kitap-kafe türündeki yerlerde, mekanın kitabı belirlediğini düşünüyor ve daha sakin, küçük kitabevlerini tercih ediyor. Böylesi yerlere gelenlerin daha dingin insanlar olduğunu düşündüğünü, hatta bazı yazarların kendi imkanlarıyla bastırdıkları kitapları buralarda ücretsiz olarak verdiklerini söylüyor. Çevirmenlik de yaptığını öğrendiğimiz Çiğdem, bu yerlerin çoğalmasının ve yeni renklerin gerekliliğinden bahsediyor. Ona teşekkür edip çıkacakken bir okur daha ilişiyor gözüme. **Oğuz Atay** okuyan bu okurla da tanışıp sohbet ediyorum. O da Tiyatro Eleştiri Ve Dramaturji öğrencisiymiş. Bütün dramaturji okuyanlar burada mı toplanıyor, diye soruyorum. Gülüşüyoruz. İki aydır buraya geliyormuş. Daha çok roman ve şiir okuyormuş. Kendisiyle röportaj yapılmasından pek hoşlanmış gibi gözükmüyor aslında. Bu yüzden fazla uzatmadan kesiyorum konuşmayı. Teşekkür edip ayrılıyorum oradan.

Sonra Cihangir'e, **Orhan Kemal Müzesi**'ne geçiyorum. Bir süre bekliyorum burada, etrafta kimseler görünmüyor. Nihayet müzenin cafesinin işletmecisi olan Yadigar Akyüz geliyor. Daha ben sormadan sohbete başlıyoruz. Buranın amacının **Orhan Kemal** okurlarını çoğaltmak olduğunu söylüyor. **Orhan Kemal Müzesi**'ni ziyarete gelenler O'nun kitaplarını okuyabilirler, isterlerse satın alabilirler, diye anlatıyor.

Bir keresinde bir ziyaretçi, para vermek için müze görevlilerini aramış. Yardım etmekmiş amacı. Gülüşüyoruz. Müzenin tanıtımı için bir şeyler yapılıp yapılmadığını soruyorum. *"Valla, ben insanların kolundan tutup, bak kardeşim, burası **Orhan Kemal Müzesi** diyemem ki"* diyor. Doğrusu, bunu ben de diyemem. Teşekkür ederek ayrılıyorum oradan.

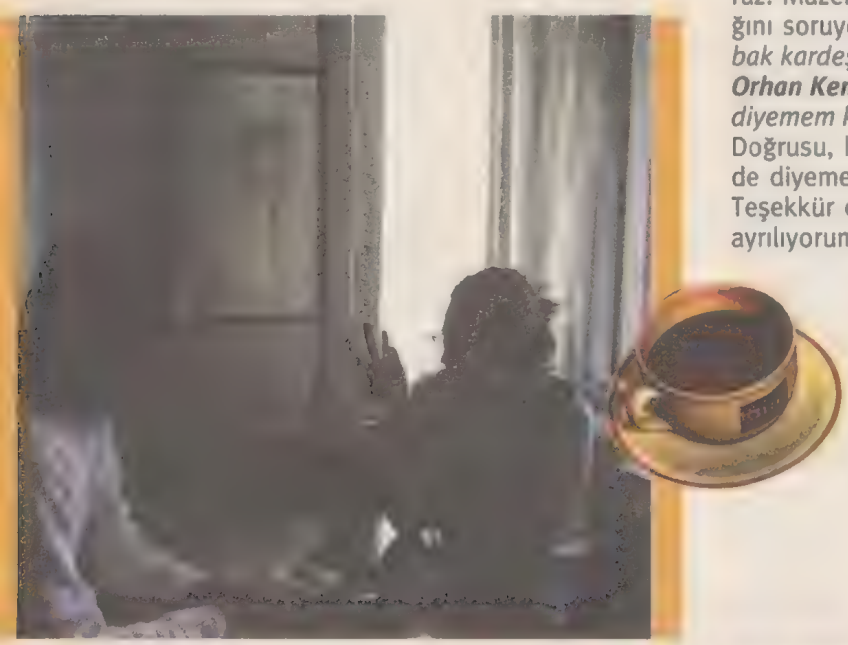

Paulo Coelho

bütünüyle yalnız olmak üzerine

Gazeteciler röportajlarını bitirdi, yayıncılar dönüş için Zürih trenine yetişti, akşam yemeğini birlikte yediğim arkadaşlarım evlerine döndü ve ben de alıp başımı Cenevre'de bir gezintiye çıktım. Çok hoş bir gece bu gece, sokaklar ıssız, bar ve restoranlar ise hayat dolu, her şey son derece sakin görünüyor ve birdenbire...

Birdenbire fark ediyorum, bütünüyle yalnızım.

Söylemeye gerek yok, yıl boyunca başka zamanlarda da yalnız oldum. Karım hava yoluyla iki saat uzaklıkta beni bekliyor. Dahası, bugünkü gibi yoğun bir günün ardından eski şehrin dar sokaklarında, kimseyle konuşmak zorunda olmadan, sadece çevrenin güzelliğinin keyfini çıkararak dolaşmaktan daha hoş ne olabilir ki? Ama bu gece bir başka, neden bilmem, yalnızlık duygusu -şehri, gezintiyi, söylemek istediklerimi paylaşacak birinin olmaması- fazlasıyla baskın, can sıkıcı.

Elbette cebimde cep telefonum, bu şehirde yaşayan birkaç arkadaşım var, ama birilerini aramak için çok geç olduğunu düşünüyorum. Bir bara girip kendime bir içki söylemek geçiyor aklımdan; eminim birileri beni tanıyacak ve aralarına katılmam için masalarına davet edecektir. Ama aynı zamanda içimdeki bu boşluğun, var olup olmadığımın kimsenin umurunda olmaması duygusunun dibine kadar gitmenin de önemli olduğunu hissediyorum. Bu yüzden yürümeye devam ediyorum.

Bir çeşme çıkıyor karşıma ve geçen sene tam da aynı noktada bir Rus kadınla durduğumuzu hatırlıyorum; Uluslararası Af Örgütü için yazdığım bir yazıya illüstrasyon yapmış olan bir ressamdı; o gün pek az konuşmuştuk; daha çok düşen su damlalarını ve uzaklardan bir yerden gelen bir keman sesini dinlemiştik. O da, ben de kendi düşüncelerimize dalmıştık, ama ikimiz de birbirimizden bu denli uzak olmamıza rağmen yalnız olmadığımızın farkındaydık.

Katedrale doğru yürümeye devam ediyorum. Sokağın karşısına bakıyorum; yarı açık bir pencereden birbiriyle sohbet etmekte olan bir aile görüyorum; yalnızlık duygusu şiddetleniyor; bu akşam yürüyüşü gecenin içine doğru, bütünüyle yalnız olmanın ne demek olduğunu anlamaya çalıştığım bir yolculuğa dönüşüyor.

Ne kadar zengin, çekici ve renkli olurlarsa olsunlar bu gece, tıpkı dün oldukları ve yarın da olacakları gibi yalnız kaldıkları için, kendini şu anda bütünüyle işe yaramaz ve sefil hisseden kaç milyon insan olduğunu hayal etmeye başlıyorum.

Bu gece birlikte dışarı çıkacağı biri olmayan öğrenciler, sanki tek kurtuluşu oymuş gibi televizyonun başında oturmuş yaşlılar, otel odalarında yalnız başına oturan iş adamları, yaptıklarının bir anlamı olup olmadığını merak ediyorlar, çünkü hepsinin şu anda hissettiği tek şey yalnızlığın çaresizliği.

Akşam yemeğinde söylenen bir lafı hatırlıyorum, yeni boşanmış birisi *"Sonunda hep hayal ettiğim özgürlüğün tadını çıkarabileceğim"* demişti. Ama bu bir yalan; kimse böyle bir özgürlük istemez, hepimiz bağlanmak isteriz, Cenevre'nin güzelliklerini yanımızda bizimle beraber görecek, farklı hayat görüşlerimizi tartışabileceğimiz ya da sadece bir sandöviçi paylaşacağımız birini. Biriyle paylaşarak yarım bir sandöviç yemek, küçük bir yiyeceği bile paylaşacağın biri olmadığından tümünü tek başına yemekten çok daha iyidir. Aç kalmak yalnız kalmaktan daha iyidir. Çünkü yalnız olduğunda -burada kendi seçiminizle değil, zorunlu yalnızlıktan bahsediyorum- sanki artık insan ırkının bir parçası değilmişsiniz gibidir.

Nehrin öte yakasındaki, lüks odaları, özenli çalışanları ve beş yıldızlı servisi olan güzel otele doğru yürümeye başlıyorum. Kısa bir zaman sonra yatıp uyuyacağım, ve yarın, bu akşam sebebini bile bilmeden beni esir alan bu tuhaf his büyük ihtimalle yabancı ve uzak bir hatıra olacak, çünkü *'yalnızım'* demek için hiç bir sebebim yok.

Dönüş yolunda başka yalnız insanların yanından geçiyorum, iki kategoriye ayrılıyorlar: Küstah görünümlüler (çünkü böyle güzel bir gecede kendi istekleriyle yalnız olmayı seçmiş gibi görünmeye çalışıyorlar) ve üzgün görünümlüler (çünkü dünyada bundan daha kötü bir şey olmadığını biliyorlar). Onlarla konuşmayı düşünüyorum, ama yalnızlıklarından dolayı utanç duyduklarını hissediyorum. Belki de kendi sınırlarının sonuna kadar gelip yabancılarla konuşacak, diğer insanlarla tanışabileceği yerler arayacak kadar cesaretli olmak gerektiğini kendilerinin keşfetmesi daha iyi olur. Eve gidip televizyonun başına oturmak ya da bir kitap okumaktan kaçınmalılar, çünkü kaçınmazlarsa hayatın anlamı kaybolacak, yalnızlık onların en önemli eşlikçisine dönüşecek o andan itibaren ve insanlığa doğru giden uzun yolu tekrar bulmak mümkün olmayacak.

kamil karlıdağ

İYİLİĞİ ÖLDÜREBİLİRSİNİZ AMA SAFLIĞI ASLA

1969 yılında Sivas'ta doğdu... İlk ve Orta öğrenimini Sivas'ta tamamladı... 17 yaşında demiryolu işçiliğine başladı... 1995 yılında İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi... Halen demiryolu işçiliğine devam ediyor.. **Karga Korosu** ilk romanı.

Çocukluğunda Kemalettin Tuğcu okudun mu?
Evet, herkes gibi ben de okudum.
Peki yazarlığında etkisi var mı Kemalettin Tuğcu'nun?
Evet, bence var. Çünkü daha o zamandan bizim tanıdığımız kimi tipleri çizmişti o, biraz da bizim kendi yaşantımıza, yani içinden geldiğimiz alt kültüre uyan bir yaşamdı.
Alt kültür dedin de bunu anlatır mısın biraz?
Şöyle diyebilirim; çok iyi eğitilmiş bir ailede yetişmedik, çevremizde çok iyi eğitim almış insanlar yoktu ve içinde bulunduğumuz yaşamı tanımlayamıyorduk. Daha çok gündelik alışkanlıklar üzerinden sürdürülen bir yaşam.
Nerede?
Sivas'ta.
Hangi mahallede?
Yeni Mahalle.

Burası da Sivas'ın bir alt kültürü mü oluyor?
Kenar mahallesi, daha çok yoksul insanların bulundu-

Orada mı başladın Tuğcu'yu okumaya?
7-8 yaşlarında başladım, çünkü ben okula gitmeden okumayı öğrenmiştim, öyle bir merakım vardı, ablam okula gidiyordu. Kitaplıktan alınırdı o zamanlar, ben ablamı beklerdim eve gelsin ve kitap getirsin diye ve öyle kitap merakım oluştu. O dönemde de en çok yaygın olan Kemalettin Tuğcu kitaplarıydı, hatta hatırlıyorum ağlayan çocukların olduğu kitap kapakları vardı,

Bütün seriyi okudun mu?
Zannetmiyorum, ama şu an hiçbirini de hatırlamıyorum, çünkü 25 yıl önceden söz ediyoruz.

Sinema var mıydı?
Vardı tabii. Biz yaygın olarak sinemaya gitmezdik, bizim bütün aktivitelerimiz parasızdı aslında, ama özellikle ben ortaokula giderken harçlıklarımızdan biriktirdiğimiz paralarla, hafta sonları, bazen okuldan dersi kırarak kaçıp sinemaya gittiğimiz oluyordu.

Yazarların ilk romanları çoğunlukla özyaşam öykülerine dayanır ya, fakat senin *Karga Korosu* İstanbul'da daha doğrusu büyük kentte geçiyor, yaşamından mutlaka izler vardır, ama bir kurguya dayanıyor değil mi? Çünkü kaynak olarak insan önce hep kendi özyaşamına döner ilk yazdığında. Bunu bilinçli mi yaptın, yazarken mi çıktı?
Bilinçli yaptım, ama benim hayatımdan da izler taşıyan bir şey kesinlikle, öyle bir yanı da var. Tümüyle ya da

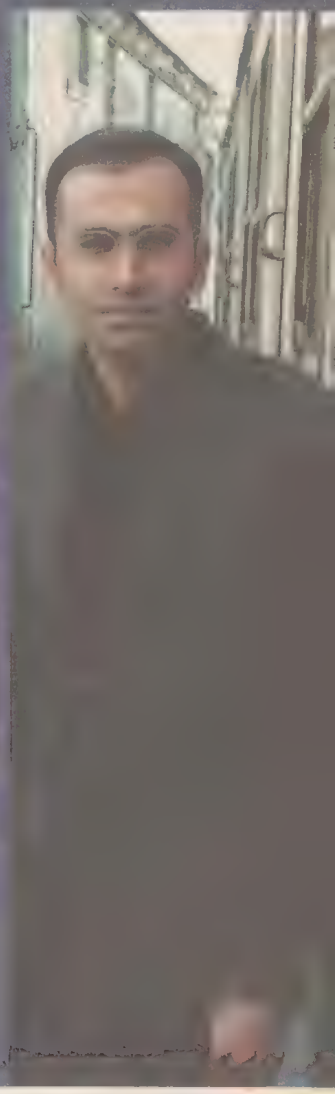

büyük çoğunluğu benim yaşadığım bir öykü değil o, ama ben şöyle yapıyorum; kendi hayatım üzerine de düşünüyorum, insanların hayatları üzerine de düşünüyorum, dışımda insanlar ne yaşıyorlar, neler olabilir hayatta, insana dair sorunları işlemek için, uydurdum ben aslında. Çünkü orada ben aslında ahlakçılığı ele almaya çalıştım; sevgi kavramını ele almaya çalıştım. Daha da önemlisi insanların sorgulamadan yaşadıkları hayatın ne tür kötülüklere yol açabileceğini anlamaya, onu aktarmaya çalıştım.

Peki daha erken değil mi sence bir ahlakçılık ve bir çerçeveye sığdırmak romanı, belli görüşlere sıkıştırmak?
Ben roman için bir ahlaki çerçeve çizmekten söz etmiyorum, ama öz olarak ben kendi yaşamıma dönersem ... normalde yaşamda ahlaki normların ciddi biçimde uygulanması gerektiğine inanan bir insanım. Ancak bir

tür din ahlakından söz etmiyorum ya da bir tür gelenekle oluşturulmuş ahlaktan söz etmiyorum. İnsanın bilgiyle bir ahlak kurabileceğine inanıyorum. Kendi hayat tarzım içerisinde anlamlı bulduğum şey de bu. Bu ahlakın temel noktası başka insanlara haksızlık yapmama üzerine kurulu.

Peki bunları hiç düşünmeyen birisi romanda başarılı olamaz mı sence?

Hayır, olabilir.

Ama benim tercihim bu diyorsun...

Ben birazcık gelecekte de iyiye doğru bir işleyiş sağlayabilirsem, emek verip başarılı olabilirsem, edebiyatta yeri olan, ama kendine özgü bir çizgisi de olan bir yazar olmak istiyorum. Bir düşünce sistemi de kurabilen; çünkü benim şöyle bir derdim yok, iyi bir edebiyatçı olayım, roman yazabileyim. Tabii önemsediğim bir şey, ama daha çok belki benim de yapamadığım şeyi insanlara aktarmak, onlara bir şey önermek, çünkü hayatta çok fazla problem var.

Peki bunda ne öneriyorsun mesela?

Kitabımda önerdiğim temel şeylerden birisi şu; sevgi insanlara bir biçimde yansıtılabilirse gerçekçi olabilir, kitapta böyle bir şey var, olayın kahramanı bir kadına âşık oluyor ve ondan dolayı birçok insanla ilişki kuruyor ve onlara da sevgiyle bakmaya başlıyor. Temel önermesi budur, hiç kimse aşkı iki insan arasına hapsederek yaşayamaz, böyle bir şey olamaz, en azından benim inancımda bu yok.

Peki iki insan arasında olunca bencilce, vahşice, bir şey mi oluyor sence?

Vahşice olmayabilir, ama iki insan arasına sıkıştırıldığında kendi dışındaki dünyaya kötülük yapabilir, çoğu kere de böyle değil midir? Biz birçok kötülük yaparız, rekabet ettiğimiz insanı ezeriz, sevdiklerimize bir şey verebilmek adına yaparız. Meselâ kitabın kahramanı der ki; "Patron işçilere çok para vermiyor, çünkü kendi çocuklarına daha iyi bir hayat yaşatabilmek için yapıyor". Oradan bakınca o da çocuğunu seviyor örneğin, onun çocuğunu sevmesi başka insanlar için çok kötü bir sonuç yaratabilir. O bakımdan ben insan neyi yaşarsa yaşasın gözünü karartmamasından yanayım. Yaşadığı şey çevredeki insanları nasıl etkiliyor, biraz iyilik ya da kötülük oradan anlaşılabilir. Biz meselâ kendimizi kötü insanlar saymayız, herkes iyi insan olduğuna inanır, ben gerçekten de inanıyorum, çünkü insanın içinde iyilik vardır ve onu iyi düşündürür, ama yaptığı şey kötü sonuç yaratıyor. O zaman bizim iyi insan olduğumuza inanmamız iyi insan olmanın yeterli koşulu değil.

Bazı felsefeciler söylüyor, K. Markos diyor ki; "Kötülük mutlak olarak var, iyilikse tesadüfi." Ne diyorsun, sen iyiliğin mutlak olarak varlığından söz ediyorsun.

Ben iyiliğin de mutlak olarak varlığına inanıyorum, kötülük de var. Kötülük çok kafa yormadan rahatlıkla yapılabilir, ama iyilik üzerinde kafa yormak, emek vermek ve bir irade oluşturmak lazım.

Romanda da görüyoruz ki etrafına sevgi ve sevecenlik saçan bir âşık başarılı olamıyor, ama doğrudan hedefine kilitlenen birisi başarılı olabiliyor. Ne olacak iyi insan ve biraz da tasavvufî bu, bunların hali ne olacak? Kaybedecekler mi?

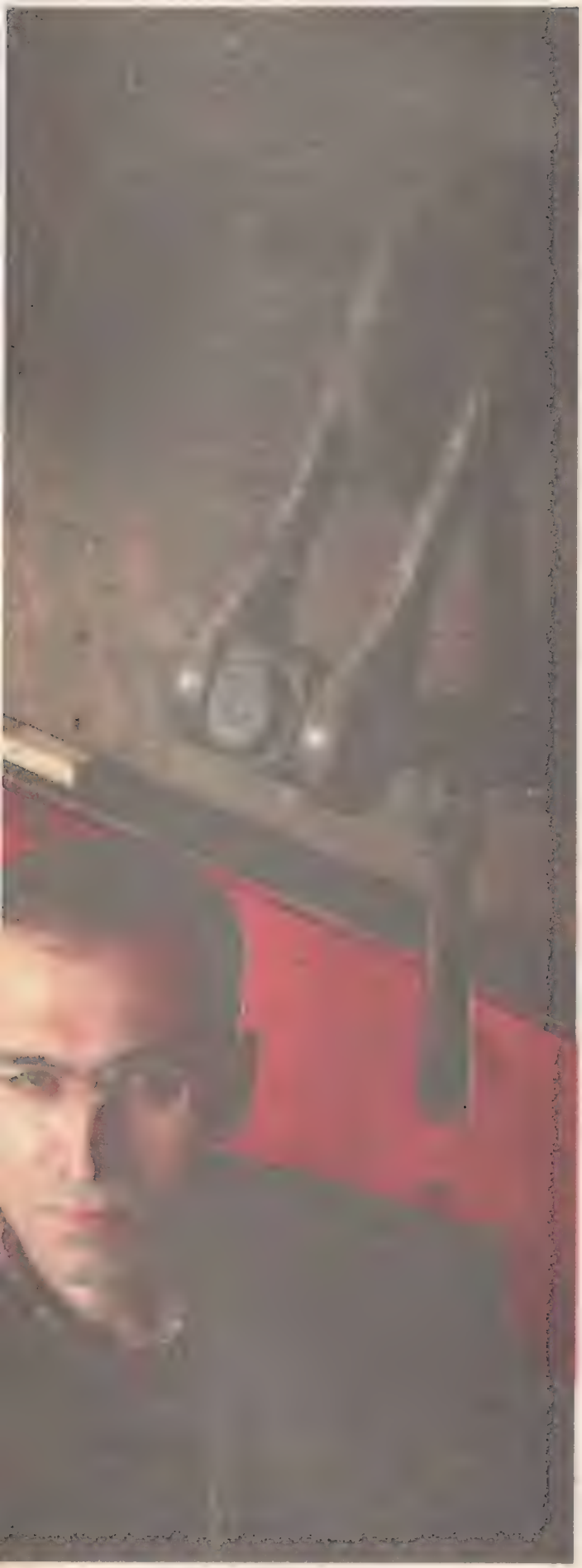

Romanda kaybediyor, ama orada dikkat edilmesi gereken bir şey var; yazar karamsar biri, ama ben umudun karamsarlıktan çıktığına inanan biriyim. Yapmak istediğim şey; felaketler yaşanabilir, kötü şeyler olabilir, inançlar da değişebilir ve iyimser olan biri, kötümserleşebilir yaşadığı bir şeyden dolayı, ama insan hiçbir zaman yalnız değildir. Çevresinde de insanlar vardır, onlarda değişebilir ve herkesin değişimi aynı yönde olmaz. O bakımdan kötülük ne kadar güçlü olursa olsun iyiliğin yenileceğine inanmıyorum, mutlaka dal verecektir iyilik.

Tabii ki edebiyatta böyle bir umuda asılmalı, yoksa niye yazalım, değil mi?

Elbette insanlara kötülüğü öğütleyerek ya da kötülüğü överek hiçbir şey yapılamaz, ki bu zaten insanın bir şey yapmasının önünde engeldir. Emek ver diyorsunuz, insanlar kötülüğe mi emek verecek? Tabii ki biz umudu öneceğiz onlara, ama gerçekçilik karamsar yapıyor insanı, beni yapıyor ve karamsar olmak gerekir diye düşünüyorum. Her şeyi çok iyimser algılayan insanların irade geliştirmeleri de mümkün değil, nasılsa her şey iyi, niçin özel çaba gerekiyor. Bence kötülük de var, ona karşı insanlar tetikte durmalı ve irade geliştirmeli diye düşünmemiz lazım.

Edebiyatın da burda bir işlevi olmalı, sadece boş hikâyeler anlatmak...

Edebiyat sadece okuyan rahatlasın, gülsün, tebessüm etsin, böyle bir şey değil. Böyle bir yanı da vardır, ama böyle tanımlamak bence edebiyat için eksik bir şey olur.

Peki bir sürü aşk romanı yazıldı ve Türkiye'de de moda oldu, roman tekrar revaçta, aşk teması yeniden revaçta. Sendeki aşk temasıyla nasıl karşılaştırıyorsun, karşılaştırıyor musun?

Ben kendi kulvarımı ayrı bir kulvar olarak görüyorum. Şu anlamda; benim yaptığım işten bir toplumsallık yaratmaya çalıştım, bireysellikten toplumsallık çıkarmaya çalıştım. Benim gözlemlediğim şey, genel anlamda bütün yaşamda ve edebiyat için söylenebilecek şey şu; insanlar artık toplumsallığı önemsemiyor, kendisinin dışında ne olup bitiyor önemsemiyor, her şey senin sevdiğin insan içindir. Ama onun dışında bir hayat var, insanlar birine âşık olmadan yaşamlarını sürdürebilirler, ama şöyle bir şey olmaz herhalde: İnsan hiçbir toplumsal ilişkiye girmeden yaşamını sürdüremez. Böyle bir şey bence mümkün değil. Dolayısıyla insanlar kendileriyle belki çok ilgili olduğu için kendilerini o dünyaya hapsetme eğilimi taşıyorlar, ve bence de bu insanı değersizleştiren bir şey. İnsanı geliştiren şey toplumsal olabilmekte, iyi bir şey yapıyorsan bunu gösterebilirsin, ya ben iyi bir şey yapıyorum, bir kadına âşık oldum örneğin. Hakikaten iyi bir şey yapıyor muyum, dışardan nasıl gözüküyor, bunu sormak gerekmez mi? Bu da bir toplumsallaşma zorunluluğu değil mi?

Bilmem gerekiyor mu? İnsanın özeli deniyor işte.

Yok, doğrudan sormaktan söz etmiyorum. Biz İst. Üniversitesi'nde okurken şöyle bir şey oldu, yemekhane kapatıldı, insanlara kumanya verilmeye başlandı. Poşetle kumanyayı veriyorlar, gidiyor kırda bayırda çimlerde oturup yiyorlar, insanlar bunu kız arkadaşı yanındayken yapıyordu. Ben bunu yakıştıramadım insan-

lara, bir insanın bir kızla birlikte olabilecek ya da bir erkekle birlikte olabilecek kadar kendine güveni varsa, orada şunu demeliydi; ya bu kumanyayı ele alıp otların içinde yemek insancıl bir şey değil. Biz yemekhanede, masada oturup yemek istiyoruz, bunu söylemedi mesela. Bence orada iki insanla sınırlanmış bir ilişki var ve onun dışardan nasıl göründüğünü merak etmiyor.

Mistik aşk görüşünün kabaca bir ifadesi var: Yaradılmışı sevelim, Yaratandan ötürü. Sende de; o güzelliği severim, toplumsaldan ötürü gibi...

Tam olarak öyle değil, ben bir güzelliğe bir biçimde değer veriyorsam, emek veriyorsam, o topluma da bir güzellik olarak yansımalıdır. Bu benimle ve o insanla sınırlı kalmasın, söylemek istediğim bu, yoksa toplumsal olduğu için güzeldir demiyorum. Ama madem iyi insan olacağız, ben şöyle düşünüyorum; aşk insanı terbiye eden bir şeydir, madem terbiye oluyoruz, dışardan gözüküyor mu acaba? Ben böyle bir kaygıyı taşıyorum, bu bütün ilişkiler için geçerlidir, sadece aşk ilişkisi için söylemiyorum.

23 yaşında bir çocuk 15 yaşında bir kıza aşık oldu ve atladı kimseye seni yar etmem diye. Bizim toplumda olan şeyler, özellikle mahallelerde. Kızın babası da diyor ki istemedi bile, diyor yok Alevi'ymişiz, vermeyeceğim, benim haberim bile yok diyor. Şimdi aşk böyle bir kötülüğe de yol açıyor, nasıl oluyor bu işler... Bu ilgini çekti mi senin? Ölmek istiyor çocuk ve kızı da götürüyor, canavarlaşıyor yani. Psikopatlaşmış aşkından. Yani bir kötülük var, insanlarımız kötüleşiyor. Ya benimsin ya toprağın.

Aşk mutlak olarak iyilik doğurmaz. Yani burada insanın kişilik özellikleri de var, inançları, nasıl bir bilince sahip olduğu, ama ben burada bir model oluşturmak istedim, illâ böyle olacak demiyorum ben, mesela modeline uyan biri değilim. Ama bir şeyi doğru yapamıyorsam, doğrusunu bilmiyorum anlamına gelmiyor. Benim bir doğrum var. Ben dedim ki, bu böyle olmalı. Söylemek istediğim şey o, ben bilginin mutlaklığına inanan biri değilim, her bilgi yanlışlanıncaya kadar doğru kabul edilebilir, o anlamda da benim modelim bu; başka bir model sunacak olan insanın modeline bakarım, eğer yanlış bir şey yaptığımı düşünürsem değiştiririm.

Bir de edebiyatçı bu kadar felsefi konularla uğraşmalı mı sence? Bu konuşmalarından sen bir felsefe kitabı yazmışsın gibi oluyor, bir aşk kitabı yazsan gene böyle konuşacaksın değil mi biraz, edebiyata dönelim.

Ama kitabın böyle bir yanı var, yani kitapta felsefi bir dil yok, kesinlikle yok.

Aşk deyince ister istemez felsefeye gidiyor tabii, yoksa ne diyeceğiz flört düzeyinde alırsak. Aşk felsefeden çıkar, o zaman günlük ilişkiler içinde incelemiyoruz herhalde.

Ama bu sorun üzerinde kafa yormamız lazım; sonuç olarak yaptığımız iş de bir düşünceyi sistemleştirmek, o bakımdan bence edebiyat felsefeden çok uzakta değil.

Ama felsefecinin alanına girmemek lazım. Bir de şairler var... Tabi asıl konuşması gerekenler şairler. Biz şair olamadığımız için böyle bir konuya daldık.

Türk insanı, Türk erkeği daha çok şiir yazar, tespit edilmiş, bu bizim ulusal sanatımız, halk sanatları kilimcilik, çanak çömlek ve bir de şiir. Peki sen niye şiir yazmadın? Aşk temasına da bu kadar düşkünsün...

Yok, özel olarak aşka bir düşkünlüğüm yok. Kendimde şöyle görüyorum; kirlenen şeye tersten müdahale etmem gerektiğine inanıyorum. Şiir için değil romandaki konu için söylüyorum. Bence aşkın çerçevesi çok belirsiz olmaya başladı. Tamam şair değiliz, ama biz de aşkla ilgileniyoruz. Kendi cephemizden baktık ve böyle bir sonuç çıktı. Bu bir aşk romanı değildir, bir tür toplumsallık romanıdır.

Niye bu kadar acı, ağlatacak derecede. Kemalettin Tuğcu'yu onun için sordum, çok melodramatik.

Ama içte insanların bir tek vicdanları kaldı ve vicdanlarına da söz geçiremiyorsan eğer, artık hiç söz geçiremezsin. Ama şu çıkmasın, duygu sömürüsü yapmak, böyle bir şey yapmak istemiyorum, ama insanlar yaşananlara tek gözle bakıyorlar.

İlk kitap geliyor, ne bekliyorsun yazarlıktan, ne hayal ediyorsun maksimum olarak?

Edebiyat alanında ben gerçekten yeri olan bir yazar olmak istiyorum, ısmarlama değil edebiyatta söz sahibi olan insanların, bu işi bilen insanların övdüğü bir yazar olmak istiyorum. Okurun kitabı eline aldığında zevkle okuduğu bir yazar olmak istiyorum, reklamla, başka türlü yönlendirmelerle kitabı satan bir yazar olmak istemiyorum. Kitapları çok satan, tanınan bir yazar olmak elbette isterim ancak edebiyattan taviz vermeden. Kişisel olarak öne çıkmak istemem, yazdıklarım öne çıksın isterim, ben bir şeye emek veriyorum bu emeğime insanların saygılarının bir göstergesi olacak.

Peki ödül?

Türkiye'de hiç düşünmedim, Orhan Kemal ödülü iyi bir ödül, ama bana sorarsanız ben NOBEL Edebiyat Ödülü almak isterim, bunun için çabalayacağım. Ben bunu alırım demiyorum tabi, ama beni tanıyanlar bilirler, el attığım işte başarılı olurum, bunu edebiyat için söylemek henüz erken, ama inanıyorum, gerçekten edebiyat yapacağıma inanıyorum ve buna emek vereceğim. Ancak beni bir şeyin kırmaması lazım, çünkü çok çabuk tersyüz olabilirim, bu olursa edebiyata da küsebilirim. Ben de giderek daha yırtıcı olurum.

Şimdi çalışıyorsun değil mi? Hiç çalışmamayı istemez miydin? Revüzörlükte çalışarak Nobel'e ulaşamazsın... ne zaman...?

Şöyle; edebiyattan geçinebileceğim zaman. Para kazanmaya başlarsam işimi bırakacağım, bazen derim ben keşke mirasyedi olsaydım, çalışmak zorunda olmasaydım, oturup istediğim işi yapardım. Ancak sosyal olanakları çok sınırlı bir yerden geliyorum ben, 17 yaşında işçiliğe başladım, doğal olarak çalışarak sürdürüyorum yaşamımı. Edebiyat bugün hani benim çok fazlasıyla içinde olduğum bir alan değil, dolayısıyla para kazandıran bir iş mi değil mi onu da bilmiyorum. Ama geçineceğim kadar para kazanırsam, bütün çabamı edebiyatta yoğunlaştıracağım. Ben çok fazla tüketen biri değilim zaten.

salih bolat

mayıs sıkıntısı

Yönetmen **Nuri Bilge Ceylan**'ın *Mayıs Sıkıntısı* adlı filmini iki yıl önce izlediğimde, nefis bir şiir okumuş gibi hissetmiştim kendimi. Hatta ardından da **Çehov**'dan bir öykü okumuş gibi olmuştum. Nitekim, daha sonra Ceylan'la tanıştığımızda, bir Çehov hayranı olduğunu gördüm. Sinemanın öncelikle bir görsel dil olduğunun bilincindeydi. Bu yüzden de, filmlerinde, tıpkı **Kurasawa**'nın filmlerinde olduğu gibi zengin, **Fellini**'nin filmlerinde olduğu gibi alçakgönüllü ve etkileyici görsellik egemendi. Sinema tarihinin kilometre taşlarından **Luis Bunuel**'in de söylediği gibi, *saygınlığın sessizlikte* olduğunu biliyordu. Sinema anlayışı, geleneksel Türk sinemasına benzemiyordu. Yani sinema onun için bir eğlence aracı ya da toplumsal, bireysel ya da psikolojik bir sorunu çözmeye yönelik bir araç değil, sanatçı olarak bizzat kendini gerçekleştirdiği söylem biçimiydi. Olsa olsa **Yılmaz Güney** filmlerindeki içtenlik ile ilişkilendirilebilirdi. Sinema anlayışının arka planında, bu anlayışı besleyen bir kültürel mirasın yattığı hissediliyordu.

Evet, *Mayıs Sıkıntısı* adlı film, işsiz güçsüz bir genç adamın, bir kasabada yaşadığı sıkıntılı günler çevresinde gelişiyordu. Ben ise şu an içinde yaşadığımız gerçek Mayıs'tan, ülkemizdeki ve dünyadaki gelişen olayların bende yarattığı sıkıntıdan söz etmek istiyorum. Özellikle ABD'nin, başka ülkelerin doğal zenginliklerine el koymak için giriştiği insanlık dışı uygulamalarının vardığı boyut, beni çok kaygılandırıyor. Çünkü Irak'ta, ABD'ye karşı oluşan Şii ve Sünni ittifak, Türkmenler'i de karşısına alırsa, ülkemiz bu kaosun içine sürüklenebilir. Ama eğer Türkmenler ülkelerinin işgal edilmiş olmasından rahatsızlık ve utanç duyuyorlarsa, Şii ve Sünni ittifaka katılmalıdırlar. Bu gelişme, ABD'nin zor duruma düşmüş olması açısından sevindirici. Ama ABD, Irak'taki Kürt egemenliğini kırmak için, Kürtler'e karşı bir iç ittifak oluşturarak, bu yolla kendini çatışmaların dışında tutmaya çalışıyorsa, bu çok korkunç bir şey olur. ABD'nin bir numaralı uzantısı olan İsrail'in Filistin sınırları boyunca bir utanç duvarı örmesi göz önüne alınırsa, ABD'nin ve İsrail'in Ortadoğu'da barış oluşturmak gibi bir niyetlerinin olmadığı ortada.

ABD Dışişleri Bakanı **Powel**'ın, bir açıklamasında kullandığı, *"Türkiye islam ülkesidir"* ifadesi, sonradan düzeltmeye çalışsa da, ABD'nin bizim için düşündüğü iyiliği ele vermesi açısından, sıkıntımı artıran ikinci önemli nedendir. Çünkü islami söylemlerle ve ABD'nin büyük ve açık desteğiyle iktidara gelmiş olan AKP hükümeti, yerel seçimlerle aldığı güç ve gelecek genel seçimlerle alacağı muhtemel güç ile, islami projelerini uygulamaya koymaya çalışabilir. Diyanet İşleri Başkanlığı için ayrılan bütçenin ve kadronun büyüklüğü, bu projenin yatırımı olarak düşünülebilir. Bu durum ise ülkemizde zaten var olan gerginliğin bir iç çatışmaya dönmesine neden olabilir. Böyle bir iç çatışma ise, en başta ABD'nin işine yarayacaktır.

Kendi kendime soruyorum, acaba felaket tellallığı mı yapıyorum? Umarım öyledir. Ama ortada olan bazı durumlar var: Örneğin, hükümet yatırım yapmaksızın, ancak mevcut ekonomik girdileri kısarak, fonlardaki birikimlere el koyarak, yeni vergiler oluşturarak durumu düzeltmeye çalışıyor. Örneğin, üniversitelerin araştırma fonlarına bile gözünü dikebiliyor. Gerçi üniversitelerin de saygınlığı tartışılır duruma geldi. Bir bakınız, modernleşme sürecini en arkadan izleyen kurumların başında üniversiteler gelmektedir. Kendilerini bağımsızlık ve özgürlük adına toplumsal yaşamdan yalıtmış, yapılan bilimsel araştırmalarda politik kaygılar ve korkular nedeniyle suya sabuna dokunmayan ayrıntılara boğulmuş, statükoyu sarstıkları için yaratıcı ve yetenekli insanları dışlayan ve ülkelerini terk ederek başka ülkelerde kendini gerçekleştirmenin yollarını arayan duruma getirmiş hantal yapılardır. Yönetim biçimlerinin, üniversitelerin bu duruma gelmesinde büyük payı vardır. Bu belirttiğim durum, daha çok devlet üniversiteleri için geçerlidir.

Neyse...Biraz da insanlık hallerinden, bahardan söz edelim. **Nietzsche**'nin çok tuttuğum bir sözü vardır: *"Doğada insan dışındaki her şey insandan daha içtendir."* diye. Geçenlerde bir öğle sonu, yazar, şair ve akademisyen arkadaşım **Yusuf Eradam**'la TBMM'nin yanındaki parkta dolaşmaya çıktık. Zilzurna ilkbahardı. Parkın girişindeki armut ağacının beyaz çiçekleri, çılgınca bir içtenlikle selamlıyordu bizi. Ilgın ve erguvan ağaçları henüz çiçeklerini açmamışlardı, ama açmak üzere için için çalışıyorlardı. Atkestanesi, kavak, huş, salkımsöğüt, akçaağaç ve çınar ağaçları yer yer tomurcuklanmıştı. Yerde güvercinler, serçeler ve birkaç kumru dolaşıyordu. Hafif bir rüzgâr, parkta dolaştırmaya çıkarılmış köpekler gibi oradan oraya koşuyor, çalılıklara giriyor, bir paçavrayı sürüklüyordu. Aşağıdaki *"Göl"* adlı şiirimi belki de böyle bir dinginlik içerisinde yazmıştım:

GÖL

gece oldu
yatağımıza girdik güven içinde
ama göl yalnız kaldı karanlıkta
yaz kırlarıyla konuşsa, keşke
sıcak otların türküsünü dinlese
korkusunu yatıştırsa kayan yıldızlarla
üşümese.

gece oldu
derin bir uykuya daldık
dağlar kapandı uzaklığın perdesiyle
ama göl hâlâ uyumamış
tek başına dolaşıyor sazlıklarda
ona bir yatak hazırlardım
bize gelse.

röportaj: tuncay akgün

İstanbul'da bir "keloğlan" masalı

Ahmet Uluçay çeşitli yarışmalarda dereceye giren 7 kısa filmden sonra, çektiği ilk uzun metrajlı filmi **"Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak"** ile **İstanbul Film Festivali'nde ulusal dalda En İyi Film Ödülü**'nü alarak gerçek bir başarı öyküsünün kahramanı oldu.

Kütahya'nın bir köyünde yaşayan ve ***"Benim için sinema bir tapınak, sinema perdesi bir mihraptır"*** diyen sanatçıyla Tuncay Akgün'ün yaptığı röportajı sunuyoruz.

Sinemayla ilk hangi filmle ilişki kurmuştunuz; nasıl bir filmdi, hatırlıyor musunuz?

- Siyah beyaz bir filmdi, bunu iyi biliyorum. Galiba savaş filmiydi. Belki *western* olabilir. O filmi seyrettikten sonra ben sinemacı olmaya karar verdim. Bir arkadaşımla sinema makinesi yapmaya karar verdik. Uğraşa uğraşa becerdik bunu biz. Sonra adamın biri dedi ki, *"Bende bir kamera var. Size satayım bunu"*. Meğer çok kötü bir kameraymış. Çok kötü olduğunu da **Antalya Film Festivali**'ne filmimizi götürdüğümüzde öğrendik. Bize "***VHS mi?***" diyorlar. "***VHS ne?***" diyoruz. Betacam nedir, bilmiyorduk. Bu ilk uğraşlardan sonra, 87'lerde film çekme işi iyice depreşti bende. İlk filmimizi çektik, videodan videoya montajladık. Öyle montaj makinesi filan hak getire tabii. Kendimiz filmi seyrettik ve dedik ki; *"çok güzel bir film bu. Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi'ne götürelim, baksınlar orada"*. Götürdük. "*Siz çok güzel şeyler yapmışsınız*" dediler bize. O hızla iki film daha yaptık. Ödül aldık. Ben film yapmaya devam ettim. İlk filmimi yaparken bile uzun metraj yapmayı düşünüyordum.

Peki kendinize yakın hissettiğiniz bir sinema var mı?

Metin Erksan... Zaten onun ***'Kuyu'*** filmini gördükten sonra başka hiçbir şey yapamayacağımı anladım. Ben 13-14 yaşlarında küçücük bir çocuktum. Şimdi bakıyorum da; aferin kerataya diyorum. Yaşıtlarım kavgalı dövüşlü filmleri tercih ederken ***'Kuyu'*** gibi bir film dikkatimi çekmiş. O filme hayran olmuştum.

Bir de resim yapıyordum. Resmi bir şekilde yapamadım. Yağlı boya resim yapmak için samur fırçalar gerekiyormuş. Ben bulamadım. Utancımdan kırtasiyeye gidip soramadım. Evde suluboya fırçası buldum, çocukların. Yağlı boyaya batırıp çıkarıyorum. Onlarca kıl hop diye tuvale... Adamın kaşını çizeyim diyorum, böyle kapkalın oluyor. Sonra yazmaya başladım. Ama yazmak beni yoruyor. Çünkü meğer ben yazarken sinemanın mantığıyla düşünüyormuşum. Yazdığım sahnelerin fotoğraflarını görüyordum kafamda. Kaşlarının kıvrımlarını bile yazmaya başlayınca, baktım bu beni yoruyor. Bu dedim, benim işim değil. Bunu, daha iyi yapanlar yapsın dedim. Sinema yapınca rahatladım.

Sizde çok güçlü bir görsel hafıza var.

- Herhalde beni yoran da oydu. Bunu öğrendiğimde geç oldu. Artık yormuyorum kendimi. Ağladı diyorum, güldü diyorum geçiyorum (gülüşmeler). Tanık olduğum şeyleri anlatıyorum. Bir arkadaşım var, hikayeci. İnanılmaz güzellikte hikayeler yazıyor. Gözlüğüm kırıl-

dı. Onunla gözlükçüye gittik. Bir çocuk geldi. Çok yoksul bir ailenin çocuğu olduğu belli. Gözlükçü aldı gözlüğümü, çocuğun gözüne taktı. Orada cam masanın üzerinde ayna var.. Çocuk aynada kendine bir baktı... Eminim ki orada ilk kez kendini gözlüklü görüyordu. Öyle bir güldü ki !.. Hayal gücü inanılmaz. Şurasına bir kelebek kondu. Tutunmaya çalıştı kelebek, kanatlarını çırptı. Bunda bir kaşınma oldu. Hafifçe bir tarafa doğru asimetri oldu. Tekrar düzeldi. İnanılmaz güzellikte. Dedim ya, işte bu olmuyor, bu olmuyor... Biz hayatın

düşünebildiğini düşünemiyoruz asla. Buna rağmen kitap üzerine çalışıyorum. Filmin akibetini göreceğim, ondan sonra rahatlayıp kitabımı yazacağım.

Filmin ne kadarı hayatınızın ta kendisi? Ne kadarı sizin hayaliniz?
- Filmin bir kısmı bizim ait olmadığımız bir dünyanın. Orada cinler var, cadılar var. Bunlar da benim hayatım. Pencereden baktığınızda dışarıda onları göreceğinizi düşünürsünüz. Hatta ben görürdüm de. Hepsi benim hayatım. Ayırmak istemiyorum, ama matematiksel konuşmayı sevmiyorum. Tümüyle benim hayatım. Yani tükürdüğümüzü yalamadık o gün. Asla geri adım atmadım. Hepsi benim hayatım... Bakın, 12 yaşındaki bir çocuk... Bursa'yı bilir misiniz, Bursa'da?

- ***Ahmet Tevfik Paşa Tiyatrosu***'nun yakınlarında bir fotoğrafçı vardı. Fotoğrafçının önünde de bir tane 8 mm'lik bir kamera. Bu kamerayı her gece görmek için yaya olarak oraya kadar gidiyordum. 4 km gidiş, 4 km geliş. 10-11 yaşlarındaydım o zamanlar.

Peki filmi çekme sürecinde ekibinizden kaynaklanan bir sorunla karşılaştınız mı?
Elbette. Dün ödül töreninde sesçiyi göremedim. Başından sonuna dek sürekli filmi provoke etti. Bu adam bu filmi yapamaz, burayı oraya nasıl bağlayacak?... Bir şey bildiği yok, filmi başkasına yaptırın. Bu beni çok etkiledi. ilk defa film yapıyorum, bir hata yaparım diye korkuyorum. Onunla çalışırken içimden küfretmek geldi. Memleketimi, insanımı çok seviyorum. Evim gibidir memleketim, ama o adam yüzünden... Öyle bir yere geldi ki, adam doğru mu söylüyor diye kendimden şüphelenmeye başladım.

En negatif unsur o muydu?
- En negatif unsur. Öyle bir sesçi düşman başına. Gelir mi diye baktım, gelemedi. Bir daha da görmedim. Sıkıntıya düştüğüm oldu tabii. Özgür ve rahat değildim. Belirli bir günü vardı, o zaman filmi bitirecektik. Kesinlikle bitirecektik. Sanki ödememiz gereken bir senetmiş gibi o filmi bitirmek zorundaydık. Paramız bitiyor, acele ediyoruz. Prodüktöre yeterince güven veremedim herhalde. Onda da bir tedirginlik vardı. Bu anlamda elimden geleni yaptım. Sağolsunlar, onlar da bana inandılar, başkası inanmayacaktı.

'*Kuyu*' filminden sonra birkaç film daha olmuştur sizi etkileyen?..
- Oldu. ***Cornell Lits***'in bir filmiydi, adını hatırlayamıyorum. Onun kamera hareketleri... Müzikal bir filmdi. İnanılmaz bir uyum oyunculardа.

Kaç yaşındaydınız seyrettiğiniz zaman?
- 70'lerde.

Peki, çok film izler misiniz?
- Hayır, nerede izleyeyim ki? Televizyonda bulabilirsem. Köyde CNBC-E de çekmiyor.

Başkaca filmler vardır mutlaka çok beğendiğiniz?
- Western'den çok. ***John Ford*** da beni çok etkiliyor. Aynı ***Erksan***'ın etkilediği gibi. Onun da plastiği çok güzel. Mekanı kullanmasını çok iyi biliyor ***John Ford. Erksan***'da da aynı şey var. ***Erksan*** nefis bir ressam. Aslında ben kendimi ressam sayıyorum. Fakat benim malzemem farklı, boya fırça değil de, kamera ışık.

Bu sene festivalde *Cassavetes* filmleri yoğun olarak gösterildi. Hiç *Cassavetes* filmi seyrettiniz mi?
- Hayır. Belki seyretmişimdir, adını filan bilmiyorumdur. Bazı film eleştirilerini, yazılarını okurken; *"ha, ben bu filmi seyrettim"* diyorum. Böyle bir karşılaşma oluyor. ***"Ivan'ın Çocukluğu"***nu izliyorum televizyonda. Bugünlerde ***Tarkovski*** çok revaçta. Bir tane çocuk geldi, oturdu; *"Bak abi şu olacak,"* diyor arkasından. Sen ne zaman seyrettin?! Ben bilmiyorum daha.
Ben filmi televizyon ekranında sevemedim bir. İlk defa televizyonu Ankara deneme yayınındayken izledim. Küçük bir çocuktum. Babam kamyoncuydu. Takıldım, gittim şoförlere. İlk defa televizyonu orada gördüm.

Herkes hayranlıkla bakıyor televizyona. Doğal olarak herkes televizyon izliyor. Gördüm, düşman kesildim. Sinemanın düzgün karesi var ya, kararlı kare, onda yuvarlak mıdır nedir, geometrisi olmayan bir şey. Gördüm televizyonu, nefret ettim. O yıllarda bir karikatür hatırlıyorum. Sinema-televizyon çatışması var İngiltere'de. Televizyon, sinemayı öldürecek mi, diye bir karikatür gördüm. Sinema perdesinden bir kovboy tabancasını uzatmış. Altında da bir alt yazı; *"sinema televizyonu vurdu"* diye. Oh dedim, rahatladım.

Çocukluğunuzda Teksas, Tommiks gibi çizgi bantlar ilginizi çeker miydi?
- Ooo, ders kitaplarının arasında onları okuyordum. Bir arkadaşımla değiş tokuş yapardık. O çocuğun anasına gitmişler; *"senin oğlun roman okuyor"* demişler. O da 'normal' anlamış (gülüşmeler). O da benim anama gidip; *"Bak demiş senin oğlun da normal okuyormuş"* demiş. (Gülüşmeler).
Ben resim yaparken Rönesans ressamlarını çok severdim. Güzel röprodüksiyonları vardı. Çıplak çıplak kadın erkek filan. Anamla babam görüp *"eyvah"* demişlerdi. *"Bu çocuk bozuluyor, ne yapsak"* diye kaygılanmışlardı.

Uluslararası festivallere katıldınız mı hiç?
- Hayır.

Peki hiç yabancı medyaya röportaj verdiniz mi? Galiba Arte'ye çekim yapmışlar, annenizle konuşmuşlar.
Anneme sormuşlar ; *"Ahmet'in filmlerini nasıl bulursunuz,"* diye. *"Bulur bulur yakardım, bulur bulur yakardım"* demiş.

Son dönem genç Türk yönetmenlerinden kimi seviyorsunuz?
-Kendimi çok seviyorum. Benim sinemamın yeri doldurulamaz. Doldurulsaydı benim ne işim vardı burda? Kendimi cidden çok seviyorum. İnsan kendisini sever, ben de seviyorum kendimi.

Peki oyunculuk hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Oyunculuğu kendim için hiç sevmiyorum, ama mecbur kaldığım zaman görünüyorum.

Radikal Gazetesi'nde amatör oyuncuları tercih ettiğinizi okudum.
- Daha yumuşak bir malzeme oluyor onlar. Plastik malzeme.

Profesyonel oyunculuk hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Bir kere, isimlerle çalışmak istemiyorum. Starlarla asla düşünmüyorum. Çocuk sadakatiyle; benim babam en iyisini bilir duygusuyla, o söylediyse doğrudur diyerek, bir imanla bağlanmalı. Oyuncu, benden yönetmen olarak şunu bekler; benim yeteneğimi ve sınırlarımı bilsin ve onu istesin benden. Birtakım marjlar bırakırsan oyuncu bundan rahatsız olur. Gerçekten kastı çok doğru yapmak gerekli. Benim filmimde oynayan Mustafa orada kendiydi zaten. O adam işte bu. Gerçek hayatta da o adam. Devamlı güler, şakacıdır...

Dijital kamerayla çekmek sizin için bir handikap mıydı?
- Dijitali taşıma rahatlığı var, hareket rahatlığı var, fazla tekrar yapabiliyorsunuz ve pahalı değil. Çünkü üzerinde oynanabilen bir şey. Ben 35 mm ile çalışmak isterim. Bir de bundan sonra iki büyük projem var. Pahalı projeler. Birini Almanya'da çekeceğim. Keloğlan masalı. Tabii, bildiğimiz Keloğlan masalı değil. Yani hep böyle olmayacak şeyler, karpuz kabuğundan gemiler peşinde koşan insanlar... padişahın kızına âşık olan Keloğlan var ya... Tabii ki Keloğlan değil, ama karakteri itibariyle Keloğlan. Ben de bir tür Keloğlan'ım. Bakın size ne anlatacağım.. İlk kısa metrajımı çektim, ***Rekin Teksoy***'la tanıştırdı birisi beni. Ne yapıyorsunuz, ne ediyorsunuz diye sordu... Anlattım. Film çektik, geldik. Nereden geldiniz? Şuradan geldik. Aramızda dedi, ***Mahmut Makal***'ın edebiyatta yaptığını sinemada yapan arkadaşlar varmış. Onların da bize söyleyecekleri şeyler olabilir, dedi. Ben de dedim ki; *"Benim amacım uzun metraj yapmak"*. Salonda kıkırdamalar mı oldu, bilmiyorum, en azından ben böyle bir elektrik aldım. Zaten dedim, bu bir Keloğlan masalı. Keloğlan bir zavallı, başında bir tek saçı yok. Yıkık viran bir kulübesi var. Tutar, haddini bilmez, padişahın kızına âşık olur. Ama dedim, padişahın kızını sonunda alır.

Peki filmdeki zaman duygusu?..
- Ben onun üzerinde uzun uzun düşünmüyorum. Kimileri göstergebilimsel yaklaşıyor. O bebeği neden koydun oraya? Ben hiç öyle düşünmüyorum. Demin gelirken onu konuştuk. Bir ipin ucunu tutuyorum ben karanlıkta. Bir yere götürüyor beni ip. Doğru ipi tuttuysan, o ipi takip ettiğin zaman seni doğru yere çıkarıyor... Gerçekten hiç düşünmüyorum.
Sinemaya olan tutkunuzdan bahseder misiniz?
- Hareketin belirli bir halini yakalıyorum, ama o kadar. Hareket etmiyor. Ayağını atmış bir adam var resimde. Yürüse, derdim. Yürüse ne güzel olurdu. Bir gün sinemayı tanıyınca; a yürüyor adam! İnanılmaz bir şey. Çağlar boyunca en heyecanlandıran şey. Bir gün resimlerin hareket ettiğini görünce, sinema makinesini elde etmenin yoluna bakmaya başladım. O zamanlar imal etmekten başka bir yolu yoktu bunun.

Genellikle sinemada görünene, kahramana yönelir ilgi. Oysa siz kameranın arkasındaki adama tutku duymuşsunuz...
- Bütün marifet kameranın arkasındaki adamın dediğimde, yaşım on dört.

Peki ya belgesel?.. Belgesel sinema çekmeyi düşünüyor musunuz?
- ***Hitckok***'un bir sözü vardır; *"Belgeselde yönetmen Tanrı'dır"*. Onu ona bırakıyorum. Belgeselin bir sanat olmadığını, yaratı işi olmadığını söylemek istemiyorum. Benim buna yeteneğim daha az. Yeteneklerim daha az görünecekmiş duygusu içinde olmaktan kendimi kurtaramıyorum.

oktay taftalı
otaftali@hotmail.com

eleştirelaklın Sınırlarında

Bilindiği gibi eleştiri sözcüğü eski Yunanca'da, değerlendirme, yargılama, ayırdetme, anlamlarına gelen **kritike** kavramından türemiştir. Ancak süreç içerisinde, bu sözcüğün daha çok **'yergi'** anlamında kullanıldığına tanık oluyoruz. Elbetteki, edebiyat eleştirisini, felsefe dışı bir etkinlik olarak algılayan eksik yaklaşımların bunda payı olduğu, kuşku götürmez. Yine Antik Yunan'da bütün sanatların teknik birer etkinlik olarak tasarlanması doğrultusunda, eleştiri de, bir teknik, bir sanat olarak görülmüş ve **kritike tekhne** kavramıyla dile getirilmiştir. 'Kesinlikle yargılamak' anlamındaki **krinein** fiilinden türeyen **kritikos** sözcüğü ise, eleştirici veya eleştirel anlamlarına gelmekte ve **criticus** biçiminde Latince'ye geçerek, Batı Dilleri üzerinden, kullanımını günümüze dek sürdürmektedir.

Yaygın ve eksik kanıların tam tersine, belirtmek gerekir ki: eleştiri, aslında bir felsefe yapma biçim ve yöntemidir. Eleştirinin tarihsel gelişim süreci, her yeni düşüncenin, kendisinden önceki düşüncelerle giriştiği değerlendirme, yargılama, ayrıştırma, anlama ve anlamlandırma çabalarıyla özdeştir. Felsefe tarihinde hiçbir düşünce yapısının, kendisinden önceki bir düşünceyi eleştirmeksizin, tarihsel anlamda **'yeni'** sıfatını edinebilmesi mümkün olmamıştır. Dolayısıyla, Antik Yunan'daki içeriğiyle, yani insani bilginin kaynağı, işleyiş biçimi, sınırları ve imkanları üzerine, yargı sanatı olarak eleştiri; doğrudan doğruya düşüncenin doğasına ilişkin bir insan etkinliği, biçiminde anlaşılır. Gelgelelim, basit yerginin ötesinde, hakkını vererek eleştiri yapabilmek, aynı zamanda düşüncenin ve insan aklının kategorileri, yasaları, kavram kalıpları vb. üzerine kapsamlı bir çalışmayı; anılan konularda kavrayıcı bir bilgiyi öngörür. Bunun yakın yüzyıllardaki en zengin uygulamalarını, **'Pratik Aklın Eleştirisi'**, **'Salt Aklın Eleştirisi'**, **'Yargı Gücünün Eleştirisi'** gibi önemli yapıtları ortaya koyan, Alman filozof **Immanuel Kant** (1724-1804) da gözlemliyoruz:

Kısaca özetlemek gerekirse: **Kant**, dışımızdaki dünyayla olan deneyimimiz sonucu, elde ettiğimiz verileri, on iki yargı formunda tasnif eder. Buna göre:

1. Bir yargı: a) **tümel**, b) **tikel**, c) **özel** olabilir. Bu yargıları meydana getiren kalıplar ise **tümellik**, **çokluk**, **teklik** kalıplarıdır ve bunların hepsi **nicelik** ana kalıbında toplanırlar.

2. Bir yargı: a) **olumlu**, b) **olumsuz**, c) **sınırlayıcı** olabilir. Bu yargı formlarını meydana getiren kalıplar ise: **varlık**, **yokluk**, **sınırlılıktır**. Bunlar da **nitelik** ana kalıbında toplanırlar.

3. Bir yargı: a) **kesin**, b) **varsayımsal**, c) **ayrık** olabilir. Bunları meydana getiren kalıplar ise; **tözlülük**, **nedensellik**, **karşılıklılıktır**. Bunların içinde toplandığı ana kalıp ise **ilişki** ana kalıbıdır.

4. Bir yargı: a) **belkili**, b) **zorunlu**, c) **savlı** olabilir. Bu yargı biçimlerini oluşturan ana kalıplar da **olanaklılık**, zorunluluk, gerçeklik kalıplarıdır. Bunların içinde toplandığı ana kalıp da **kiplik** (modalite) ana kalıbıdır.

Kant'a göre yargılarımızı oluşturan bu ana kalıplar içerisinde en önemli form, **ilişki**'dir. Çünkü yargılarımız sonucunda ulaştığımız her sentez, bir ve birçok ilişkiyi ifade eder. Bu ilişkiler ise **nedensellik** ve **süreklilik** yasalarına tabidirler. Bu bağlamda bize bilgi veren yargılar da çözümsel olanlar değil, sentez olan yargılardır. Çünkü, her bilgi bir yargıdır, ancak her yargı bir bilgi değildir.

Yukarda, özetle ve soyut olarak anlatmaya çalıştığımız bu tasnif, ilk aşamada kavranılması biraz güç gibi görünse de, yakından dikkatlice bakıldığında amacına yönelik ve kapsayıcı bir eleştirinin ipuçlarını içermektedir. Gerek dışımızdaki dünya, gerekse, yine dışımızdaki bir varlık olarak, herhangi bir metin hakkındaki deneyimimizin verileri, akıl tarafından bir senteze tabi tutularak bilgiye dönüştürülür. Böylesi bilgi içeren bir senteze ulaşmak için zihindeki kavramlarla, dışımızdaki nesneler arasındaki bağlantıların asla kopmaması gerekmektedir.

Genel olarak varlığın, özel olarak ise insan varlığının içinde yer aldığı zaman ve mekan kategorileri, varlık hakkındaki bilgimizin önde gelen dayanaklarını oluştururlar. Yine **Kant**'a göre zaman iç duyarlığın, mekan ise dış duyarlığın biçimidir. İçimizden gelen duygular zamanla, dışımızdan gelen duygular ise mekanla birliktedir. Soyut olarak varlığı yukardaki tasnif doğrultusunda genel anlamda değerlendirme, yargılama, ayırdetme, araştırma ve anlamayı amaçlayan eleştiri, özel birer varlık alanı olan sanat, ahlak ve siyasette de aynı tasnif doğrultusunda iş görür. Bir başka deyişle; felsefenin ana dallarından birisi olarak **varlıkbilimin** (ontologie) eleştirel öngörüsü, yöntem, tasnif ve saptamalarıyla sanat, ahlak ve siyaset varlığını da kapsama alanı içine alır.

Demek oluyor ki, ele aldığımız yazılı, müzikal, görsel vb. herhangi bir metin hakkındaki bilgimiz, ancak eleştirinin yukarıda sıraladığımız unsurları aracılığıyla akıla taşınan ve orada bir senteze tabi tutulan veriler sayesinde gerçekleşebilecektir. Bu bağlamda, çokça rastlandığı gibi öznel beğeniden yola çıkılarak, eleştiri adına dile getirilen ifadelerin, yergi ve övgülerin hiçbirisinin, eleştiriyle uzaktan yakından bir ilgisinin olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Aslında, ülkemizde Batılı anlamda eleştiri geleneğinin olmadığından söz edilirken kastedileni, yukarda imkan ve koşullarını sıraladığımız türlü çalışmaların eksikliğinden ötürü bir yakınma olarak anlamak gerekir.

Ancak tüm bunlardan sonra aklımıza bambaşka bir so-

ru geliyor: Peki, Batılı anlamda eleştiri kaçınılmaz bir zorunluluk mudur? Eğer Batılı biçimiyle sanat, bilim ve felsefe yapıyorsak bu soruya verilecek yanıt kendiliğinden ortaya çıkıyor. Batı'nın toplumsal yaşamda sırasıyla **Rönesans**, **Aydınlanma**, **Hümanizm**, **Sanayi Devrimi** ve benzer süreçlere bağlı olarak geçirdiği dönüşümler sonucu insan aklını kutsayan ve onu, doğanın dışında, ayrı bir varlığın sıradışı bir yetisi olarak gören zihniyetin, sonuçta bir teknik ve bir imkan olarak **eleştiriye** ulaşması kaçınılmazdır. Daha açık söylemek gerekirse; *eleştiri, Batı Aklı'nın vaftiz belgesidir* diyebiliriz.

Batılı aydınlanma fikrinin zirvesini oluşturan Marksizm'in eleştiri ve özeleştiriye atfettiği önem, konuyla ilgilenen hemen herkes tarafından çok yakından bilinir. Yine Marksizm'in en önde gelen uygulayıcısı Lenin'e göre, maddenin en yüksek formu insan beyni, insan beyninin en üstün etkinliği ise düşüncedir. Düşüncenin işleyişi ise tez, antitez ve sentez üçlemesi kapsamında cereyan etmektedir. Burada tez verili durumu, antitez eleştiriyi, sentez ise bilgiyi içermektedir. Yazımızın başlarında, Batı Felsefe Tarihi'nde felsefi düşüncenin, eleştiriyi basamak yaparak gelişen evrimiyle ilgili olarak vurgulamaya çalıştığımız işleyiş, bireysel insan düşüncesinde de aynen geçerlidir.

Eleştirinin yakın çağlardaki gelişim süreci, Batı'da, Ortaçağlar boyunca yargılanması mümkün olmayan Tanrısal Aklın yerine, evrenin merkezine insan aklının yerleştirilmesiyle koşutluk içindedir. İnsan aklının yargılayabilir ve yargılanabilir nitelikte olması, eleştirinin doğal imkanını oluşturur. Bu yargılayabilen ve yargılanabilen aklın evrenin merkezine yerleştirilmesi, eleştirinin de evrensellik iddiasıyla evrenin merkezine yönelmesine yol açmıştır. Evrende bir merkez aramak niçin zorunludur? Aranan bu merkeze niçin ille de Tanrısal veya İnsansal bir akıl ikame edilmektedir? Batı Medeniyeti, yüzyıllarca Tanrısal aklın yargılanamaması dolayısıyla eleştirilemeyeceğini, oysa insan aklının eleştirilebileceğini, aynı aklın bütün bir varlığı eleştirebileceğini tartışırken, az önceki iki soruyu, nedense hemen hemen hiç tartışmamıştır. Eleştiri geleneğini toplum ve sanat yaşamına yerleştiremeyen toplulukların, bu nedenle Batı Aklı karşısında ikinci sınıf bir muameleye maruz kalmaları ve kendilerini bu eksikliğe inandırarak, süreç içinde, kendilerine bu muameleyi revâ görmeleri, artık tartışılması gereken bir konudur. Önce evrende bir merkez aramanın, sonra bulunan o merkeze, insan aklını ve onun işleyiş biçimi olan eleştiriyi yerleştirmenin meşrûiyeti nereden ileri geliyor? Aynı sürecin devamı olarak bugün gelinen noktada, evrenin merkezine teknolojiyi veya maddi zenginliği ikame etmenin, bu **merkez önerici zihniyetle** bir ilişkisi var mıdır? Sonuçta önerilen merkez, niçin dönüp dolaşıp Batı medeniyeti ve onun düşünce, bilim, teknoloji, siyaset, vb. verileri üzerinde oluşmaktadır? Ve niçin bu verilerin kaynağı olan eleştiriye adeta kutsal bir önem atfedilmektedir? Acaba tüm bunları uluslararası sermayenin ve kapitalist sistemin evrensellik iddiası ve evreni fethetmek çabalarıyla ilişkilendirmemiz çok mu yersiz olur? Acaba, evrende bir merkez aramak zorunluluğu hissetmeyen, evrensel bir merkeze Tanrısal veya insani aklı yerleştirmek yerine, bulunduğu yerde yerel bir **sezgiyi**, yerelden kaynaklanan **sağduyuyu** esas alarak hayata katılmayı öngören bir zihniyetin, doğaya ve insan doğasına daha uygun olmadığını söyleyebilir miyiz?

İnsan aklının, yargı yetisi aracılığıyla eleştiri ve özeleştiriyi harekete geçirerek sentezlere ulaşmak suretiyle işleyebilmesine karşın; bu dolaylı bilgi edinme sürecine karşın, sezgi ve sağduyunun dolaysız, doğrudan işlerliğine olan güvensizlik nereden kaynaklanıyor? Yoksa sağduyumuzun ve sezgimizin yanılabilirliği ve eleştirinin kapsama alanı dışında olmasına karşın, eleştirel aklımızın yanılmayacağı türünden çocuksu bir önyargıya mı sahibiz? Eleştirel aklın yanılabileceğini, ama bu yanılgıların eleştiri sayesinde giderilebileceğini savlayan akılcı görüş, tüm bu iddialı tavrına karşın, yine akılla ve aklın verileriyle kutsanmış günümüz dünyasına kısa bir göz attığında, asıl kendi yetersizliğini sayısız örnekleriyle göremiyor mu?

Bütün bunların sorgulanmasına kaynak oluşturan temel çelişki ise; insanın **sezgi bilgisi** sayesinde ve **sağduyu** süreçleriyle yoktan var edip ortaya koyduğu sanat yapıtlarını, ahlak normlarını ve siyasi pratiği, **eleştirel akılla** değerlendirmeye, anlamaya ve açıklamaya çalışmasıdır. Ve bu açıklamaların sayısız örneklerde birbirleriyle çelişmesi sonucu, ne yazık ki, ortaya herkesin üzerinde anlaşabileceği nesnel bir yargının bir türlü çıkamamasıdır. Bugün Medeni Batı, her şeyi bilimsel anlamda eleştirel aklın süzgeçlerinden geçirmesine rağmen, gizli veya açık biçimde, savaş ve sömürüye hizmet etmeyen ve herkesin üzerinde anlaşabileceği bir tek somut ortak yargı geliştirebiliyor mu? İşte bütün akıl, bilim, eleştiri afra tafrasının bu ölçüte göre durumu nedir? Artık emperyalizmin akılla ve bilimle gizlenen uğursuzluğunun, sonuçta amaçlı bir kaos ve mutsuzluk içerdiğini de görebiliyoruz.

Öyleyse, sezginin ve sağduyunun haklarını teslim ettiğimiz takdirde, belki emperyalizmin dayatması sonucu maruz kaldığımız Batı merkezci bir sanat, ahlak, siyaset ve eleştiri anlayışının ötesinde, bir başka istikamete yol almanın önü açılabilecektir.

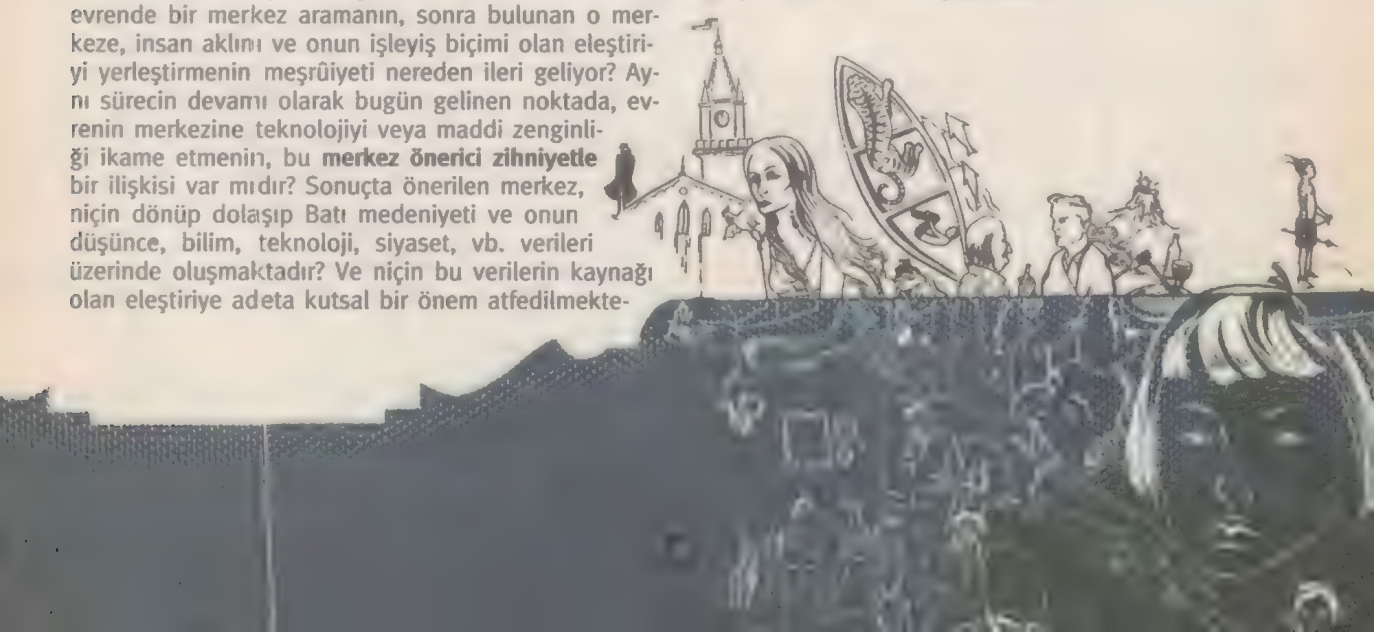

Bernardo Soares:*

Huzursuzluk Kitabı

132.Fragman:

Çok fazla düş gördüm. Yoruldum düş görmekten, düşlerden değil ama. İnsan düşlerden yorulmaz, çünkü düş görmek unutmak demektir ve unutmak insanı sıkmaz, düşsüz uykularımız, uyanık olduğumuz zamanlardır. Her şeye ulaştım düşlerimde. Sonunda uyandım, ama bir önemi var mı bunun? Öylesine çok Sezar oldum ki?

Çeviri: Adnan Özer-Rustem Arslan

güzel rastlantı

Yazma demiştin, ama yazdım işte, yine de. Ben aslında bu metni önceden mi yazdım? Kendimi sensizliğin şu garip gurbetinde duyumsamadan önce mi?
Oysa uzakta olan sensin; evinden, evimden uzakta.
Ama kendimi gurbette hissediyorum, evimden, kentimden uzakta değilken. Sen uzaktasın da ondan!
Senden ayrılığın bu kadar güç olduğu bilmezdim ben de; birden içimi söylenecek sözlerin hiç söylenmeme telaşı da kapladı, zeki bakışlarından uzak kalmanın yanı sıra.
Haber yok senden; haber alamayınca senden, ah, yüreğimdeki şu garip sancı! Bıçaklar batıyor göğsüme her nefes alıp verdikçe; ayrılığın acımasız bir oyunu mu sence? Yalnızca bakışların mı? Parmakların, dudakların, hele de bedeninin ateşi... Bir de dokunmak vardı ayak bileklerine, hınzır bir çocuk heyecanıyla. Yazma demiştin ama, yazıyorum işte! Üstelik ayak bileklerini de...
Ben bu metni önceden mi yazdım; bir yalnızlık şarkısı yazdım, bir oyunun içsel melodisiydi. Bir ayrılık türküsü yazdım, aynı oyunun trajik sesiydi.
Ayrılmadan önce yazmıştım tüm bunları; şimdi ayrılık, kimbilir ne kadar, ne zamana kadar.
Ya geçmiş! Adamın biri *'mazi gidilemeyen bir ülkedir'* demiş.
Bir film karesi gibi düştü bu da yazıma; haklılığın ötesinde bir doğruluk var insanı rahatsız eden bu sözde.
Ama adam haklı. O anları unutmak kolay mı?
Acaba bir oyunu yeniden mi yazsam, yaşam tüm bir sahne ise. Sen ve ben bir oyunu bir kez daha mı sergilesek, coşkulu bir koşuşturmayla. Bana okusan, yazdıklarımı.
Bak yaz geldi; saçlarına papatyalar da taksam. Kentin dışına çıksak, papatya tarlalarında koşsak çocukluğumuzdaki gibi. Papatya toplasak; fal da baksak, hiç inanmasam da. Bakalım ne çıkacak!
İlk gençlik heyecanını bir zaman şaşırtmasıyla birlikte yaşasak, ben saçlarına sarı papatyalar taksam...
Sen şimdi uzaktasın ama; gerçeği anımsamak ne kötü şu an!
Olsun, bu kez sen bir şarkı, bir şiir mırıldansan; özlem şarkısı olsa bu, senin sesinle, bu kez hem mekân, hem zaman şaşırtmasıyla:

Parmaklarını özledim
Bedenimde dolaşan yumuşak parmaklarını
Öpüşünü özledim, beni bulutlara çıkaran
Aşk buydu, sonsuz bir mavilikte uçardık
Sonsuz bir mavilikte koşardık
Papatyalı tarlalarda uçardık
Sarı papatyalar takardın
Saçlarıma
Ellerimiz hep birlikte
Bulutların üstünde
Saçlarımda papatyalar
Öpüşünü özledim
Bedenimde dolaşan parmaklar
Saçlarımda sarı papatyalar

Sonra, aramızdaki ayrılık bitse, özlem bitse, önceki gibi olsa... Hayaller kursak tek bir zihinde. Her şeyi boşverip ve koyversek; arkamızda bıraksak amaçlarımızı da, yol alsak bir kıyı şeridi boyunca, deniz yanıbaşımızda gidedursa...
Biz uyuklayan bir otobüste ıslık çalsak, ellerimiz birlikteyken, camdan dışarı denize. Bir yasaklı koy bulana kadar yol alsak, ıslığımız hiç bitmese, dudaklarımızdaki. Bir de öpüşsek sık sık...
Bizden başka herkese yasak olan, ağaçlı bir koy bulsak; belki kuşlar da olsa, gönüllü bir koro. Aşkla süslenmiş, ıssız ve serin bir balıkçı kulübesi, ikimize yetip artsa...
Bir okyanus gemicisi kadar özgür olsam, dudaklarım ensenin pınarında yolculuğuna çıktığında...
Şiirlerden ödünç anlar alsam, hiçbiri hırsızlık sayılmasa.
O ıssız ve serin kulübede, sabah olduğunda, tenimiz ve nefesimiz, soluk soluğa bir sevgi düğümüyle uyansak. Hiç çözülemeyen bir sevgi düğümü olsa bedenimizin ve ruhumuzun sevişmesi.
Hayaller gerçekleştiremediklerimiz midir?
Bunu artık hiç sormasak, hiç sormasam...
Hayallerimizi gerçekleştirsek, olsun hayal olmaktan çıksa da. Yaşasak, dolu dizgin koşarcasına, coşarcasına. İster ıssız bir balıkçı kulübesinde, ister kentin yaz başlangıcında.
Ama hep yaşasak, birbirimizi yaşlandırsak; bir hayal mi? Garip bir gurbet benimkisi, uzakta olan sensin ama, işte yalnızlık durumu; üstelik sensizliğin yalnızlığı, bu daha da kötü.
Yaz geldi kente, çingenelerde hep papatya; alıp alıp sana geliyorum, sen kentte yoksun biliyorum, kapına koyuyorum, kimbilir kimin eline geçecek, olsun, almışsa biri, kesinlikle bir eski zaman âşığı olmalı.
Sonra sana seslensem, bir metnin içinden, ben bu metni senden önce mi yazmıştım, bu garip gurbet halini yaşamadan önce mi yazmıştım? Ama yine de seslensem, küçük küçük değiştirmecelerle:

Beklemek gecenin karanlığında
Beklemek yıldızların ışıltısında
Sabaha kadar beklemek
Günlerce beklemek
Belki bir gün, karşılaşmayı ummak
Benzersiz biri olsun demek, aynaya bakarak
Kırışıkları sayarak
Saçlarına papatya takarak
Hep umutla bekleyerek
Hayat beklemek demek
Saçlarına papatya takarak

Yoksa yine bir düşkurgusunda mıyım? Yoksa, şu yarım yüzyıllık ömrümde, imkânsızı mı buldum, yoksa o kadar mı gerçek yaşadıklarım, yaşadıklarımız, anlar, zamanlar, belki de papatyalar.
Seni bulduğum gibi kaybetmesem, güzel rastlantı!

ocakbaşı hayatın orta yeri

Adnan Özer: Edebiyatın salon buluşmaları da güzeldir ama, biz bugünlerde bu anlamda toplumsallaşmanın bize özgü yerlerini, usûllerini bulalım dedik. Kimine fazlaca halkçı gelebilir, olsun, halkçılığı da elden bırakmamak gerek, modernleşmeyle zaten başımız belada. Sözü uzatmayayım; sizler ne diyorsunuz?

Halide Eşber: Bana söyleşinin mekanı "ocakbaşı" olacak denilince, önce "Neden?" dedim. Özellikle Türk toplumunun her zamanki geçiş dönemlerinden birinde yetişen bir kız çocuğu olarak önünden bile geçilmesi doğru bulunmayan yerlerden bilindiği için, erkek muhabbeti yapılan yerlerden sayıldığı için, ve de boğazımıza kadar -çaktırılsa da çaktırılmasa da- erkekliğe saplanmış bir toplum olageldiğimiz için. Ben de "Niye şömine başı değil de ocak başı diye sordum -bu tabi şömineye duyduğum hayranlıktan değil-. Ben ocakbaşına hiç gitmem. Bir tepkiymiş bu, bunu söyleşi daveti üzerine düşündüğüm son bir haftadır fark ettim. Uzun yıllar önce burs alıp Londra'ya gittiğimde ilk defa arkadaşlarım beni götürmüşlerdi her nedense? Ocakbaşı..."Toplumun Aynası" belki de. Orada içilir, hem sıcaktır, hem karın doyurur, hem de erkekçe(!) konuşulur. Ağır olunur, mağrur durulur. Ama Ocakbaşı benim hep uzak durduğum, hatta hiç aklıma getirmediğim bir yerdi. Erkek olmadığımdan ve bendeki erkeğin anlamının ve görüntüsünün farklı olmasından kaynaklansa gerek. Ama ülkemizin gerçeği olarak kafalara yerleşmiş -eski- görüntüyü... anlayışı koruma, var etme çabası...

Aslan Özdemir: Ocakbaşında geçen bir öykün var mı?

Halide Eşber: Geçmiyordu ama artık geçebilir, güzel olur. Ocakbaşı tabii hoş bir mekân sonuçta, hayatın içerisinde bir mekân. Sonuçta, klasik, alıştığımız röportaj biçimlerinin çok dışında, güzel.

Aylin Süer: Öncelikle kadın öykücü tanımlamasına sıcak bakmadığımı söylemek isterim.

Evet, öykücülerle 'ocakbaşında' buluşma fikri son derece güzel...

Edebiyatın her yerde konuşulabileceğini, edebiyatın hayatla içiçeliğini ortaya koyan bir tavır bu. Ayrıca zaten bu tür yerleri severim. Dost sohbetleri gittikçe demlenir böyle mekanlarda... Çay kahve içmek için buluşulan kafelere benzemez... Ocakbaşı sohbeti başkadır... Bu nedenle de yalnızca yakın dostlarla biraraya gelinir böyle yerlerde. Bu kez farklı tabii, ilk defa karşılaştığım insanlarla birlikteyim, alıştığımın dışında bir röportaj ortamında... Ocakbaşı da hayatın orta yeri...

Adnan Özer: Yazarı çevreleyen genel toplumsal ortamın yazarın -sanatçının oluşmasındaki etkisi yadsınamaz. Ancak her yazar için onu edebiyata koşullayan doğal bir ortam var çocukluğunda, bunu sormak istiyorum; büyümenin zorlukları, yakın çevremizden kaynaklanan travmalar... mesela Borges geliyor aklıma. Silme kitap dolu bir evde büyümüş, ortamı bu ve bu çevre de travmatiktir bir bakıma...

Aylin Süer: Bu travmayla ilgili değil; insanın hayatı ve yaşadıklarını algılayış ve yorumlayış biçimiyle ilgili daha çok.. Herkes bunu farklı biçimde ortaya koyar; ki-

mi konuşarak anlatır derdini, kimi yazarak; kimileri de müzikle ya da resimle...
Ama sanırım siz bunun sanatçılar açısından ne anlama geldiğini soruyorsunuz. Hatta sanatçıları sanatçı yapanın travmalar olduğunu varsayarak yöneltiyorsunuz bu soruyu...
Elbette insanlar yaşadıkları travmaları anlatmak isteyebilir. Bunu sanatlarına da yansıtabilir... Ama travmaları değildir onları farklı kılan bence... Ve elbette herkes gibi sanatçıların da doğal bir ortamı vardır, orada büyür, oradan beslenirler... Ama travma bence daha uç bir yerde kalıyor... Herkesin bir travması olabilir... Ama sizin yaklaşımınıza göre yazarların birden fazla travması olması lazım.. Yoksa nasıl çok sayıda eser ortaya koyabilecekler?
Gelelim Adnan Bey'in 'doğal edebiyat ortamı' ile ilgili sorusuna... Beslendiğim ortam açısından kendimi çok şanslı görüyorum. İnsan ve insan öyküleri konusunda çok zengin, kozmopolit bir sanayi kentinin içinde, fabrikaların çevrelediği bir kasabada büyüdüm çünkü. Muhitin çok az sayıdaki 'yerli' ailelerinden birinin en büyük çocuğuydum ve arkadaşlarımın hemen hepsi, 'yabancı' adı verilen 'göçmen' ailelerdendi. Yeni tanışanların birbirlerine isimlerinden önce nereli olduklarını sordukları bu kasabada büyümek, aidiyet meselesinin ne denli belirleyici olduğunu küçük yaşta farketmemi sağladı...
Çocukların dersanelere gönderilmediği, özel okullarda okutulmadığı bu kasabada gerçekten öğrenecek çok şey vardı... Bir kere kasabalı olmak, kendi başına önemli bence. Köy geleneklerinden ırak, şehir olanaklarından uzaktır kasabalılar. Ama ikisini de içinde barındırır. İkisine de aşina kılar sizi...
Evet, sayısız gerçek hikayeye tanıklık etme şansına böyle sahip oldum...
Kalın kitaplar okuyan devrimci abilerle, teravih namazına giden teyzelerle, altın günlerinde bir araya gelen annelerle burada tanıştım... Ve hepsinden çok, ama çok şey aldım...

Adnan Özer: Hikâye üçe ayrılıyor bence; bir, sanat fenomenine yol açan hikâye, iki, insanın kendi hikâyesi, bir de edebi tür olarak hikâye. Ama Türkiye toplumunda bir kadın yazar olmak da travma.

Aslan Özdemir: Siz de de var mı öyle travmatik bir hikâye?...

Aylin Süer: Ensest hikâyesi işleyen bir yazarın bunu yaşamış olması gerekmiyor ki... Ben 'Pagaruşa' adlı öykümde bir 'Arnavut'u anlattım... Aidiyet ve varoluş konusunu işlediğim ve çok sevdiğim bir öyküdür bu... Okuyan insanların ilk sorusu genellikle 'Arnavut' olup olmadığımdı. Üstelik bunlardan biri de gerçek bir Arnavut'tu, hem de benim anlattığım gibi Kosova'lı bir Arnavut...
Toprağından ayrı kalan birini yazmak bunu bizzat yaşamayı gerektirmiyordu elbette... Ben, bir azınlık kültürü içinde, aidiyet sorunlarıyla baş başa büyümüş biri olsaydım çok daha güzel bir öykü mü çıkacaktı ortaya?... Elbette hayır... Yazarların kendilerini anlattıkları saplantısı çok fazla insanda var.. Neden bilmiyorum... Bazen bir öykünüzü okuyup, bıyık altından gülerek, yazmadığınız bölümleri soruyorlar size... Eğer bir yakın arkadaşınızsa bu, işiniz gerçekten çok daha zor oluyor...
Elbette her yazar önce kendini anlatarak başlıyor yazıya... Hangimiz ortaokul lise yıllarında aşık olup şiirler yazmadık? Hangimiz sağa sola, beğendiğimiz romanlardan yaptığımız alıntıları, güzel sözleri geçirmedik? Hangimiz birilerine kızıp ya da aşık olup, söyleme cesareti bulamadıklarımızı defterlerimizle paylaşmadık? Hangimiz gizli güncelerimize uzun uzun kendimizi yazmadık ?
Ama unutmamak gerekiyor ki, bunlar yalnızca başlangıçtır, ısınma turudur yazıyla tanışmak için... Önce kendinizi anlatmaktan kurtulmalı ve öyle çıkmalısınız okurların karşısına...
İlk öykümü yayınlamaya karar vermem uzun zamanımı aldı... Kendimi kendime anlatmayı bitirdiğime emin olmadan bunu yapmak istemedim çünkü. Yayımlanan öykülerimde elbette benden parçalar var, bunun olması çok doğal ve çok da güzel. Ama kendini anlatmak, travmalarını yazmak başka bir şey...

Aslan Özdemir: Yaşadıklarınızın üstü hayat tarafından örtülüyor, sonra bilinçsizce de olsa, bunları anlatıyorsunuz...

Halide Eşber: Yaşanan bir şey varsa bilinçli ya da bilinçaltı olarak her âna yansır. Doğal olarak herkesin yaşadığı bir şey... Sonuçta farkında olarak seçersiniz ya da es geçersiniz. Ben sağlıklı düşünebilen bir insanın bilinçsizliğine inanmak istemiyorum.

Aslan Özdemir: Ama bunu yazarken düşünmezsiniz...

Halide Eşber: Kişinin biriktirdikleri, dönüştürdükleridir. Başkası başka bir şey yapar. Sizin seçiminiz her neyse o yansır. Bir yerde siz, yaşarken kabul bile edemediğiniz bir düşünceyi döküyorsunuzdur oraya... O zaman hayaller, kabuslar, öğrenilenler, öğretilenler, istenenler, istenmeyenler ve olmayanlar çıkıp gelir, yerlerini alırlar. Bazen can da yakarlar. Galiba biraz da çocukluğunuzda bir şeyi nasıl algıladığınıza bağlı tüm bunlar. Kitabımdaki yazdığım ilk öyküye bakıyorum, onun nerden çıktığını hiç bilmiyorum. Ama bir incir ağacı vardı... evet benim çocukluğumda bir incir ağacı vardı, ama onun dönüp dolaşıp hiç ummadığım bir yerde hayatımda bir hikâye yaratması benim hangi travmalarıma dayanıyor onu bilemiyorum. Her okuduğum öyküde, her gördüğüm resimde böyle, sizinle şu

bence yazar, öncelikle empati duyuları gelişmiş ya da bunu geliştirmeye çalışan insandır...
AYLİN SÜER
HALİDE EŞBER

dırabilirsiniz, uyandırabilirsiniz, soru sordurabilirsiniz ama bir insanı diğerinin yerine koydurabilir misiniz? Her şey çok erken başlıyor insan için. Dünyaya bile gelmeden... Ayrıca empati herhangi bir sanat dalına da kolaylıkla dönüştürülemez, o da başka bir şey. Birikim, çalışma, direnç ve inanç gerekiyor.

Adnan Özer: İster psikanalatik boyutuyla olsun, ister benim söylediğim o çok genel doğal yazma dürtüsünün oluştuğu ortam olsun sizi sonra belirleyen şeyden bahsedelim; öykücüsünüz, ya sizin yazar olarak öykünüz nedir?

Aylin Süer: Çocukluğumdan beri yazmayı sevdim... Kalabalık içinde yalnız bir çocuktum hep... Az önce bahsettiğim gibi, küçük bir kasabada büyüdüm. Kardeşlerim vardı, arkadaşlarım vardı... Ama dilediğim an yalnız olmayı başarabiliyor ve defterlerime, başı sonu belirsiz yığınla şey yazıyordum... Sonra herkes gibi benim de, büyüdükçe hayatı anlamak gibi bir derdim oldu. Düşünerek yaptığım her şeyin uçup gideceğine inanır ve oturup bunları bir bir yazardım. Yazarak düşünmek çok şey katmaya başladı zamanla bana... Hayatla ve kendimle yüzleşebiliyordum böylece... Her şey, en çıplak haliyle karşımda beliriyor ve kaçacak bir yer kalmıyordu bana... Öğrenilmesi gereken çok şey olduğunu böyle anladım... Okunması gereken çok kitap olduğunu da...

Adnan Özer: Ne yazıyordun?

Aylin Süer: Günce tabii ki... Neler yaşadığımı, yaşadıklarımdan neler öğrendiğimi, hayata nasıl baktığımı, kendimi ve etrafımdakileri nerelerde eleştirdiğimi ve yazmayı ne denli sevdiğimi o günceler öğretti bana... Kendimle tanışma yolculuğumu başlatan o yazma eylemi, bir süre sonra vazgeçilmez bir şey haline geldi... Zamanla kendimi keşfetmemin ve hayatı anlamamın tek yolu oldu benim için yazmak. Ancak yazdığım zaman gerçekten kavrayabiliyordum yaşamı, gördüklerimi yazıya geçirdiğimde tamamlanıyordu resimler....
Yani yazıya yazar olmak için değil, kendimi ve yaşadığım dünyayı, görünen ve görünmeyen boyutuyla anlamak için başladım.
Görünen dünya ve görünmeyen dünya diye ayırdığım iki ayrı yer vardı benim için... İkisi de çok farklı alanlarda geliştiriyor ve büyütüyordu Aylin'i... Biri olmadan diğeri eksik kalıyor, bir elmanın iki yarısı gibi tamamlıyorlardı birbirini... Yazarken, dilediğim an birinden diğerine geçebiliyordum.
Zamanla bu özgürlük iyice yazının içine çekti beni...

Halide Eşber: Benim derdim kendimi ifade edebilme biçimiydi. Bir şeye çok fazla özenmişimdir; toplumda varolan çarpıklıkları, yine toplu halde sokakta dışarı vurma hâli... Bu beni her zaman çok etkiledi ama belki yetiştiriliş biçimi, belki anlayış biçimi, belki geldiğim sınıf, her neyse, bunu engelledi. Ama bir karşı çıkış yolu bulmalıydım. Yanlış olan bir şeyler var ve bunu bir şekilde anlatmam gerekiyordu. "Hayır" dediğim bazı şeylerin varlığını, benim gibi düşünen insanlarla paylaşmak istiyordum. O insanların benden haberdar olmasını istiyordum, o yüzden yazmaya başladım. Bunu ne kadar başardım, zaman ve okuyan insanlar belirleyecek belki.
Ama benim bütün derdim; insanlık adına doğru gitmeyeni, insanlık anlayışında herkesin sahip olması gerekeni, "O İnsanlığı" bulmak ve onu bir şekilde yansıtmaktı, bu ihtiyaçtan doğdu yazı. Bu benim geçmişime, çocukluğuma, şu an durduğum yere, bir çok şeye bağlanabilir... Bu nasıl öyküye dönüştü, sizin sorduğunuz soruya yanıt vermeliyim...

Adnan Özer: Ne zaman farkına vardınız 'Evet, benim türüm öyküdür' diye.

Halide Eşber: Bunu ben hiç fark etmedim. Aman, ben öykü yazıyorum, benim türüm öykü, bunu hiçbir zaman diyemem de... çünkü şiir de yazıyorum. Öyküyle başlıyorum ama bu herhangi bir yazma biçimi de olabilir. Ve o hemen, bazen o anda dökülüyor. Tabi, sonra, belli bir süre sonra yeniden okuduğumda hala düşündüğüm anlamı yansıttığına inanıyorsam paylaşıyorum. Bu rüya görmeye de benziyor, o anda her şey çok anlamlı olur da hani, uyandıktan sonra hiçbir şey ifade etmez insana. Ayrıca roman yazmaya da çalışıyorum. Düşündüğüm gibi başarabilirsem bu da olabilir. Benim özel tercih ettiğim tür yok. Benim derdim hayatta durduğum yeri ve insanlık adına duyduklarımı, yapılan yanlışları bir şekilde haykırmak...

Aylin Süer: Neden öykü? Çünkü kendi varoluş tarihimin en önemli kavrayışlarından biri 'an' duygusunu yakalamaktı... Öykü anları anlatan bir yazı türü benim için... Öyküye başlamamın tek nedeni bu... Zamanın başlayan ve düz bir çizgi gibi uzayarak devam eden bir şey olduğuna inanmıyorum... Zaman dünü de, yarını da, bu anı da içinde barındıran bir şey... Yani her şey tam da bulunduğumuz noktada; gelecek de, bu an da, dün de, şimdinin içinde... Adına zaman dediğimiz şeyin tüm boyutları 'an' da kilitli... Tıpkı bir tablo gibi, görünen ve görünmeyen her şey içinde gizli...
Bunu böyle tanımlayıp, böyle hissettiğinizde hayatı algılayış biçiminizde de farklılıklar oluyor. Ânın ne kadar önemli olduğunu, ânı anlatmanın ne kadar zor ve güzel olduğunu kavrıyor, sonra da bunu başkalarıyla paylaşmak istiyorsunuz...Yazdıklarınızda, başkalarının dili olmayı, başkalarının kulağı olmayı, başkalarının gözü olmayı başarmak gerçekten çok keyifli bir şey...

Adnan Özer: Kitaplarınız çıktı ve doğal yazma evrelerinden geçtiniz, nasıl bir edebiyat ortamı istiyorsunuz Türkiye'de? Yayıncısıyla, yazarıyla, okuyucusuyla, kültür ortamıyla nasıl olsun.

Halide Eşber: Benim bütün derdim kendimi nasıl ifade ettiğimle, ama tabi kimin okuduğu, eleştirdiği, eleştirmediği önemli... eleştiri derken genel olarak an-

> Benim derdim hayatta durduğum yeri ve insanlık adına duyduklarımı, yapılan yanlışları bir şekilde haykırmak...
>
> **HALİDE EŞBER**

laşıldığı üzere yerden yere vurmak anlamında söylemiyorum. Ama eleştirinin, üreten insan üzerinde nasıl bir yapıcı etki bırakacağının farkında olarak, yapılmasına ihtiyacım var. Herkesin de vardır, istiyordur. En azından ciddiye alındığınızı, bir yerlerde, bir şekilde değer gördüğünüzü bilmek ya da değer görmeniz için sahip olmanız gerekenlerin ne olduğunun farkına vardırılması iyi bir şey.

Aylin Süer: Nasıl bir edebiyat sorusuna vereceğim; ilk cevap eleştiri ile ilgili... Çünkü eleştiri edebiyatın vazgeçilmezi. Öykülerimi, birileri bir yerlerde alsın incelesin yazsın çizsin, olumlu ya da olumsuz bir şeyler söylesin üstüne, isterdim doğrusu.
Yazık ki bunu, bırakın benim için, başkaları için de kimse yapmıyor...
Her şey o denli bireysel işliyor ki, bırakın eleştirmenleri, yazarlar bile birbirinden habersiz, birbirlerini okumuyor. 'İnsanlar okumuyor' itirazını, önce bizim kendimize yapmamız lazım. Bir kere yazarlar birbirlerini okuyor mu? Buna cevap vermek gerekiyor...
Evet, Türkiye'de gerçek anlamda eleştirmen kimliğine sahip insan sayısı ya çok az ya çok azaldı. 80 öncesine ait edebiyat dergilerini okurken bambaşka bir tablo görüyorum. Anlaşılan pek çok şey gibi bu da değişmiş, değiştirilmiş...
Nasıl bir edebiyat ortamı sorusunun cevabı o güzel dergilerde saklı...

Adnan Özer: Yazarların toplandığı bir lokal falan yok mu?

Aylin Süer: Lokal? Tabii ki yok... Yazarlar bir araya gelmiyorlar, ne dergilerde ne başka bir yerde... Birbirlerini okumuyorlar, kitaplarını tartışmıyorlar... Hele de yeni yazarlardansanız, bırakın okunmayı, tartışılmayı, fark edilmiyorsunuz bile... Fuar mekanlarında yapılan ayaküstü tanışma sohbetlerini saymazsak tabii...
Ne yazarlar, ne eleştirmenler, ne de yayınevleri bu anlamda yeterli bir özveride bulunmuyor. Yani kimse üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmek için çaba sarf etmiyor, buna ben de dahilim.
Edebiyat ortamı diye adlandırılabilir mi bilmiyorum ama, bir de bazı sanal platformlar var... Sizlerin de bildiği gibi, 'Lobi' olarak tanımlanan gruplar bunlar. Son ayların 'dedikodulu edebiyat gündemini' oluşturan bu gruplaşmaları, edebiyat ortamı olarak tanımlamak ne kadar doğru acaba?

HALİDE EŞBER

BİR KÜÇÜK, ACI DOMATES TURŞUSU

Oturmuş konuşuyorlar. Birbirlerini ya tanıyorlar ya tanımıyorlar ya da tanır gibi yapıyorlar. Ortak bir şeyler bulma çaresizliğinde ve sanki aynı otobüsü beklermişçesine anlatıyorlar da anlatıyorlar. İndikçe derinlere, geçmişe ve yılların verdiği çaresizliğe bir neden, bir kulp bulmanın amansız telaşıyla sözcüklere sığınıyorlar. O sırada neden ve nasıl çıktığı bilinmez bir küçük domates turşusunu tadıyor biri. Ağzında ekşi ve ısrarlı bir tat bulmayı beklerken inanılmaz bir yangı sanyor bütün beynini... önce sağ yanından kulağının kenarından üstüne ve en tepedeki saçlarının diplerinden ensesine iniyor. Bir an başını eğip derin bir nefes alıyor ve hemen geri koyuyor. Bir yudum su içse geçer mi, karşısındakiler, diğerleri bu acının onda bıraktıklarını hissettiler mi durup bakmak istiyor. Ama gözleri yaşla dolu kalıyor.

Arada büyük boşluklar ve uçurumların olduğu uçsuz bucaksız tepeler ya da daha da ötesi zirveleri görünmeyen, buğulanmış, bulutlanmış dağlar gibi değmeden bakıyorlar birbirlerine... ama anlatıyorlar. Öyle uzak, öyle başka, öyle derin ve aynı zamanda öyle gerçekler ki bir türlü karar veremiyor hiçbiri gözünü ayırmaya, başka bir yana bakmaya, görünenleri yorumlamaya. Tuhaf bir şekilde hem uzak anlatılanlar, hem de pek yakın... oracıkta kor olmuş alevler üstünde tadı damağa uyacak anı bekliyor servis edilmek için. Bir yandan kapılar sıkı sıkıya kapalı ve koparıp atılamayacak kara bıyıklar kadar sağlam ve korkutucu... diğer yandan gizli bir istek, bahar zamanı çayırlarda derin nefes almaya dair.

Tek bilinen; oturmuş konuşuyorlar. Belki bazen ayağa da kalkıyorlar, gülüyorlar da... sıkı sıkıya bağlı olduklarının kaybolmasını da istemiyor olabilirler. Bunun için de sonsuzlukta hiç yitmeyen sesleri, günü geldiğinde çekip çıkarabilirler. Belki de budur tüm çabanın nedeni... Ama ağızda kalan bir acı tat günlerce geçmeyecek, domates turşusu bile olsa. Bir şeylerden daha bahsediliyor; beyazın soğuk olduğu, kanın bazen daha da kırmızı aktığı, çocukların en olmadık yerde geçmişi insanın yüzüne attığı...

Sonra yavaşça kalkılıyor, yürüyerek, soğuk bir gecede çırılçıplak kara uzanış gibi gerçeğe varılıyor. Doğacak gün, ışıklarını hiç göndermese de yarınlar seviliyor, rüyalar kırık bir seslenişle yazıya dökülüyor. Geriye beyaz, büyük bir tabak içinde, yeşil, küçük, acı bir domates turşusunun ağızda bir an için bıraktığı, silinmeyen bir acı kalıyor.

AYLİN SÜER

ELİZA...

Çok yaşlı, çok akıllı, çok iyi, çok şair bir adam bir dağ başında yaşıyor. Gecelerden bir karlı gece çok güzel, genç bir kadın soluk soluğa çalıyor kapısını. Kocakişi eve alıyor genç kadını. Ocakbaşına oturtuyor. Kadın bir şeylerden korkmakta. Koca şair yatıştırıyor korkusunu kadının. Ona ocakbaşında geçirilen uzun kış gecelerinin güzelliklerini anlatıyor. Ona aklın, hikmetin, felsefenin, düşünce ve şiir dünyasının kapılarını açıyor. Bu kapılardan girip mutluluğa kavuşacağına inandırıyor kadını. Ama pencerenin karlı camlarını kırarak bir delikanlı atlıyor içeriye. Genç kadını kovalayandır, genç kadının korkusudur. Ve yürü diyor ona, gel benimle, elimden kurtulmanın yolu yok. Kocakişi açıyor kapıyı -pencereden çıkmasınlar diye anlaşılan- ve iki genç, erkeği önde, dişisi arkada gidiyorlar...

Kaçak Yayın tarafından ocakbaşına davet edildiğim o soğuk kış gecesinde, çok sevdiğim **İstiklal Caddesi**'nde, tertemiz kar kokusunu içime çekip yürürken, bu 'kocakişi'nin karşıma çıkması bir tesadüf müydü? Uzun zamandır karşılaşmayı umduğum, o 'Çok yaşlı, çok akıllı, çok iyi, çok şair adam' la birlikte uzun uzun yürüdük; bir asra yakın bir zamanın sayısız kış gecesinde, şiirler eşliğinde...

Bir ara, onun o uslanmaz gözlerinin birini aradığını fark ettim...
Eliza dedi...
Madem zaman diye bir şey yok, o da buralarda olmalıydı...
Sesim düşüncemden önce davrandı; *'belki dönmüştür'* dedim, *'ocakbaşında bizi bekliyordur'*.
Yüzü umutla aydınlandı, adımlarımız hızlandı.

Ocakbaşı'nın kapısından içeri, birlikte girdik. Eliza yoktu... Hayal kırıklığı da...
Ama **Adnan** ve **Aslan** oradaydı... Eşber daha gelmemişti anlaşılan... Yanımdaki iskemleyi 'Kocakişi' için ayırdım... Varsın mesafeler yarattığımı sansın birileri, varsın üzerine kırmızı atkımı katlayıp koyduğum bu iskemle zaptı, bencilce bir 'yer işgal ediş' olarak algılansın... Bunları aklımdan silerek, kadehimi **Eliza** için kaldırdım.... İçtik... İkinci yudumu Ocakbaşı'na... Yine içtik... Yan masadaki Kürşad ve Özlem de katıldı bize... Dostların arasında, güneşin sofrasında, cam bardaklar ardarda vururken birbirine, ocakbaşında geçirilen uzun kış gecelerinin güzelliklerini yeniden dinlemek istedim ondan.
Uzun uzun anlatırken her şeyi, aklın, hikmetin, felsefenin, düşünce ve şiir dünyasının kapılarını açtı bizler için, bir kez daha... O kapılardan girersek mutluluğa kavuşacağımızı söylerken o kadar coşkuluydu ki sesi; unuttuğum bir çocukluk masalını anımsar gibi, ilk kez gittiğim halde yabancı bulmadığım bir kenti gezer gibi, yüzyıllar öncesinden tanıdığım bir ezgiyle yeniden buluşur gibi dinledim onu...

İkinci bardağın ilk yudumunu, açtığımız kapılarla ulaşacağımız mutluluğa içtik...
Birkaç yıl önce, ilk kitap coşkusunu birlikte yaşadığım yazar dostum Eşber, az önce gelmiş, aramıza katılmıştı... Eşber geldiğinde, Kürşad ve Özlem, yan masadaki insanlar değildi artık, 'Biz' olmak hepimize iyi gelmiş; Adnan ve Aslan'la yaşadığımız yeni tanışmışlık hali, çabucak sona erip, yerini derin bir sohbete bırakmıştı...
Ocakbaşında yeşil biberleri çeviren usta, mekana güzel kokular katarken, şiirler hayatın içinde, hayatla iç içe aktı durdu... Her dize yudum yudum sardı ruhumu... **Eliza**'nın korkuları kadar gerçekti yaşadığım her şey... **Eliza**'nın korkuları.... Kimdi **Eliza**? Neydi **Eliza**'yı o ocakbaşı gecesinin sihirli dünyasından ve şimdi yanımda oturup bana tüm bunları anlatan
o 'Çok yaşlı, çok akıllı, çok iyi, çok şair adam' dan kaçırtan şey?...

Hepimizin korkuları farklı birbirinden elbette... Ama en tanıdık olan **Eliza**'nınki...
*"Korku; zaman ve düşüncenin bir hareketidir ve bu bilginin kendisi, bizim yeni ve temiz bir şey görmemizi engeller. "**diyor bir Hintli düşünür***...
Ve ekliyor *'Zamanı ve doğasını anladığınızda, yani zaman ve düşüncenin hareketini sorguladığınızda, buna tamamıyla tanıdık olduğunuzda, korkudan uzaklaşırsınız. Düşüncenin kendisi korkunun kaynağıdır. Düşünce zamandır; yarının düşüncesi haz ve acıdır, bu eğer haz vericiyse düşünce bunu izler ve bunun bitmesinden korkar; acı verici olduğundaysa, bundan kaçınmak acıyı doğurur. Hem haz hem de acı korkuya neden olur".*

Piyesteki **Eliza** gitmişti... Bilmediklerinin korkusuyla, tanıdık korkularının peşine takılmayı seçmişti... Ocakbaşı aydınlığında yaşadığı her şeyi bir illüzyon sanıp, ânı hiçe sayarak, yarının korkusuyla kendi karanlığının içinde yitip gitmişti... Belki bilmezliğindendi... *'Bilmezlikten değil fukaralıktan'*** dedi biri... Gerçeği kim bilebilirdi ki?

Peki ya o 'Kocakişi?'... Neden daha onsekizindeki bir genç adam, o 'kocakişi'nin dili olmayı seçmişti? 'Çok yaşlı, çok akıllı, çok iyi, çok şair adam' ın gözüyle bakıp dünyaya, nasıl bu denli derin bir konuyu yazma cesareti gösterebilmişti, ilk piyesinde? Korku tanımazlığındandı belki, belki de.....

*Niye ilk piyesim bu?.. İşin tuhafı, piyesteki Kocakişi bendim. Oysa on sekiz yaşımdaydım o zaman. Sonraları düşündüm. Kendimi o Kocakişi sayışım, **Eliza**'yla aramda herhangi bir bağın kurulmasının imkânsızlığındandı. **Eliza** nerde, ben nerde, **Eliza** kim, ben kim. Ben onu bir saat şiirimle, aklımla piyesimin ocakbaşında tutsam bile, bir saat sonra perde inecek -pencerenin camları kırılacak- **Eliza**'nın ünlü ve bana o zamanlar her nedense çok zenginmiş gibi gelen hayatı onu alacak benden.****

Meğer **Eliza**, Darülbedayi Tiyatrosu'nun baş aktrisiymiş zamanında.
Onun, kendisini oturup piyes yazdıracak kadar etkileyen bu kadından 'sevdalandığım ilk aktris' diye söz etmesi beni şaşırtmadı... Ermeni kadınların, Türk dramının, komedisinin, opera ve operetinin kuruluşundaki payının çok büyük olduğunu, Türk tiyatro tarihinin **Manakyanlar**'la, **Papazyanlar**'la, **Eliza Benemecyanlar**'la övünmesi gerektiğini söylerken gözlerinin hâlâ onu araması da...

İkimiz de biliyorduk ki, Ocakbaşından kaçan Eliza değildi bulmak istediği...Çünkü piyesin kahramanı Eliza ve aktris Eliza Benemecyan birbirinden çok farklıydı... Ulaşılamayacak kadar yüceleştirilen bir kadın, korkularıyla yüzleşemeyen bir kadın tipine dönüşmüştü piyeste... Ocakbaşında geçirilen saatler bir düşün, ulaşamama korkusuyla biçimlendiği bir kaçışla noktalanacak ve kadın 'Kocakişi'nin dünyasını fazla büyük bulup, korkacaktı...

Korku da, zaman gibi çok boyutlu bir kavram kanımca. Dönüştürülebilir, değiştirilebilir, yaratılabilir...
Belki de asıl gerçek, boyutlar çakıştığında ortaya çıkan resimlerdir...

---

*Jiddu Krishnamurti
**Ahmet Arif
*** İtalik bolumler Nazım Hikmet'in 'Ocakbaşında' adlı piyesinden de söz ettiği 'Oyunlarım' adlı yazısından alınmıştır. Yazı, TÜRK TİYATROSU / Üç Aylık Tiyatro Dergisi" nın Ekim-Aralık 1976 tarihli 422. sayısında yayımlanmıştır.

Metin: Naler Erinış - Cizgi - Ceylan

Dönüşüm

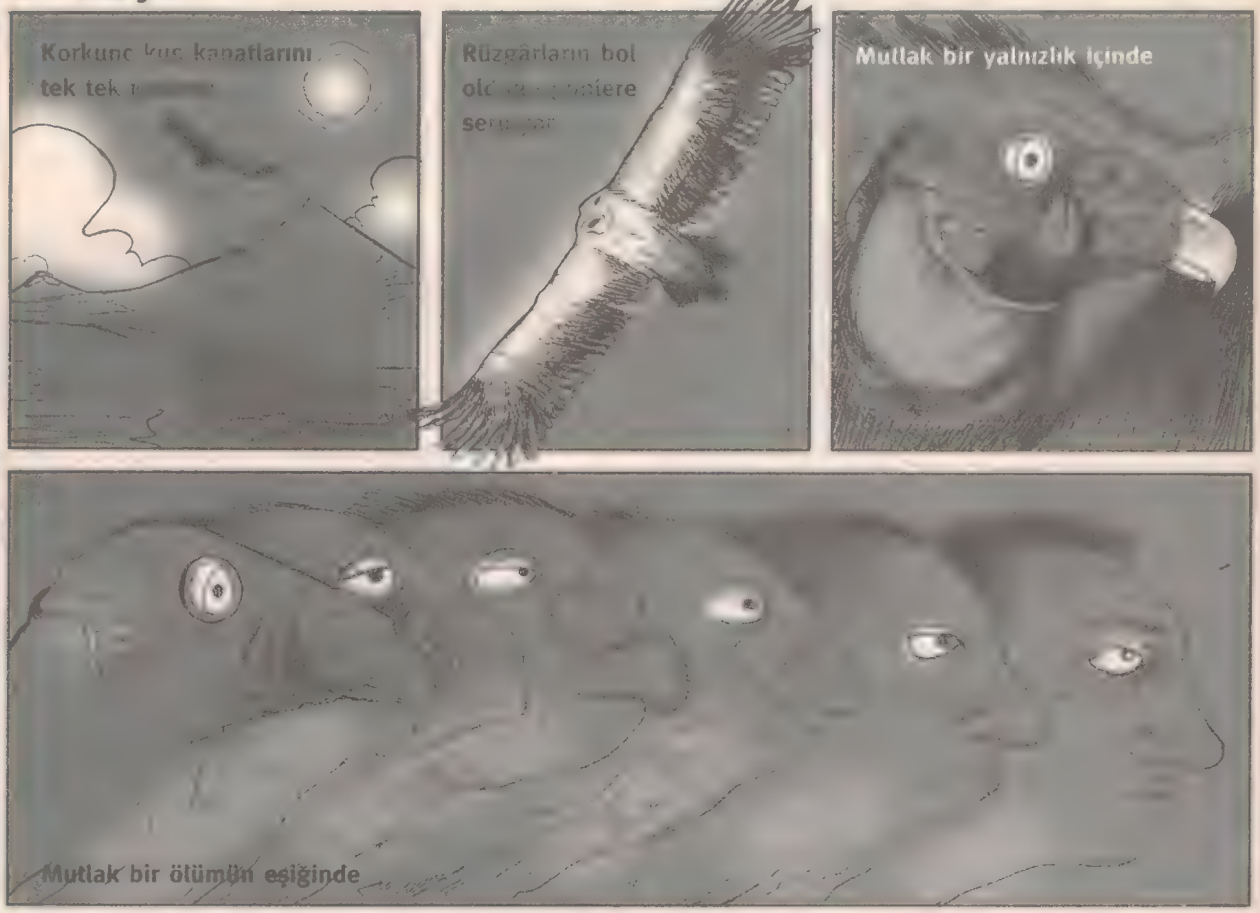

Karısı **Linda,** kızı ve yayıncısı **Bukowski**'yi anlatıyor

Şaka mı bu? Yanımdaki, dâhî, charles bukowski

Joe Stevens

Çeviri: Çiğdem Sirkeci

"Yazdıklarını okuyup tahminde bulunabileceğiniz biri değildi O"

Linda Lee Bukowski, oturma odasında kanapeye uzanmış, elinde bir pina colada, videoda kocasının, **Hank**'in bandını izlemekteydi. Bar kavgaları; kafasına doğrultulmuş bir tabanca ile yeteneğinin ve sıkı çalışmasının kombinasyonu olan bir hikaye; **Hank** kırmızı şarabını yudumlarken kaba ve meydan okuyan tarzıyla anlatıyordu.

Linda O'nun esprilerine gülüyor. Bazı anlarda gözleri doluyor. Konuklarının önünde ağlamıyor fakat onların ayrılışından sonra, kendi ebedi keder ve yalnızlık anlarında gözyaşı dökecek.

"Her zaman üstesinden gelemiyordum" diyor **Linda**. *"Her gün ağlıyordum. Tamamen absürd bir durumdu. İnsanın bir parçasını kaybetmesi gibiydi. Ne yapabilirdiniz ki? Benim diğer yarım gitmişti."*

Underground edebiyatın ikonu **Charles "Hank" Bukowski** beden olarak bu dünyadan ayrıldı, ama ruhu çiftin San Pedro'daki evinde hâlâ capcanlı. Ölümünün üzerinden altı yıldan daha fazla bir zaman geçmiş olmasına rağmen **Bukowski**, büyük bir okuyucu kitlesini cezbetmeye devam ediyor. Yaşasaydı 80. doğum gününü kutlayacak olan bu çalışkan adamın sesi, bugün bile unutulmaktan çok uzak.

Bukowski bir kimsesizdi. Yakın arkadaşı yoktu ve haftada dört beş gün at yarışlarına gider, bahis oynardı. Çok üretkendi; düzyazı ve şiirlerinin yer aldığı 50'den fazla kitap yazdı. **Pis Moruğun Notları (Notes of a Dirty Old Man-1969)**, **Postane (Post Office-1971)** ve **Ekmek Arası (Ham on Rye-1982)** içki, kadınlar, delilik ve başarısızlık üzerinde meşhur bölümlerin yer aldığı kitaplarından bir kaçıdır. **Bukowski**'nin yazdığı 1987 tarihli **Barfly** filmi de kusurlu bir kahramanın biyografik hikayesini anlatmaktadır.

Hank, özlü anlatımının, Hemingwayvari yazış stilinin yanında, genelevler ve barlar üzerine yazan huysuz alkolik yazar imajı ile tüm dünyada tanınmakta. Bazıları O'nun sadece bir imaj, gerçekliği olmayan bir yazar olduğunu ileri sürerken, pek çoğu için Bukowski en etkili, en yenilikçi underground yazarlardan biri. Söz konusu okuyucular için duygusal, tinsel ve entelektüel derinliği olan edebiyatı ile bir ikon.

*"O'nun yanı başında uzandığım ve aklımdan 'şaka mı bu? Yanımdaki, dâhi, **Charles Bukowski**' dediğim zamanlar oldu"* diyor **Linda**. "Fakat bu duygu çok uzun sürmezdi. O, öncelikle benim erkeğimdi; sonra bir yazardı".

MADALYONUN DİĞER YÜZÜ...

Herkesçe bilinen çalışmalarının dışında, **Bukowski**'nin bir diğer yönü vardı; sadece birkaç kişinin şahit olduğu günlük yaşamı. **Linda**, kızı **Marina Bukowski Stone** ve kitaplarının yayıncısı **John Martin**, O'nun gerçek kişiliğini görebilen kişilerdi.

Okuyucular, kitapları ve biyografileri yoluyla kendilerini **Bukowski**'ye yakın hissederken, bu üç kişi, mürekkep ve kağıt ile sınırlanmamış dünyasına tanıklık ettiler. Her birinin ilk olarak söylediği şey, **Bukowski**'nin kitaplarında büründüğü karakterin, **Henry Chinaski**'nin, gerçek kişiliğinden çok uzak oluşuydu. Ancak, ne söylenirse söylensin, **Bukowski**'nin imajının daha farklı düşünülemeyeceği bir gerçek.

Bukowski'nin kitaplarını yayımlayan Black Sparrow'u yöneten ve düğününde **Bukowski**'ye sağdıçlık yapan **Martin**, *"İnsanlar neye inanmak istiyorlarsa, ona inanırlar"* diye açıklıyor. *"**Shakespeare**'nin nasıl bir kişiliği vardı? Hiç kimse bilmiyor. **William Faulkner**'dan **Walt Whitman**'a bütün büyük yazarlar halk arasında, arkadaşlarının tanıdığı, bildiği gerçek yüzlerinden çok farklı kişiliklere bürünürlerdi. **Faulkner** büyük bir alkolik ve genç kızları seven biri olarak tanınırdı. Peki, gerçekten öyle miydi?"*

Bütün bunlara rağmen, **Bukowski**'nin kitaplarındaki karakterinde kendine dair bazı gerçekler yer almaktadır şüphesiz. Gerçekten sıkı bir içiciydi, ama bir sarhoş olarak tanınmasının altında kalabalıklardan korkması yatıyordu; çevresini saran insan kalabalığı ile başa çıkabilmek için verdiği konferanslara çoğunlukla sarhoş olarak katılırdı.

"Yazdıklarını okuyup tahminde bulunabileceğiniz biri değildi O" diyen **Marina Bukowski Stone**, **Bukowski**'nin tek çocuğu. *"Tipik bir babaydı. Beni okuldan alırdı ve birlikte sıradan sayılabilecek pek çok şey yapardık, konuşmak, yemek yemek gibi. Dünyanın geri kalanı için O -edebi anlamda- **'Charles Bukowski'** idi. Benim içinse, O, babamdı."*

Marina, 35 yaşında bir bilgisayar programcısı. San Rafael'de, 3 yaşındaki oğlu **Nikhil** ile yaşıyor. Babasıyla hiçbir zaman kavga etmediğini, küçük bir çocukken O'nu hiç sarhoş olarak görmediğini ve babasıyla annesi arasında hatırlayabildiği tek anlaşmazlığın caz konusunda yaşandığını belirtiyor. Annesi bir caz tutkunu olmasına rağmen, babası cazdan nefret edermiş. **Marina**'nın **Bukowski** ile ilgili anıları her açıdan pozitif görünüyor.

"Sadece, orada bir yerde yaşıyor olduğunu bilmeyi özlüyorum" diyor **Marina**. *"O'nu hâlâ bu kadar özlüyor oluşum gerçekten çok şaşırtıcı. Şunu söyleyebilirim ki gerçekten çok derin bir kayıp... Herhangi bir pişmanlığım yok. Birbirimizi sevdiğimizi ikimiz de biliyorduk. Üstelik bunu O'na söyleme fırsatım da oldu. Fakat babamın torununu görmesini isterdim. Oğlumla çok mutluyum ve O'nun büyükbaba olduğunu görebilmeyi hayal ediyorum."*

Marina, Santa Monica'lı şair **Frances Dean Smith** (yazılarını **"Franceye"** adıyla imzalamıştır) tarafından bü-

yütüldü. Çift hiç evlenmedi. **Bukowski** iki kere evlendi; birincisi **Barbara Frye** ile 2 yıl sürdü. Diğer evliliği ise **Linda** ile gerçekleşti ve 18 yıl sürdü.

AŞK VE SAVAŞ...

Linda ve **Hank** (tam adı **Henry Charles Bukowski**) belki de bir yazar ve ilham perisi arasında gerçekleşebilecek en ateşli ilişkilerden birini yaşadılar. Bazı topluluklarda, sıradışı kavgaları ile bilinirlerdi.

Linda, Hank'in videosunu izlerken, şu an kendisinin uzanmış olduğu kanapede ikisinin oturmakta olduğu bir sahneye rastladı. Hank'in O'nu aşağılayıcı isimlerle çağırdığı ve evden attırmak için avukatlar tutmakla tehdit ettiği korkunç bir kavgaya tutuşmuşlardı. Kavga, **Hank**'in **Linda**'yı kanapeden tekmelemesiyle ve **Linda**'nın bir kadeh kırmızı şarabı dökmesi ile son bulmuştu.

maların kurmaca olduğunu ispatlamaya çalıştılar. **Linda**, yaşananların kesinlikle gerçek olduğu konusunda ısrar ediyor.

"O benim hayatımın aşkıydı" diyor **Linda**. *"O'na 'tüm hayatlarımın aşkı' diye seslenirdim. Bazen zor bir insandı ama aynı zamanda benim için en değerli insandı O".*

1,50 boyundaki bu küçük kadın, 1,80 lik kocası kadar sert ve öfkeliydi. Bununla birlikte, Almanya'da Andernach'da doğup 2 yaşında Los Angeles'a göç eden **Hank**'den farklı bir çevreden gelmekteydi.

Hank, babasından sürekli dayak yiyor oluşunun verdiği ıstıraba katlanmak için 13 yaşında içkiye başladığından bahsederdi sık sık. Buna karşın, **Linda** ise Pennsylvania'nın Bryn Mawr kentinde kültürlü ve eğitimli bir şekilde yetişmişti.

"Istıraplı bir yaşamı vardı" diyor **Linda**. *"Biliyordum ki,*

"Bazen oraya çıkıyorum ve havada O'nun kokusunu duyuyorum" diyor **Linda**. "Bu koku, sanki O oradaymış gibi hissettiriyor."

"Bu yaşananların en kötüsüydü" diyor **Linda**. *"O, asla, bana elini kaldırmamıştı. Bu Hank olamazdı. Sarhoş, kabaydı ve beni itti. Dört ya da beş şişe şarap içmişti. Şarap döküldüğünde döşemeleri ve aynı zamanda benliğimi mahvetmişti. Küfretmekte üstüne yoktu."*

Hank, Linda'yı ittiği ve küfür etmeye başladığı anda çizgiyi aşmıştı. Fakat bu noktaya kadar, tartışma kısmen jest içinde geçiyor görünüyordu. Bazıları, çiftin herkes tarafından bilinen aşklarından dolayı bu tartış-

O'nun kızgınlığı bu ıstıraplı yaşama karşı tepkisinin bir göstergesiydi. Öfkesini dışarı vurabilmek için bir şamaroğlanı aranırdı ve bazen bu ben olurdum".

Linda ve **Hank**, Eylül 1976'da görüşmeye başladılar. Troubadour'da bir konferans sonrası, 25 yaş genç olan **Linda**'nın **Hank**'a yaklaşmasıyla tanışmışlardı. Çift, San Pedro'daki evlerini, 1978'de **Hank** yazmakla uğraşırken ve **Linda** Redondo Beach'de sağlıklı yemek restoranını işletirken satın aldılar. İlişkilerinin odağı kavga etmek

değildi, ama yine de kavgalar **Linda**'nın iki kere evi terketmesine neden olmuştu. Her iki ayrılık bir yıl sürmüştü. Çift 1985'de San Pedro'da evlendiler.
Uzun süren ilişkiler **Hank**'e göre değildi, ama Linda ve O, bu yeniliği birlikte tattılar. Hank, bilgeliğini ve sayısız hayat deneyimini ortaya koyarken, **Linda** güçlü kişiliği ve bireyselliklerine verdiği özenle kendi payına düşeni yerine getirmekteydi.
Linda *"O'na hassas olmayı öğrettim"* diyor. *"Kişiliğinin hassas yönü ile daha uyumlu biri haline gelmişti".*
Kaba saba **Hank**, hassas yönünden daha fazla kaçamadı. Bu, O'na, bir insan ve yazar olarak gelişme imkanı verdi. Gerçekten de, pek çok eleştiride, **Bukowski**'nin en iyi çalışmalarını hayatının ileri dönemlerinde, O'nu, alkolü bırakma ve diyetine dikkat etme konusunda ikna eden **Linda**'yla birlikteyken, ortaya koyduğundan bahsedilir.

BAHÇE, ÇİÇEK SATIŞI...
Linda çıplak ayakla. San Pedro'daki evinin ön avlusuna doğru yürüyor. Her bir ağaç ve bitkiyi tek tek işaret ediyor; muz, şeftali, kayısı, incir, limon, üzüm, greyfurt ve daha fazlası. Bahçe devasa bir yer. 1994'de **Hank**'in ölümünden sonra **Linda**'nın projesi haline gelmiş.
Geçmişte kocasına olan düşkünlüğü gibi, şimdi de kedilere aşırı derecede düşkün olduğundan bahsediyor **Linda**. Misafirleri gelince etrafa dağılıp saklanan 11 tane kedisi var.
Linda'nın evi, erkeğine bağlılığını, saygısını ispatlıyor. Yazarın üst kattaki çalışma odası, belki de tahmin edilenden daha dar. Buraya, **Hank**'in lösemi sonucu ölümünden beri dokunulmamış. Yazarın giysilerinden bir kısmı odanın içinde saçılmış durumda.
"Bazen oraya çıkıyorum ve havada O'nun kokusunu duyuyorum" diyor **Linda**. *"Bu koku, sanki O oradaymış gibi hissettiriyor."*
Evin her tarafında Hank'in pek çok resmi asılı. Aktör **Sean Penn** ve **Harry Dean Stanton** ve **"Barfly"** ve **"The Charles Bukowski Tapes"** filmlerinin yapımcısı **Barbet Schroeder**, 80'lerin başında **Bukowski**'lerin arkadaşları olmuşlar. Evde, bu meşhur isimlerin **Hank** ve **Linda**'yla birlikte çekilmiş fotoğrafları da var.
Jakuzi ve bir havuzun bulunduğu zevkli döşenmiş bu evde **Bukowski**'ler, **Hank**'in kitaplarında sıkça anlatılan zor ve acımasız hayatlara oldukça zıt bir yaşantı sürdüler.
"Elbette O şöyle derdi; 'Bilmiyorum evlat. Bu küçükburjuva zırvalığı hakkında bir şey bilmiyorum'. Fakat her yolculuk dönüşü doğruca jakuziye giderdi." sırını veriyor **Linda**.
Linda, O'nun çalışmalarından oluşan büyük bir kütüphane oluşturmuş. Arşivde Japonca, İbranice, Almanca ve bir düzine kadar başka dillerdeki kitap yığınına dikkat çekiyor. Bu çevirilerin yalnızca bu yıla ait olduğunu da sözlerine ekliyor.

Black Sparrow'dan **Martin**, kesin rakamlara sahip olmamakla beraber, tahmini olarak Bukowski'nin dünya çapında 1 milyon kitabının satıldığını ve çok yakında bu rakamın 2 milyona yaklaşacağını belirtiyor.
Her yıl, **Bukowski**'nin kitapları daha da fazla satar hale geliyor. 30'dan fazla kitabının basımı sürüyor. **Postane** 40. baskısına ulaşmış durumda. Black Sparrow, **Bukowski**'nin ölümünden sonra periodik olarak basılmamış şiirlerini piyasaya sürüyor. Yeni şiir koleksiyonu **"Open All Night"** Ekim ayında basılacak. Hank'in 90. doğum gününde, 69 yaşında olacak olan **Martin**, satışların halen yükseldiğini söyleyebilmeyi umuyor.
Linda daha başka ne söyleyeceğini bilemiyor. Fakat Hank'in 80. doğum gününü kutlamak için Green Hills Memorial Park'daki mezarını ziyaret etmeyi planlıyor. Mezarı başında gözlerini kapayacağını ve erkeğini anacağını belirtiyor.
Kim bilir? Belki de **Linda**, **Hank**'in mezar taşına yazılmış o iki basit sözcükte yeni bir bakış açısı bulacak: **SAKIN DENEME.**

(Wednesday, August 16, 2000 Long Beach Press-Telegram
By Joe Stevens - Staff writer)

Üç ayaklı at

Bir Destan Bir Cinayet

Çocukluğumda, kış aylarında dağ köylerinden misafirliğe gelen hikâye anlatıcılarını dinlemek en hoşlandığım şeylerin başında gelirdi. **"Sêvoy Sê Ling" (Üç Ayaklı At), "Memê Alan", "Siyamend û Xece" (Xece ile Siyamend), "Xanê Çengezêr" (Altın Elli Han), "Mîrze Mihemed"** destanlarını- hikâyelerini, dokuz- on yaşlarındayken defalarca dinlediğimden artık ezbere biliyordum. Hele hikaye anlatıcısı **Altın Elli Han** ve **Üç Ayaklı At**'ın destanını anlatınca deyim yerindeyse zevkten dört köşe olurdum. **Üç Ayaklı At**, gerçek üstü bir kahramanlık hikayesiydi, **Altın Elli Han** destanını anlatmaya başlayan hikâye anlatıcısının ilk cümleleri şöyleydi:*"Bu Altın Elli Han'ın destanıdır / Gerçektir uydurma değil"*, işte bu söz pür dikkat dinlememi sağlıyordu. Saatlerce sürse bile, gözlerimi kırpmadan dinlerdim.

1600'lü yılların başında **Han Emir** yani **Altın Elli Kürt Han**, yıllar süren seyahatleri sonrasında artık bir görev edinmek ister. İran Şahı'na gider, İran Şahı da hazinelerini korumakla görevlendirir. Han hırsızlarla girdiği bir çatışmada bir kolunu kaybeder, İran hükümdarı ona altından bir el yapar ve adı **Altın Elli Han** olur. **Altın Elli Han**, Urumye gölünün kenarında "Dimdim Kalesi" adında taştan bir kale inşa eder, sonra da Kürtler'i kendi çevresinde toplayıp Kızılbaşların onlara yaptığı zulme karşı koyar. İran Şahı bu durum karşısında kaleyi ablukaya alır, yıllarca savaşırlar, **Altın Elli Han**'ı yok edemezler, en sonunda kalenin etrafına barut dökerek hem kendi birliklerini, hem de **Han**'ın birliklerini yok ederler. Destan tamamen şiirsel bir dille anlatılırdı, arada şarkılar, ağıtlar vardı ki, o ağıtları ölen kahraman Kürt askerleri, ya da Altın Elli Han için yaşlı kadınlar söylerdi.

İşte o ağıtların benzerini, yıllar sonra şahit olduğum bir olaydan sonra da dinledim.
Ağrı'nın Eski Van Caddesi denilen, iğneden ipliğe her şeyin satıldığı pazar yerinin hemen başında, üç delikanlı elli-elli beş yaşlarında, kısa boylu tıknaz bir adamıakurşun yağdırdıklarında, ben de oradaydım. Kısa boylu tıknaz adam silahını çekti çekmesine, ancak yediği kurşunların etkisiyle silah elinden fırlayıp düştü, yanında bulunan on üç-on dört yaşlarında bir çocuk silahı aldı, o üç genç adamı üç kurşunla yere serdi. Çocuk kısa boylu adamın oğluydu, babasının katillerini babası son nefesini vermeden öldürmüştü.

Çocuğun, babasının katillerini nasıl soğukkanlılıkla ve büyük bir cesaretle öldürdüğüne on yedi yaşındayken şahit olmuştum. O üç genç adam, kısa boylu tıknaz adama tam on dört kurşun sıktılar, ama çocuk babasından düşen silahı alarak sadece üç kurşunla üç ceset bıraktı arkasında. Hem de babasının katillerini babası ölmeden öldürdü. Her şey birkaç saniyede olup bitmişti, dört ceset ve elinde silahıyla, üzerine kan sıçramış on üç yaşında bir çocuk bekliyordu. Hayatımda yaşadığım en dehşet verici andı. Çocuğun yerde yatan babasının son nefesini vermeden önce birkaç damla su içebilmesi için "su su..." diye bağırışı, şehrin devasa pazar yerinde kurşunların susturamadığı sesleri susturdu. Hiç kimseden en ufak bir ses çıkmadı, cesaret edip yaklaşan tek bir kişi bile olmadı. Çocuğun, babasını caminin çeşmesine doğru sürüklemesi ise başka bir dehşet ânıydı. Tüylerim diken diken olmuştu, sadece bakıyordum. Aklımdan, ben olsaydım onun gibi yapabilir miydim, diye geçirdim.
Bir süre sonra polisler çevreyi sardı, cesetler hastaneye taşındı, ama çocuk o hengamede kaçmayı başarmıştı. Ardından tutuklandığını duyduk ve yaşı küçük olduğundan, tahrik söz konusu olduğundan sadece üç ay tutuklu kaldıktan sonra cezasını reşit olunca çekme gerekçesiyle serbest bırakıldı. Üç ay tutuklu kalmasının nedeniyse şuydu; yasadışı bir örgütten silahlı eğitim aldığından şüphelenilmiş, herhangi bir örgütle bağı olmadığı anlaşılınca serbest bırakılmıştı.

Gelenekler gereği, çocuk serbest bırakılınca, çevre insanları geçmiş olsuna gidiyorlardı. Ben de amcamla birlikte geçmiş olsuna gittim. Çocuk, silahı elinde odanın baş köşesinde oturuyordu, gelen misafirleri yerinden kalkmadan selamlıyor, onlara yer gösteriyordu. Hücrede kaldığı günleri anlatıyordu. *"Bazı geceler"* diyordu, *"yeryüzünün en azılı katili olduğumu düşünüyordum, öldürdüğüm o üç adamanın yüzleri, kafalarına kurşun sıkarken yere düşmeleri hep gözümün önünde canlanıyordu. Bedenlerinden akan kanın birbirine karıştığını görüyordum. Sonra, babamın ölmediğini görüyordum ve onları diriltmeye çalışıyordum. Bazı geceler, ısız bir çölde o üç adamla silahsız karşılaşıyordum, onlar beni öldürüyordu..."* Üç ay boyunca kaldığı hücrede kurduğu düşleri, gördüğü rüyaları kendisini görmeye gelen insanlara anlatıyordu.

Çocuğun babaannesi ise tıpkı bir hikaye anlatıcısı gibi, kırk-elli kişinin oturduğu odada bir sanatçı edasıyla hiç sıkılmadan oğlunun ve torunun yaşadığı drama ağıt yakıyordu.

Çocuğun, odaya giren her misafire silahını doğrultması, içinde bulunduğu ruh halinin bir göstergesiydi. Her an ölümle burun buruna gelebileceğini biliyordu, silahı elinde, endişeyle kendisini öldürecek celladın ne zaman kapıyı çalacağını, odasının baş köşesinde otururak bekliyordu...

kadın eserleri kütüphanesi

Yazı ve Röportajlar: **Barış Pehlivan**

Bunun üzerine kadınlara seslenir: ‘Kendinizin belki de en çok tartışılan canlı olduğunuzun farkında mısınız?’

‘Kapıyı açmış olmalıyım, çünkü birden, bekçi bir melek gibi, ama beyaz kanatlar yerine siyah bir cüppenin dalgalanmasıyla yolu kapayan, kır saçlı, kibar ama bana küçümseyerek bakan bir beyefendi karşımda belirip eliyle geri dönmemi işaret ederek, alçak bir sesle, hanımların ancak bir fakülte öğrencisinin eşliğinde ya da bir tavsiye mektubu ile kitaplığa kabul edilebileceklerini üzüntüyle belirtmek zorunda olduğunu söyledi.’(1)

Böyle anlatıyor **Virginia Woolf**; Oxford ile Cambridge üniversitelerinin adlarından türettiği **‘Oxbridge’**in kütüphanesine alınmayışını. Bununla da kalmayıp, üniversitenin çimenleri üzerinde yürümesi de yasaklanmıştı. Çakıllı patika vardı, oradan yürümeliydi. Çünkü o, üniversite öğrencisi ya da öğretim üyesi değildi. Kadındı.

Victoria İngilteresi'nde, kadınlarla erkekler arasındaki eğitim eşitsizliğinin açık bir örneği olan bu olay, yazarın ***'Kendine Ait Bir Oda' (A Room of One's Own)*** adlı kitabında çıkar karşımıza.

İngiliz ve dünya edebiyatının önemli yazarlarından biri olan **Virginia Woolf**, bu kitabında somut bir konuyu, *'Kadın ve Edebiyat'* ilişkisini irdeler. 1929'da yayımlanan kitap, *'Kendinizin belki de en çok tartışılan canlı olduğunuzun farkında mısınız?'*(2)

Virginia Woolf, kitap raflarını karıştırdıkça tuhaf sonuçlara varır. Yüzyıllarca, kadının yazması gülünç karşılanmıştı ve önüne engeller konulmuştu. Çünkü kadın *'akılsal olarak erkekten daima zayıftı.'* Bu baskılar her dönem kadınların üzerinde olumsuz etki yapmış ve kötü eserler meydana getirtmişti.Yazıda amaç sanat değil, yakınma haline gelmişti.

Woolf için üzücü olan diğer bir nokta ise, 18. yüzyıl öncesi kadın tarihine ait bir bilginin olmamasıydı. Bildiği şeyler, kadının yüzyıllarca ekonomik bağımsızlığının olmayışı ve kendine zaman ayıramayışıydı. Olumsuzluklara rağmen, yazma uğraşı içinde olmalarının başlıca nedeni, o sıralarda kağıdın çok ucuza satılmasıydı.

Virginia Woolf, ***'Kendine Ait Bir Oda'*** da, kadınların, erkeklere hiç öykünmeden, kendileri gibi yazmalarını söyler. Bu, kadın yazarın, kendi değer ölçütlerini, başkalarına uymak adına değiştirmemesi ile ilgilidir. O dönemde **Jane Austen** ve **Emily Bronte**, bunu en iyi şekilde başaranlar olarak çıkarlar karşımıza. **Woolf**, yaşayan yazarların bulunduğu rafa geldiğinde birçok kadının artık yazdığını görür. Hem yalnızca roman değil, birçok türden kitaplar vardır. Romanlarda öz yaşam öyküsü ve yakınmanın yerini, sanat almıştır.

Virginia Woolf'un kadınların girebildiği Newnham ve Girton College'lerinde,1928'de verdiği iki konferansdan oluşur.

Woolf kitapta, *'Kadınlar ve Kurmaca Yazın'* konusunu incelemek için, Londra'daki British Museum'un kitaplığına gider ve çok şaşırır. Çünkü kitaplıkta kadınlarla ilgili eserlerin tümü erkekler tarafından yazılmıştır. Kadınlar, kendi haklarını korumayı erkeklere bırakmışlardır. Bunun üzerine kadınlara seslenir:

Bu noktada gözlerinizi bugüne, İstanbul'daki bir kütüphaneye çevirmek istiyorum: **Kadın Eserleri Kütüphanesi Ve Bilgi Merkezi**. Beş girişimci kadının 1989 yılında kurma çalışmalarına başladığı kütüphane, 1990 yılından beri Fener'deki tarihi binada hizmet sunmakta. Fikrin mi-

marlarından **Aslı Davaz**, *'Kadınların ve kadın hareketinin ürettiği, yazılı, görsel, işitsel, üç boyutlu belgeleri burada toplamak, korumak ve kullanıma sunmak'* diye belirtiyor amaçlarını.

Aslı Davaz'la birlikte, **Doç. Dr. Şirin Tekeli**, **Doç. Dr. Füsun Akatlı**, **Prof. Dr. Jale Baysal** ve **Füsun Yaraş**, kütüphanenin kurucuları arasında.

Kütüphane, sunduğu hizmetler açısından çok geniş bir yelpazeye sahip. Kadınlar tarafından ya da kadınlar hakkında yazılan 10 bin kitabı, yüzlerce süreli yayını, onbinlerce kupür ve makale arşivi, görsel ve işitsel belgeleriyle, kadın hareketinin simgesi durumunda.

Türkiye'de tek olan **Kadın Eserleri Kütüphanesi**'nin dünyadaki benzerleri ilk olarak 1930'lu yıllarda kurulmaya başlanmış. Birinci dalga feminist hareketin sonucunda, 1932 yılında Paris'te kurulan **Marguerite Duras Kadın Eserleri Kütüphanesi**, gönüllülerin kurduğu ilk kütüphane. Yine Londra'da **'The Fawcett Library'** ve *'Feminist Library'*, Amsterdam'da bulunan **Kadın Hareketi İçin Uluslararası Arşiv ve Bilgi Merkezi (International Information Center and Archives for the Women's Movement)**, dünyadaki yüzlercesinden öne çıkanlar.

Unutmamak gerekir ki, **Uluslararası Kadın Kütüphaneleri Sempozyumu**'nun ilki, **Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı**'nın girişimleriyle 1991 sonbaharında, İstanbul'da düzenlendi. Böylece, dünyadaki kadın kütüphaneleri ilk defa biraraya geldi.

Kütüphane, kurulduğu sıralarda aslı olmayan eleştiriler de almış. Öncelikle, erkeklerin giremediği kütüphane diye bir eleştiri almış. Sonra erkek yazarların girmesi yasak kütüphane diye eleştirilmiş. Oysa böyle bir şey olmadığı açık. Hem kendileri, hem de kadınla ilgili eserleri, kütüphaneye rahatlıkla girebiliyorlar.

Kütüphane, 1996 yılından beri dışarıya ödünç kitaplar vermiyor. Kütüphane yetkilileri, üyelerin kitapları geri getirmemesinden dolayı bu kararı aldıklarını söylüyorlar.

Geçtiğimiz Nisan ayında, 15. yaşına giren **Kadın Eserleri Kütüphanesi**'nin en önemli sorunu maddi yönde. Bağışlarla ve çıkardıkları yayınlarla ayakta durabilen vakıf, kadın örgütlerinden ve kadınlardan arşivlerini kütüphaneye bağışlamalarını istiyor. Kadın tarihinin ve kadın hareketinin izi kalsın diye...

Virginia Woolf'un, ***'Kendine Ait Bir Oda'*** kitabının sonunda vardığı sonuç somuttur: Kadınlar para kazanmalı, kendilerine ait ayrı bir oda ve boş zaman yaratmalıdır. Ve yazmalıdır, erkekler ne der diye düşünmeden yazmalıdır!

Burada para, derinlemesine düşünmeyi; ayrı bir oda ise, kendi başına düşünmeyi simgelemektedir. Ancak **Woolf**, kadınların para kazanması için, eğitim ve sosyal yaşamda eşitliğin, bunun için de köklü değişimlerin gerekliliği üzerinde durmaz.

Ama ne olursa olsun, çıkarım doğrudur ve hem kadın hem de erkek yazarın başarılı olması için gerekli bir şarttır.

Bugün **Kadın Eserleri Kütüphanesi**'ni ve dünyadaki benzerlerini düşününce, *'kendine ait oda'*lar geliyor insanın aklına. Ve keşke diyor insan, **Virginia Woolf**, bu kütüphanelerin raflarını karıştırabilseydi...

(1) Kendine Ait Bir Oda, Virginia Woolf, Çeviren : Suğra Öncü, Afa Yayınları, Mayıs 1987, s.10

(2) Kendine Ait Bir Oda, Virginia Woolf, Çeviren: Suğra Öncü, Afa Yayınları, Mayıs 1987, s.32

KAYNAKÇA

-Virginia Woolf, Mina Urgan, YKY, İstanbul, Nisan 2001
-Kadın Eserleri Kütüphanesi arşivi

...

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı

Abdülezelpaşa Cad. Fener Vapur İskelesi Karşısı
34220 Haliç-Fener-İstanbul
Tel: (0212) 534 95 50
Faks: (0212) 523 74 08

Semtin görüşleri:

Cibali'den Balat'a , çeşitli meslek ve yaş gruplarından insanlara uzattım kayıt cihazını. Onlara, Türkiye'de kadın olmayı, kitapları, kütüphaneleri ve elbette **Kadın Eserleri Kütüphanesi**'ni sordum.

Ve işte, sokaktan kayıt cihazına dökülenler...

Canan Tavuk / Ev Hanımı (46)

Türkiye'de kadın olmak çok kötü...

-Türkiye'de kadın olmak çok kötü. Ne bileyim, sen her şeyde geri plandasın. Rahat değilsin en azından.

-Mesela mesleğim yok. İlkokul tahsilim var. Her yerde girip çalışamam.

-Kadın Eserleri Kütüphanesi'ni biliyorum ama hiç gitmedim. Ne olduğu hakkında bilgim yoktu. Bundan sonra gitmek isterim.

Pialuems Tloth / Öğrenci (22)

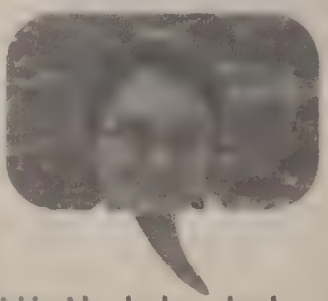

Türkiye'de kadın olmak çok kolay...

-Şu sıralarda, Bursa'da bir şirketin ithalat-ihracat departmanında çalışıyorum, ama Almanya' da öğrenciyim.

-Türkiye'de kadın olmak çok kolay. Almanya'yla karşılaştırıldığında da çok farklılık yok. Çalıştığım ofiste kadın ya da erkek olmak bir farklılık getirmiyor.
-Politik kitaplardan romanlara kadar elime ne geçerse okuyorum.
-**Kadın Eserleri Kütüphanesi**'ni duymadım. Almanya'da da yok diye biliyorum, ama kadın konusunu ve kadınların çalışmalarını sunan bir kütüphanenin olması iyi bir olay.

Yücel Ulusoy/Öğrenci (20)

Açmak gerekli değildi bence

-Bizde kadına, diğer toplumlara göre daha fazla değer veriliyor gibi görünüyor, ama böyle yaşanmıyor.
-Kadınların en büyük sorunu, cinsel obje olarak görülmesidir.
-Kütüphaneye pek sık gitmem.
-Zaten gerekli kitaplar var kütüphanelerde, ayrıca bir **Kadın Eserleri Kütüphanesi** açmak gerekli değildi bence.

Bilge Kaya/Öğrenci (22)

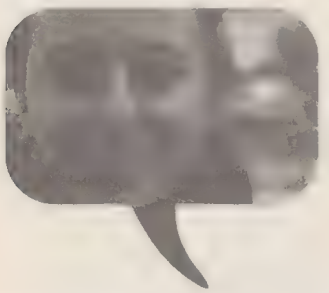

Harika bir fikir, ama ne kadar haberdarız, tartışılır...

-İş hayatına girdiğiniz zaman, bayan olduğunuz için daha az ücret alabiliyorsunuz, erkeklerle aynı işi yapsanız bile. Başarılarımız ödüllendirilmiyor.
-Kadınlarımızın yaşadığı zorluklar, kadınlar çalıştıkça ve üretici oldukça zamanla aşılır.
-Kitaplarla aram pek iyi değil. Eskiden okurdum.
-Araştırma olduğu sürece kütüphanedeyim.
-**Kadın Eserleri Kütüphanesi**'ni bilmiyordum. Harika bir fikir ama, ne kadar haberdarız, tartışılır. Okullara, çevreye tanıtım afişleri asmalılar. Kendilerini tanıtmalılar.

Mehmet Bayramoğlu/Elektrik Mühendisi (52)

-Kadın olmak sadece Türkiye'de değil, dünyanın her tarafında zor.
-Kadın, erkek tarafından seks objesi olarak görülüyor ve kendisi de bunu kabullenmiş vaziyette. Daima kendisini beğendirmek istiyor erkeğe.
-Kadının horlanması Adem ile Havva'ya kadar uzanıyor. Adem'in cennetten kovulmasının günahı da yine kadının üstüne yüklenmiş vaziyettedir. Kadın daha doğarken bir günâhkar gibi doğuyor. Bunlar görünmeyen, bilinçaltı sorunları kadının.
-Kitaplarla aram çok iyi. Daha çok sosyal içerikli kitapları okurum. Roman ve öyküler okurum.
-**Kadın Eserleri Kütüphanesi**'ni biliyorum. 2 sene önce girdim içeri. Burada üyelik yapılmıyor, dışarıya kitap vermiyoruz, dediler. Böyle kütüphane olur mu? İsmim, adresim belli, vatandaşlık numarası da var artık. Beni takibe alırsın. Takip edilmediği için, kitap geri gelmiyor.
-**Kadın Eserleri Kütüphanesi** bir ayrımcılıktır. Kadın eserleri, erkek eserleri diye bir şey olur mu! Yazar vardır. Kadın ya da erkek yazar diye ayırmamalı.
-Niye bana kitap vermiyor dışarıya. Ben şimdi işimi gücümü bırakıp orada kitap mı okuyacağım. Bakın burada bir sürü çocuk var, ortaokula, liseye giden. Bu kütüphaneden kimsenin haberi yok. Niye kendilerini tanıtmıyorlar çevreye?

Gülseren Şener/Ticaret (47)

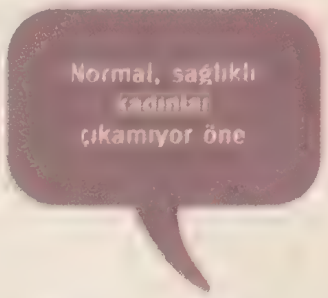

-Burası koskoca bir İstanbul. Rahat sokağa çıkamıyoruz. Yani erkeklerimizin bu kadar geri kalmışlığı yüzünden.
-Kadınlarımız hep geri kalmışlığa mecbur ediliyor. Yani öne çıkamıyor kadınlarımız. Ya da çıkıyorsa, çok uçlar çıkıyor öne. Normal, sağlıklı kadınlar çıkamıyor öne.
-Her türlü kitap okurum. Yani dini kitaptan tut, felsefeye kadar her kitabı okurum.
-**Kadın Eserleri Kütüphanesi**'ni duydum ama, gitmedim. Ne olduğu hakkında hiçbir bilgim yoktu.

Hasan Posta/Berber (73)

Arkadaşlar orada çalışıyorlardı, onların yanına gittim...

-Atatürk sayesinde kadınlar hürriyet sahibi oldular.
-**Kadın Eserleri Kütüphanesi**'ni biliyorum. Kadınlar toplantı yapıyor bazen, kitap okuyor.
-İçeri girmedim, ama arkadaşlar orada çalışıyorlardı, onların yanına gittim.

hasin şen
hasinesen@superonline.com

ters "N"li gemilerin ardından

Birçoğumuzun **Kiril** alfabesiyle ilk tanışıklığı Boğaz'dan geçen gemiler sayesinde olmuştur şüphesiz. Rus veya Bulgar bandıralı bir geminin ismini okumak için, ortak harflerden cesaretlenerek, ters **"N"**leri, bastonlu **"O"**ları veya aralarında Latin harfleriyle hiçbir benzerlik kuramadığımız birçok harfi çözmeye çalışmışızdır mutlaka, bu keşif zevkini de gemilerin üzerindeki ters **"N"**lerin öyküsünün İstanbul'un tarihi yarımadası olarak bilinen ve günümüzde üzerinde **Topkapı Sarayı**, **Aya Sofya Müzesi**, **Sultanahmet Camii** gibi önemli eserlerin kurulmuş olduğu mekandan başladığının da farkında olmadan yaşamışızdır çoğunlukla.

Kiril alfabesinin yaratıldığı dokuzuncu yüzyılda, tarihi yarımada Bizans İmparatorluğu'nun başkentliğini yapmakta, İkinci Roma olarak anılan bu büyük şehir ise kurucusu Büyük Constantinus'un adını taşımakta: Constantinopolis. Roma ile hem din, hem siyaset alanında yaşanan sorunlardan sonra Constantinopolis Sarayı, Slav halklarında avuntu aramaya başlar. Eğer bu halklar Hıristiyanlığa geçerse İmparator, Slavlar üzerindeki siyasi gücünü de arttıracak ve böylece imparatorluk sınırlarını genişletebilecektir. Bizans İmparatoru II. Michael bu yönde planlar yaparken, Moravya (şu anda Çek Cumhuriyeti) Dükü Rastislav, Saray'a, ülkesine Slav dilini konuşan misyonerlerin gönderilmesi talebinde bulunur. İmparatorun isteği Slav Dükü'nün talebiyle örtüşünce II. Michael hemen harekete geçiyor ve uygun misyonerlerin belirlenmesini istiyor. Bu görev için daha önce de İmparatora olan bağlılıklarını verdikleri hizmetlerle kanıtlayan Selanikli iki kardeş seçilir - **Kiril** ve **Metodiy**.

826 yılında Selanik'te doğan **Kiril**'in asıl adı **Konstantinos**'tur. Yarattığı alfabeye verilen ad ise rahip olduktan sonra aldığı adıdır. **Kiril** ve kendinden birkaç yaş büyük olan kardeşi **Metodiy,** zengin ve saygın bir Selanikli ailenin oğullarıdır, her ikisi de iyi eğitim almış ve önemli görevlerde bulunmuştur. **Konstantinos-Kiril**, örneğin, felsefe okumak için adını taşıdığı başkente gider ve felsefe öğretmeni olduktan sonra buradaki Aya Sofya Kilisesi'nde kütüphane görevlisi olarak çalışır. Yüksek devlet rütbesine sahip olan abisi **Metodiy** ise imparatorluğun bazı bölgelerinde idarî görevler yapmıştır. Her iki kardeşin Slav dilini çok iyi derecede bilmesi, Moravya misyonu için görevlendirmelerinde önemli olmuştur kuşkusuz.

Kiril alfabesi sadece kardeşlerin birine, **Kiril**'e, atfedilse de, **Metodiy**'in de eşit derecede katkısı olduğu şüphesiz. **Kiril**'in ilim, abisi **Metodiy**'in ise daha çok idari işlerle uğraşması tarihçiler ve edebiyatçılar tarafından vurgulanan bir gerçektir. **Kiril** alfabesinde yazan en başarılı yazarlardan biri olan **Milorad Paviç** de, ***Hazar Sözlüğü*** romanında iki Selanikli kardeşe ayırdığı bölümde **Kiril**'in ilmi vasıflarını vurguluyor: *"Gerçekten de **Metodiy**, aynı zamanda başka bir kişi sayesinde öğreniyordu-küçük kardeşi **Konstantinos**. Zaman zaman, onun okumakta olduğu kitabın yazarından daha akıllı olduğunu fark ediyordu. **Metodiy**. O zaman vakit kaybettiğini anlıyor, kitabı kapatıyor ve kardeşiyle konuşuyordu."* [1]

Selanikli kardeşlerin görevi iki aşamadan oluşur. İlk olarak yapmaları gereken, Moravya'ya gitmeden önce, kendi alfabesi olmayan Slavlar için bir alfabe geliştirmektir. Böylece Hıristiyanlaştırılan Slavlar, dini ibadetlerini o dönemde kabul edilen, fakat Slavlar tarafından anlaşılmayan üç dilde-Yunanca, Latince ve İbranice'de- değil, kendi dillerinde yapacaklardır. İki kardeşin asıl misyonerlik görevi bu alfabeyi geliştirdikten sonra başlayacaktır. Yeni alfabeyi oluştururken **Kiril** ve **Metodiy** Yunan alfabesinden yola çıkar, Yunanca'da karşılığı olmayan sesler için ise yeni semboller geliştirir.

Bu süreci **Milorad Paviç**'in tarihi gerçekçiliği fantastik öğelerle birleştiren anlatımından izleyelim:

*"Slavlar Konstantinopolis'e saldırırken, Konstantinos, Anadolu'nun Olimpos'unda onlara bir tuzak hazırladı. Manastır hücresinin sessizliğinde, alfabelerinin ilk harflerini yarattı. Önce yuvarlak harfleri icat etti, ama Slav dili o kadar yabaniydi ki mürekkep tutamadı onu ve kafesli harflerle başka bir alfabe yaptı ve bu boyun eğmeyen dili, bir kuş gibi kapattı. Daha sonra, evcilleştirilince ve Yunancaya alışınca (çünkü diller öteki dilleri öğrenirler), Slav dili ilk Glagolitik harflerin içine hapsedildi...Barbarların dili, evcilleştirilmeye olanak tanımıyordu. Üç haftalık kısa bir sonbahar döneminde, kardeşler, boşu boşuna, daha sonra **Kiril** adı verilecek harfleri çizmeye çalışarak, hücrelerinde oturuyorlardı. İş zor gözüküyordu... O zaman Metodiy dışarda, parmaklıkların öbür tarafında, pencerenin dayanağının üstünde bulunan dört testiye dikkat çekti. 'Kapın kilitli olsa, bu testilerden birini almak için ne yapardın?' diye sordu."* Bunun üzerine Konstantinos testilerden birini alıp kırar, parçaları teker teker içeriye alır ve onları tükrük ve balçık karışımıyla yapıştırarak yeniden bir testi haline dönüştürür. Slav diliyle de benzer bir şekilde çalışır iki kardeş: *"...onu parça parça kırdılar, Kiril harflerinin çubuklarıyla ağızlarına soktular ve parçaları tükrükleriyle ve ayaklarının altından aldıkları Bizans toprağıyla yapıştırdılar."* [2]

Daha sonra Kiril alfabesi olarak yerleşecek bu yeni harflere iki kardeş **Glagolitik** ismini verir. Görevlerinin ilk aşamasını başarıyla tamamlayan **Kiril** ve **Metodiy** Moravya'ya gider. **Paviç**'in öyküsüne dönecek olursak amaçları *"Slav öğrencilerin bulunduğu, Slav alfabesinin kullanıldığı ve Yunanca'dan Slavca'ya çevrilmiş kitapların okunduğu, Bizans manastırlı bir Slav okulu açmaktı. **Metodiy** ve kardeşi **Konstantinos**, çocukluklarından beri, Selanik kuşlarının ve Afrika kuşlarının aynı dili konuşmadıklarını, Stru-*

‘Manastır hücresinin sessizliğinde, alfabenin ilk harflerini yarattı.’

mutsa kırlangıçlarının ve Nil kırlangıçlarının anlaşamadıklarını ve yalnızca albatrosların her tarafta aynı dili konuştuklarını biliyorlardı. Bunların tümü kafalarında olduğu halde, Moravya, Slovakya ve Aşağı Avusturya'ya gittiler, çevrelerinde, söylediklerini dinlemekten çok dillerinin hareket edişine bakan öğrenciler topladılar." [3] Ulaştıkları Moravya topraklarında **Kiril** ve **Metodiy**, Alman rahiplerinin yoğun tepkisiyle karşılaşır. Kilise ritüellerinde Yunanca, Latince ve İbranice dışında dil kabul etmediklerinden **Üçdilciler** olarak bilinen bu rahiplerin yeni alfabeye karşı düşmanlığı o kadar yoğundur ki, iş Papa'ya şikayete kadar varır ve **Kiril** ve kardeşi **Metodiy** kendilerini savunmak için Roma'ya gider (869). Papa'nın önünde yaptığı işlerin doğruluğunu ve Slavca duanın yerindeliğini kanıtlamayı başarır fakat **Kiril**, *"her adımın büyük bir kitaptaki harf, her patikanın bir cümle, her durağın bir rakam gibi"* olduğu bu uzun yolculuğun yorgunluğuna dayanamayıp Roma'da ölür ve Az. Clement kilisesine gömülür. **Metodius** ise, kalbinde kardeşini kaybetme üzüntüsü ve çalışmalarına devam etme izninin verdiği mutlulukla geri döner. Alman rahiplerin saldırısına maruz kalınca ikinci bir Roma ziyareti yapar. Moravya'ya dönüşünden sonra da burada ölür (885). Ölümünden sonra öğrencileri Moravya'dan kovulur.

Böylece Moravyalılar 862'de Hıristiyanlığa döndürülse de, Roma'ya bağlı kalmışlardır. Çar Boris'in yönetimi altındaki Bulgarlar'ın ise 864'te Hıristiyanlığa geçmesi, daha sonra İmparatorluğa bağlanmalarının ilk adımı olmuştur. Moravya'dan kovulan **Kiril** ve **Metodiy** kardeşlerin öğrencilerine kucak açan da Çar Boris olur. Daha sonra ise Slav dili çalışmaları Konstantinopolis Sarayı'nda eğitim gören Çar Simeon'un koruması altında sürdürülür. Kendisi de yazmaya meraklı olan Çar Simeon **Glagolitik** alfabenin yetersizliğini görür ve Slav dilinin özelliklerine uyacak yeni bir alfabenin geliştirilmesi için sarayında ve birçok manastırda, Selanikli kardeşlerin öğrencilerine en güzel çalışma ortamlarını sağlar. Günümüzde Bulgaristan'da **Kiril** ve **Metodiy** kardeşlerden Bulgar olarak söz edilmesi, Bulgar Çarı'nın Selanikli kardeşlerin öğrencilerine gösterdiği bu yoğun ilgiden kaynaklanıyor olmalı. Balkanlar'da birçok konuda olduğu gibi **Kiril** ve **Metodiy** üzerinde de gizli bir fikir savaşı yapılmakta. Diğer Slav ülkelerinde de Slav alfabesinin yaratıcılarına kendi ulusal kimliğini atfetme eğilimi güçlüdür. Slav ülkeleri, **Kiril** alfabesini ve yaratıcılarını milli değerlerine bağlılıklarını gösteren bir iç zafer olarak görürken, Batılı kaynaklar bu olayı Bizansın başarısı olarak yansıtmakta.

Fransız oyun yazarı **Paul Moran**'ın ***Bizansın Sonu*** başlık-

lı oyununda, örneğin, İmparatorun Türkler'in saldırıları karşısında halkını cesaretlendirmek için bu olaydan söz ettiğini vurgular: *"Avrupanın kalkanı, Tann'nın koruduğu kentimiz, Roma'nın, Atina'nın ve Kudüs'ün mirasçısı Bizans, on yüzyıl boyunca İskitler'e, Lombardlar'a, Kuzey Persler'e, Gotlar'a, Kumanlar'a, Peçenekler'e ve Osmanlılar'a direndi! Bundan büyük onur, bundan büyük özgürlük, bundan büyük mutluluk olur mu? Komşumuz ilkel Slavlar'ı biz insana çevirdik. Çocuklara öğretir gibi okuma yazma öğrettik onlara. Korkmanızı gerektirecek hiçbir şey yok, uygarlık taşıyıcılık rolümüz, güçlü surlarımızın korumasında sürecektir..."*

Kiril alfabesi ismi verilen yeni alfabenin Selanikli kardeşlerin tam olarak hangi öğrencisi tarafından geliştirildiği bilinmese de, çoğunlukla **Ohrid'li Kliment**'e atfedilir. Yeni alfabe kısa sürede kabul edilir ve **Glagolitik** harflerin kullanımı sadece Hırvatistan'ın bazı bölgelerinde, 17. yüzyıla kadar devam eder. Günümüzde Bulgarlar, Ruslar, Makedonlar, Sırplar ve Ukraynalılar tarafından kullanılan **Kiril** alfabesi ise, Avrupa Birliği, küreselleşme, internet dili başlıkları altında yeni tartışmalar yaratmaya devam ediyor. Teknolojik gelişmeler Slav dillerini internet ortamında Latin harfleriyle ifade etme gereksinimini yarattı, bu gereksinimle birlikte yazın dilinde de bir alt dil türemiş oldu: Slav dilini, **Milorad Paviç**'in deyimiyle, Latin harflere ***"hapsetme"*** çabasından doğan bir alt dil. **Kiril** alfabesiyle oluşturulan birçok metinde, artık internet göndermeli Latin adacıklara sık sık rastlamak mümkün. Çağdaş Bulgar yazarları **Alek Popov** ve **Hristo Karastoyanov**, bu güncel dil gelişmelerini romanlarının biçimsel özelliğine dönüştüren isimlerdendir.

Son yıllarda, Laleli vitrinlerinde her adımda görmeye alıştığımız Rusça yazılar, Boğaz'dan geçen gemilerin üzerindeki harflerin yarattığı keşif dürtüsünü biraz öldürmüş olsa da, gerçek okur-kaşiflerini **Kiril** alfabesinin oluşturduğu kocaman bir edebiyat denizi bekliyor.

1 Milorad Paviç, Hazar Sözlüğü. Çev.: İsmail Yerguz, İstanbul: Agate Yayınları, 2000, s.84
2 A.e. s.79
3 A.e. s.86

'Kafesli harflerden bir alfabe yaptı ve bu boyun eğmeyen dili, bir kuş gibi kapattı.'

Milorad Paviç

biz dikerken shafuck sökuyor

nafer ermiş

Kahve sözcüğü Batı dillerine bizden geçmiştir; orada birtakım mekanlar açılmış ve adına *cafe* denmiştir; sonra benzer mekanlardan ülkemizde de açılmıştır ve sözcük bize *cafe* olarak geri dönmüştür. Hatta 'café' şeklinde Fransızca aksana bürünerek döndüğü durumlar da mevcuttur; *é* harfi bizim alfabemizde olmadığı halde. Redaktörler de acaba bunu 'kafe' mi yapsak yoksa 'cafe' olarak mı bıraksak diye kafayı yemektedirler. Nedir bu? Önce ihraç et, sonra aynı malı tekrar ithal et ve karşında bir sorun olarak bul. Bu yetmiyormuş gibi şimdi bir de başımıza bir romancı çıktı. Genç ve başarılı romancı **Elif Şafak** Amerika'ya gitti ve romanını İngilizce yazdı. Kendisi iki yıl önceki bir söyleşisinde haklı olarak şöyle diyor: *"Bizde üzücü olan şey çıkan kitap eleştirilerinin, kitaba değil de yazara odaklanmaları."* ... *"Bence yazılan kitap konuşulmalı."*
Ama hayır, burada kitap konuşulmayacak, çünkü artık burada kitaptan daha önemli bir yazar tavrı var, şu anda tartışılması gereken bu. Bir romancının diline ve kültürüne yaptığı katkıların yanında, verdiği ya da verebileceği zararlar da önemlidir. Yine aynı söyleşisinde söylediği çok daha güzel bir şey var: *"Mezar taşlarını okuyamayan bir toplumuz ve bundan fayda görmüyoruz."* Oysa bir romancı olarak bu sorunu gidermeye yönelik bir tavır takınması gerekirken bu yeni tavrıyla, son romanını İngilizce yazmakla soruna bir katkı da kendisi yapıyor.
Şimdi başkaları da buna özenirse ne olacak? Çünkü insanlar İngilizce roman yazmayı bir matah sanıyor. Eğer öyleyse bütün yazarlarımızı gönderelim Amerika'ya, sonra da yazdıklarını Türkçe'ye çevirelim. Yabancı dil bilen herkes o dilde iyi ya da kötü bir roman yazabilir. İkinci dilde roman yazmanın çok başarılı örnekleri de var tarihte. Örneğin **Nabokov**. Ama o artık Rus romancısı değil, Amerikan romancısı. Biz kendi romancımıza bizim dilimizde yazdığı için bizim romancımız deriz. Başka dilde yazan bir romancı bizim romancımız değildir. Artık o İngiliz dilinin romancısıdır, en azından yazdığı roman Amerikan romanıdır. Kendisi hangi millettendir bilemem. Çocukluğu oldukça karmaşık geçmiş anlaşılan. Bir kimlik sorunu yaşadığı belli. Ama o bir romancı olarak Türkçe'de varolmuştur. **Elif Şafak**'ın Amerikan romancısı olmasının hiçbir sakıncası yok elbette. Ama kitabın Amerika'da piyasaya çıkmasından altı ay önce Türkçe'de çıkması ve çıkmadan çok daha önce konuşulmaya başlaması düşündürücüdür. Büyük bir hızla Türkçe'ye çevrilmesi de...
"Ne zaman ki İngilizce rüya görmeye başladım, İngilizce yazmaya başladım. "Bu ne biçim bir safdilliktir böyle? Amerika'da birkaç ay kaldım diye, hele hele İngilizce rüyalar görmeye başladım diye İngilizce roman yazmaya kalkmak nedir? Bu nasıl bir mantıktır? Bir kere rüya 'dil' ile görülmez, rüyanda konuştuğun dil rüyanın dili değildir. Bir filmde konuşulan dil Fransızca, Türkçe, Moğolca olabilir ama sinemanın dili o dil değildir. Eğer bir dili az çok biliyorsan yurt dışında yaşamadan da rüyanda o dili konuşabilirsin. Ama uyanıp da o dilde roman yazmaya başlamazsın. Başka bir dilde rüya görmek senin artık o dilde düşündüğün, kalbinin o dilde attığı anlamına gelmez. Hele hele o dili anadilin kadar öğrendiğin anlamına hiç gelmez. *'İngilizce zengin bir dil, Türkçe ise o kadar değil'* türü bir mantıkla yaptığını haklı çıkarmanın saçmalığı da ortada. Yani bunca yıl yaşadığınız ve üstelik anadiliniz olan, düşünmeyi öğrendiğiniz, dünyayı onun aracılığıyla tanıdığınız ve kavradığınız, zihninizdeki kavramları onun aracılığıyla oluşturduğunuz Türkçe'den daha mı iyi biliyorsunuz İngilizce'yi? Türkçe'den daha çok mu İngilizce sözcük biliyorsunuz? İşte kendi cevabı: *"Benim için İngilizce yazmaya başlamak büyük bir riskti. Bildiğim sulardan çıkıp, bilmediğim sulara girdim. Ama roman sürükledi bu yöne, ben de o riski aldım."* Demek ki bilmediğiniz sularda rüya görmüşsünüz. Ayrıca hiçbir roman gelip de, 'beni şu dilde yaz' diye sürüklemez sizi; romanın yazarı sürüklemesi yazma süreci içinde olur, ama zaten o anda siz yazacağınız dili çoktan seçmiş olursunuz, yoksa romanın ortasında roman yola İspanyolca devam etmek isteyebilir. Dil seçimiyle ilgili bir sürüklenme saçmadır.
Ayrıca kendisi, dili sadece Türkçe sözcüklerden oluşan bir şey mi sanıyor? Yaşayan dilde ondan çok daha fazlası var: Arapça'sı, Osmanlıca'sı, Farsça'sı, İngilizce'si, Almanca'sı, argosu vs vs.... Bunu kendisi de çok iyi biliyor zaten. Kimse de ona bu dilleri kullanma demedi. Yeterince de kullandı. Romancının dili sadece sözlüklerdeki dil değildir. Ayrıca hangi duygunuzu ya da düşüncenizi Türkçe anlatamadınız da İngilizce imdadınıza yetişti? Eğer böyle bir şey varsa bile işte tam da o, Türkçe'ye çevrilemeyecek olan değil midir? Hem nasıl oluyor da siz kendi kitabınızın çevirisini yargılayabiliyorsunuz ve tutup *'Çeviri çok iyi olmuş'* diyebiliyorsunuz. İzin verseniz de bunu bu dilin eleştirmenleri söylese! Ayrıca niye kendiniz çevirmiyorsunuz? Herhangi bir çevirmen bunu sizden daha iyi yapabilir mi? Kaldı ki artık Türk okurlarınız kitabınızı aldıklarında sizin dilinizle karşılaşmayacaklar. Çevirmenin diliyle karşılaşacaklar. Bu durumda onlar kendilerini aldatılmış hissetmeyecekler mi?
Aslında bu roman bir çeviri roman kategorisinde bile değildir, çevirinin çevirisidir. Önce hanımefendinin ka-

fasında roman İngilizce'ye çevriliyor, sonra bir başkası oturup bunu tekrar Türkçe'ye çeviriyor. Neden İngilizce yazdığına dair bir başka açıklaması da şu: *"Yeni kitabımı İngilizce yazmamın birincil sebebi hikayenin kafamda, zihnimde, kimyamda İngilizce şekillenmiş olması."* Oysa 2 yıl kadar önce, *Bit Palas* ile ilgili söyleşilerinde sık sık şu cümleyi ya da bir versiyonunu söylüyor: *"Önceden kafamda her şeyi kurgulayıp sonradan kağıda aktarmıyorum."* Romanlarını sezgisel yazdığını, Nietzsche'den devraldığı kendi söyleyişiyle *'diyonisyak'* tavrını benimseyerek vecd halinde yazdığını ve romanın yazma süreci içinde geliştiğini söylüyor, dahası savunuyor. Ben de romanın böyle yazılmasından yanayım. Ama İngilizce yazmayı açıklamak için birden tam tersi bir hali öne sürmek inandırıcı bir açıklama değil.

Aslında birtakım nedenler uydurmak yerine gerçek hareket nedenini söylemek daha doğru. E Dergi'sinin Nisan sayısındaki söyleşisinde bu neden kendini ister istemez açığa vuruyor; orada, bir yabancının Amerika'da roman yayımlatmasının çok zor olduğunu, Amerika'da yayımlanan kitapların ancak %2 sinin çeviri olduğunu söylüyor. Bu şartlar altında eğer yayıncı onun kitabını yayımladıysa bunun tek nedeni varmış: Romanı çok beğenmiş olmaları! Yani kendisi Amerikalı olsaydı romanı beğenmeseler de basacaklardı öyle mi? Hem Amerika'da ne kadar yabancı var acaba? Bir saysak mı? En iyi cevabı yine kendisinden alalım: *"Amerika göçmen toplumu. Geçmişi zedelenmişlere hitap eden bir toplum."* Ayrıca Amerikan yayıncılığı ne zamandan beri iyi romanın ölçüsü oldu? Ama romanı Türkçe'den çevirmek yerine doğrudan İngilizce yazarsanız, artık o, kendi deyimiyle *'dışarlıklı'* olmaktan çıkıyor ve İngilizce bir roman oluyor. Siz de artık bir Türk olmaktan çıkıp Amerika'nın göçmen halklarından biri oluyorsunuz. Bu kadar basit. Artık saçmalamayalım. Bari romancılarımız yurt dışına çıkıp komplekse kapılanlardan olmasın... İspanyol'um, İtalyan'ım falan demesin. Birileri kültür elbisemizi dikmeye çalışırken şafak sökmesin!

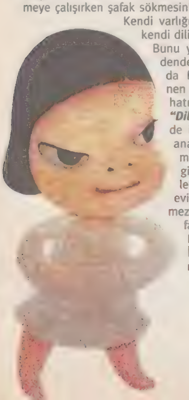

Kendi varlığınızı, kendi kimliğinizi, kendi dilinizi inkar edemezsiniz. Bunu yaparak bir başka bedende varolamazsınız. Burada **Heidegger**'in çok bilinen sözünü bir kez daha hatırlatmak gerekiyor: ***"Dil varlığın evidir."*** Bu ev de insanın içine doğduğu anadildir. Varlıklar aleminde evinizden çıkıp gidemezsiniz. Başka evlerde hiçbir zaman kendi eviniz kadar rahat edemezsiniz. Relax Mrs. Şafak... Relax...

Hem artık isminizi de İngilizce yazmanın zamanı gelmedi mi? ...

Daha önce ne demişti...

"Bugün okurlar, eleştirmenler dilimin yetkinliğini övdüklerinde bırak bir kıvanç duymayı [illegible]. Zira anadilimle [illegible] çok erken yaşlarda koptuk birbirimizden. Belki de anadilimi yitirme tehlikesi yaşadığım için, pek çok insandan daha iyi biliyorum onun kıymetini ve kaybının neler [illegible]. Çocukluğumun belli dönemleri yurt dışında geçti. Hiçbir zaman Türkçe'yi unutmadım ama anadilime yabancılaştığım bir dönem oldu. Dil benim için çok önemli. Romanda dil önemsenmez pek. Dil daha çok [illegible] gibi görülür. Oysa ne anlattığımız kadar, onu nasıl anlattığımız da önemli bir romanda. Öte yandan yazarın dili alıp istediği gibi biçimlendirdiğini sanıyoruz genellikle. Oysa dil istediğimiz gibi biçimlendireceğimiz bir çamur, bir hamur parçası değil. Dil de karşılığında bizi, düşünce sistematiğimizi biçimlendiriyor."

Elif ŞAFAK 23 Haziran 2002 Cumhuriyet Dergi

"Genellikle anadilimizi, zaten bildiğimiz, zaten sahip olduğumuz, elimizin altında duran, bizi asla terk etmeyeceğinden emin olduğumuz sadık bir uşak gibi kullanırız. Vaktimizi, paramızı, enerjimizi hep yabancı bir dil öğrenimine harcarız. Anadil için ayrıca bir çabaya lüzum yoktur. Benim avantajım, böyle bir önkabulden hareket edememem oldu. [illegible] Tabii o dönemler bunu bir avantaj olarak algılamıyordum. Tam tersine, ürkütücü bir kayıptı benim için. Türkiye'ye döndüğümde meramımı gayet iyi anlatabilsem de dilin inceliklerini yitirmiştim. Argoyu, deyimleri, esprileri takip edemiyordum. Oturdum ve Türkçe çalıştım, [illegible] insanların hangi kelimeleri, nasıl kullandıklarına dikkat etmeye başladım. Dil [illegible]. Bazı şeyleri görebilmek için bir nebze de olsa yabancılaşmak gerekiyor galiba. Bir şeyin çok içinde olduğumuzda körleşiyoruz. Ben Türkçenin dışına çıkınca görebildim onun güzelliğini.

Elif ŞAFAK Temmuz 2002 Varlık.

„Roman söz konusu olduğu zaman önceden bir kurgu yapıldığı gelir akla. Her şeyi şekillendirmek, kafada oluşturmak ve ondan sonra kağıda aktarmak. Bu, bir yol elbette. Roman böyle de yazılabilir. [illegible] olarak da böyle yazılıyor zaten, ama tek yol değil. Yazmanın başka başka yolları, başka başka halleri de var. Kabaca iki ayrı roman yazma sürecinden söz edebiliriz. Birincisinde, önceden kafanızda tüm kurguyu yaparsınız. Karakterleri biçimlendirirsiniz. Haliyle, hiçbir karakter de yalpalamaz, sizi şaşırtmaz. Gelelim öteki yola. Ben buna vecd halinde [illegible] ya da Diyonisyak yazma biçimi. Salt ve sade akılla değil de, sezgiyi de işin içine katarak yazmak... Yazarken sezgi, [illegible] yardım ediyor. Ama o yöne doğru nasıl ilerleyeceğimi de akıl ve bilgi sağlıyor."

Elif ŞAFAK 23 Haziran 2002 Cumhuriyet Dergi

"... Şunu gördüm ki burada bir Türk romancının Amerikan edebiyat ortamına girmesi neredeyse imkansız. Hakikaten "dışarlıklı" yazarın kitabını basmaları hayli sıradışı bir durum. Amerika'da edebiyat çevresi son derece muhafazakar bir dokuya sahip. Sadece belli kültürlerin [illegible] var, onun dışında her şey marjinal [illegible]. [illegible] oranı ise %2'yi geçmiyor. Bu şartlar altında bir [illegible] yayınevinin romanı basmaya karar vermiş olmasının [illegible] sebebi var. Romanı çok beğenmiş olmaları."

Elif ŞAFAK, Nisan [illegible]

lawrence **durrell**

özgür apaçe haberi

İskenderiye dörtlüsü

‘O ılık bal sarısı öğleden sonrasında bu harika oda insana yıllarca yaşayabileceği bir yer gibi görünüyordu’

Dörtlünün son kitabının, **‘Mountoliv’**in kapağını kapatır kapatmaz aklıma ilk takılan, kim bu **Lawrence Durrell** sorusu oldu. Nitekim yazarın kimliğine merak uyandıran türden kitaplardan bu dörtlü. Ve **Lawrence Durrell** hakkında okumaya başladıkça bunun ne denli haklı bir merak olduğunu anladım. **Lawrence Durrell** Hindistan’da doğan bir İngiliz. Okul çağı geldiği zaman İngiltere’ye gidiyor, 12 yaşında. Eğitimini İngiltere’de tamamlıyor ve sonra Yunanistan’ın Korfu adasına yerleşiyor. Oradan Rodos’a gidiyor ve sonra da Mısır’ın bir Liman şehrine, İskenderiye’ye yerleşiyor. **‘İskenderiye Dörtlüsü’**nü burada yazmaya başlıyor, ama son noktayı bir başka adada, Kıbrıs’ta koyuyor. **Lawrence Durrell** adalara, ada hayatına tutkulu bir yazar ve her gittiği adada da bir kitap yazıyor. Ama o sıralarda henüz hiç kimsenin tanımadığı, bilmediği bir yazar. **‘Çağdaş sevginin irdelenmesi’** olarak tanımladığı **‘İskenderiye Dörtlüsü’**nü bitir bitirmez ise, artık dünyaca ünlü bir yazar oluyor. Bu dörtlüde yarattığı **Justine** gibi sevişmenin hiçbir türünü suç saymayan, **Pursewarden** gibi kör kızkardeşine beslediği aşkın intihara sürüklediği garip, ama modern dünyanın yabancı olmadığı karakterleri, onun çağdaş dünya edebiyatında önemli bir yer edinmesini sağlıyor.

Geçtiğimiz haftalarda bir haberci olarak Kıbrıs’taydım. Kıbrıs’a gittiğimde artık bu Akdeniz adasına dair söylenecek yeni bir sözün kalmadığını düşünüyordum. Ta ki **Lawrence Durrell’**in 1956 yılında yerleştiği ve 3 yıl kaldığı Kıbrıs’ta yazdığı **‘Acı Limonlar’** kitabı elime geçene kadar. Bu kitap bizim pek de bilmediğimiz, adanın İngiliz İmparatorluğu’nun bir parçası olduğu eski günlerini, yani Kıbrıs’ın İngiliz yüzünü anlatıyordu. **Lawrence Durrell’**in Kıbrıs’a yerleştiği 1956 yılında tabii henüz Kıbrıs İngiliz İmparatorluğu’nun bir parçasıydı. Ve o, bir gece yarısı Venedik’ten gemiye binip Kıbrıs’a geldiği ilk günden, adadan ayrılışına kadar tüm yaşadıklarını Kıbrıs’ın simgesi *acı limonları*n adını verdiği kitabında anlatmıştı.

‘Acı Limonlar’ elimde, ada sokalarında **Lawrence Durrell’**in izini sürmeye başladım. **Lawrence Durrell** Kıbrıs’a gelir gelmez Girne’ye yerleşiyor. Ve kitabında uzun uzun Girne’de bir ev satın almak için başına gelenleri anlatıyor. Girne Limanı’na tepeden bakan, ormanın içinde kurulu, küçük ama harika bir Rum köyünde Bella Paix’de (Güzel Yurt) kendine yıkık dökük bir ev buluyor. Aslında ona bu evi Sabri adında bir Türk buluyor. Ama evi tamir eden Sabri’nin yakın bir Rum arkadaşı oluyor. Ve **Lawrence Durrell** adaya ilişkin ilk satırlarında Türkler ve Rumlar arasındaki dostluğu bu deneyiminden de yola çıkarak anlatıyor ve ekliyor: *‘O ılık bal sarısı öğleden sonrasında bu harika ada insana yıllarca yaşayabileceği bir yer gibi görünüyordu’*

Bu satırları okuduktan sonra ilk işim Bella Paix’ye gitmek ve ünlü yazarın evini aramak oldu. Bella Paix’ye gider gitmez büyük bir şaşkınlık yaşadım. Zira bu küçük köyde ben hariç hemen herkes **Lawrence Durrell’**in evini biliyordu. Artık oldukça turistik ve neredeyse sadece İngilizler’in yaşadığı bir yer halini alan köydeki restaurantlarda çalışan garsonlar *‘abla, yazarın evi şu yukarda’* diyerek bana evin yerini tarif ettiler. Lawrance Durrell’in evini elimle koymuş gibi buldum. Evin dış kapısında **Lawrence Durrell’**in kitabının adı olan **‘Acı Limonlar’** yazılı bir tabela asılmıştı. Sonra sorduk soruşturduk ve evin biraz ilerisinde İrini adlı bir bayanın yolunu tuttuk. Bayan İrini köyde hâlâ hayatta olan ve **Lawrance Durrell’**i tanıyan birkaç kişiden biriydi. Ailesi ile beraber henüz bir çocukken yerleştiği bu evin biraz ilerisinde oturan komşuları **Lawrence Durrell’**i tanıma, hatta onunla dost olma fırsatı bulmuş. Ona ünlü yazarı sorar sormaz anlatmaya başladı: *”Babam diplomattı ve onun işi dolayısıyla buraya yerleştik. Biz geldikten bir süre sonra **Lawrence Durrell’** de yandaki eve taşındı. İki kızı (Penolophe, Sapho) ve eşi ile birlikte yaşıyordu. Küçük kızını ve beni sık sık yüzmeye sahile götürürdü. Çok komik ve eğlenceli bir adamdı.”*

Bu cümleleri duyunca insan ister istemez şaşırıyor. Çünkü **Lawrence Durrell “Acı Limonlar”**da Kıbrıs’ta yaşadıklarını tek başına adaya gelen ve hep yalnız yaşayan bir yazarın gözünden anlatıyor. Eşi ilgimi çekti ve bayan İrini’ye kimdi, nasıl biriydi diye sordum. Bu kez hiç beklemediğim bir yanıt aldım: “ İskenderiyeli bir yahudiydi. Çok güzel bir kadındı” dedi bayan İrini.

Yazarın satırlarında sık sık adı geçen ve tüm kitabını ona bakarak yazdığı söylenen Girne manzarası ve köydeki görkemli manastırın silüeti hâlâ yerinde duruyor.

Tıpkı **İskenderiye Dörtlüsü**'ndeki **Justine** gibi diye düşünüyordum ki, bayan İrini sanki iç sesimi duymuş gibi *"bence Justine eşiydi"* dedi. **İskenderiye Dörtlüsü**'nü okuyan hemen herkesin zihninde muhakkak yer etmiş olan **Justine** karekterinin aslında yazarın eşi olması, **Justine**'i okuyanlar açısından bakıldığında hiç beklenmedik bir durum aslında.

Ama asıl şaşırtıcı haber, **Lawrence Durrell**'in İskenderiye li eşinden olan küçük kızının intihar ettiğini duymak oldu. Bayan İrini Lawrence Durrell'in büyük kızı **Penolophe** ile hâlâ mektuplaştığını ve bu haberi ondan aldığını söyledi. İntiharın sebeplerinden biri ise, annesi ve babasının arasındaki büyük problemler ve ayrılmalarıymış. Bu biraz da dedikodu mahiyetindeki sohbeti bitirip bu kez evin içini görmeye gidiyorum. **'Acı Limonlar'** evi şu anda bir Alman tarafından sezonluk kiraya veriliyormuş. Zira **Lawrence Durrell** hayranı pek çok İngiliz bu evde kalmak istiyormuş ve bu yüzden de Belle Paix'de adeta bir **Lawrence Durrell** turizmi oluşmuş.

Evi kiraya veren Alman, artık **'Acı Limonlar'**ın **Lawrence Durrell**'e ait olmadığı gibi kötü bir haberi basit bir kelimeyle anlattı: **'Satıldı'**. Ama yazarın kitabını okuyunca neden ve nasıl sattığını son bölümlerde anlıyorsunuz. **Lawrence Durrell'**in adaya ilk geldiği günlerde düşündüğünün aksine Kıbrıs kısa zamanda barış ve huzurlu günleri geride bırakarak bir kaosa sürüklendi. **Lawrence Durrell**'in Lefkoşe Rum Lisesi'nde öğretmenlik yapmaya başladığı 1957 yılında Kıbrıs sokaklarında, adanın özgürlüğü için mücadele eden EOKA örgütünün sözü geçiyordu. Hemen her gün sokaklarda silahlar çekiliyor, bombalar patlıyordu. Ve **Lawrence Durrell**'in kitabında da uzun uzun anlattığı gibi, o günlerde artık bu adada yaşamak oldukça tehlikeli bir hale gelmişti.

Dağlarda ***'Tek Yol Enosis'*** yazısının yazdığı, kafelerde, otellerde beklenmedik anlarda bombaların patladığı, gençlerin aileleri ile vedalaşarak Kıbrıs'ın özgürlüğü için savaşmaya gittiği o günlerde yazar, ilginç ve pek çok soru işaretini de beraberinde getiren bir şekilde adayı yöneten İngiliz İmparatorluğu'nun valisinin basın danışmanlığı görevini üstlendi. Bu arada **Lawrence Durrell**'in Mısır'da da İngiliz elçiliğinde basın ateşesi olarak görev yaptığını da hatırlamak gerekiyor. Yazarın Kıbrıs'taki görevi dolayısıyla **'Acı Limonlar'**da İngilizler'in adayı nasıl kaybettiğini, ilk kez Türkler ve Rumlar açısından değil İngilizler açısından, onun ağzından okuyoruz. **Lawrence Durrell** Londra'daki Sömürge Bakanlığı'nı açık açık Kıbrıs'taki olayları küçümsemekle ve gereken önlemi almamakla suçluyor. Sömürge valisinin danışmanı olmak, onun adadaki hayatını her geçen gün daha da zorlaştırıyor. Artık eski dostu köylüler onu sömürgeci bir İngiliz olarak görmeye ve selam dahî vermemeye başlıyor. Sonunda **Lawrence Durrell** de adadaki pek çok İngiliz gibi bir gece yarısı gizlice hâlâ İngilizler'in kontrolündeki bir havalimanından kaçıyor. Kitabına da son noktayı kaçarken aklından geçenlerle koyuyor. Yazdığı satırlara bakılacak olursa o, 3 yıl yaşadığı Kıbrıs'tan ayrılırken bir gün mutlaka buraya döneceği konusunda umutlu görünüyor.

İşte **Lawrence Durrell** adadan ayrıldıktan kısa bir süre sonra Kıbrıs'taki evini bir İngiliz'e satıyor. Ama o da adada yaşamak yerine evi kiraya vermeye başlıyor. İşte şimdi **Lawrence Durrell**'in bahçesinde Kıbrıs'ın *acı limon* ağaçlarının olduğu evi, haftalık 350 sterline kiraya veriliyor. Ama evin içini gezdiğinizde bu parayı verip orda kalmak açıkçası içinizden geçmiyor. Zira evde ünlü yazardan geriye sadece iki şey kalmış. Evin dış kapısı ve girişte duran küçük bir çeyiz sandığı. Diğer her şey yenilenmiş. Ama tabi yazarın satırlarında sık sık adı geçen ve tüm kitabını ona bakarak yazdığı söylenen Girne manzarası ve köydeki görkemli manastırın silüeti hâlâ yerinde duruyor. Bella Paix sokaklarında ise bugün bile yazara ilişkin türlü türlü dedikodular anlatılıyor. Bela Paix'in uzun, kıvrım kıvrım yollarından Girne'ye dönerken Kıbrıs'a defalarca gelmiş olmama, adada yapmadığım türden haber kalmamış olmasına, hatta bir de belgesel için günlerce orda kalmış olmama rağmen, nasıl olup da bu dünya güzeli köyü ve tabi **Lawrence Durrell**'i atladığıma bir gazeteci olarak hayıflanıyorum. Ama neyse ki elime bir kahve ve **"Acı Limonlar"**ı tekrar alınca her şeyi tekrar unutup, adanın siyah beyaz günlerine dalıyorum.

Düzce notları

sabri özdemir

zombahar@tnn.net-mordize@mynet.com

hangisi taklit edilemez aşklar kenti?

Kentler ve İnsanlar

*Kapı komşum sinir hastası, adını unutuyor arada, terkedilmiş bir kasaba tuhaflığında.

Kaç kent gezdiğimi düşündüm, kaç kent yaşadığımı. İyi insanları, **Rize**'deki dostları. İyi anları.

Nisan yazıma gönderme yapıp *"kendi hayatımızı oynadığımız sinemamızda sen de varsın"* diyen **Erzurum**'dan **Raşit Aydın**'ı örneğin.

İzmir, âşığım bu kente. Gülüşüne, sabahına ve gecesine... güneşli günlerine. **Simurg** diye bir dergi çıkıyordu İzmir'de. Şiirler ve denemeler yazmıştım İzmir gecelerine. Şimdi çıkmıyor dergi.Ancak **Mustafa Ak**, bana çok şey öğreten insan, en insancıl anlarımızın karikatürlerini çizmeyi sürdürüyor sessizce İzmir'de. Balçova'da kitaplar içinde ve **Kaçak Yayın** koyuyor dükkanın oturma yerine, insanlar çay içerken okusun diye. (Kim yazıyordu ***'çınaraltı'*** yazılarını İzmir'de)?

Bir genç kız var Düzce'de... **Dilara**. Bir bahar yazısı göndermiş, seviyor yazmayı ve *'yaramaz güneş ışıkları'*nı.

Sinema... hep sinema

Çay içemezsiniz Haydar abiyle İstanbul sinemalarında. Ve üşüyemezsiniz bir film boyunca.(Ben Rize'de öğrenmiştim üşümeyi, bir dağ köyünde, buzdan zamanlarda. Üşümek öğreniliyor zamanla).

Mona Lisa Gülüşü'ne girdiğimde soğuktu hava. Direndim ve ısındım '53 sonbaharında bir kasabada düzen bozuldukça ve **Julia**'nın gülüşü salona yayıldıkça. Öğretmenlik çok yakışmıştı **Julia**'ya. **'Ölü Ozanlar Derneği'**ni anımsadım bir ara. O kadar radikal olmasa da güzeldi **Mona Lisa**.

Firuze'ye gitmedim, **Cem Özer** eskisi gibi kalsın anılarımda.

Aşk

aşk... mor fantezi / reçel düşürdüm raftan / göbeğin titredi...

Dostlar, bu ay bir mesaj havuzu oluşturmak düştü aklıma, aşk adına. Herkes bir aşk dizesi yollasın bana ve birleştirelim, bakalım ne çıkacak ortaya. Kaçak Yayın'da herkese okutalım sonra. (Bekliyorum dizelerinizi...mordize@mynet.com)

Notlar, Dergiler, Kitaplar...Aklıma Takılanlar

Ütopya'da Ayşe abla yeni kitaplar getirdi, ancak satış listesi yok nisanda. Dergileri ise **Halis**'ten **Osman Kırtay**'a sordum, **Kaçak Yayın** iyi satmakta. (**'Kaçak'** adı ürkütüyormuş bazı satıcıları, ancak söyleyip Yaysat'a, bir dergide Bulvar'daki gazeteciye bıraktıracağım Mayıs'ta. Dağıtım kontrol altında).

Karabük'ten **'TAY Dergisi'** geldi. İbrahim Yıldız'ın **'Sevin TAY'ı Korkmayın Tepmez'** dizesi var başında. Ve içinde şiirler...yazılar. Tüm sıcaklığıyla. (PK 10 78100 Karabük).

Dostlar Düzce'den yazıyorum, Biga'lıyım ama. Merak ediyorum kaç **Kaçak Yayın** okuru var Biga'da, Çanakkale'de, Trabzon'da, İzmir'de, Rize'de, Erzurum'da. Mesaj gönderin ya da yazın bana.

Şair **Hilal Karahan** *'şiirle ilgilenen az, felsefeyle daha da az'* demiş mesajında ve eklemiş *'farkındalıkla ilgilenen ve derinlik yönelişinde olan çoook daha az'* diye sonunda.

La Poete Travaille ile ilişki kurabilen lütfen nasıl yaptığını bildirsin bana. (Koca koca şairler ve yazarlar bir ara iyi saldırmışlardı buradaki dostlara).

'Seni Sonsuzluğa Diledim'... **Özlem Büyüközden**'in şiir kitabı. **Cep Yayınları**'ndan. Trenleri seviyorum. Bir tren şiiri buldum kitapta: *sesini duyunca bugün/hele ulaşamayınca/fark ettim/yalnızca ve hep/içinden ormanları seyrettiğim/trenlerin şiirini yazmışım/geldin, dokunamadın ama/sesini duydum.*

Dostlar, bana ilk tren fotoğrafını gönderene bir kitap armağan edeceğim Mayıs'ta. Şimdilik bir şiirle yatıştım, ancak acele ihtiyacım var buna.

Bir site önerisi: Güzel şeyler var www.ekitaplik.com'da.

Şimdi sıkı durun. Sitenin biri... ücretli. Ismarlama şiir yazıyor her konuda. (www.ozelsiirler.tr.gs... Dumur Detayı... Bu konu LM'den **Güneri İçoğlu**'nu ilgilendiriyor aslında).

Eksik anlarda yaşıyoruz hep.Dünya buz dansının ne anlamı var İrina olmadığında.

Düşlerimdeki posta: Deniz kenarında aşk kasabası, ooooo DÜNYA

Etkinlik

Önceden yazmıştım kozmopolit bir dünya. Etnik gruplar var burada. Hayata bakışlarıyla ve danslarıyla.

"Kafkasların uzun ömürlü insanları"nın etkinliği vardı İstanbul Caddesi'nde Nisan'da. **(Kuzey Kafkas Kültür Derneği)**. El işleriyle, resimleriyle, çizimleriyle... Edebiyatla, sanatla ve kitapla.

Yeni dünyalar kuruluyor kültürler buluştuğunda.

Ütopya... Bir gün varacağız en dirençli yanlarımıza.

Bir gün mutlaka.

röportaj: aslan özdemir

Yeni bir ilkin gibi

teoman&bülent ortaçgil

Paramparça'yı Müslüm söyledi. Şimdi Bülent abi de söyleyince çok hoşuma gidiyor.

Aslan Özdemir- **Bülent Ortaçgil ve Teoman'ı ortak bir proje çerçevesinde görmek ilginç. Nasıl oldu, ilk ne zaman bir araya geldiniz?**

Teoman- Ben tabiki Bülent abiyi çok eskiden dinliyordum. Bir kaç yıldır konuşuluyor, ama ben çok evvelden dinlerdim ve çok sert müzik dinlediğim zamanlarda, Led Zepelin'ler filan dinlerken Bülent Ortaçgil de dinliyordum. Peki ben bunları niye dinliyorum diye de düşünürdüm. Hep bağıran çağıran adamları dinliyorum bunların yanında sakin müzik yapan bir adamı dinliyorum, anlamıyordum doğrusu. Zamanla anladım tabi.

Aslan Özdemir- **Bu ikilinin biraraya gelme fikri kimden çıktı?**

Bülent Ortaçgil- Bir arka planı var, onu anlatmalıyım; giderek Teoman'ın ne yaptığını bilmeye başladım ben. Kızım Teoman hayranı, eşim tüm albümlerini, şarkılarını filan biliyor, söylüyor, ama ben hiç bilmiyorum şarkılarını açıkçası.

Fakat ortak taraflarımız var tabi, ben de şarkı yazıcılar geleneğinden gelmekteyim, benden daha ufak nesilde şarkı yazıcı kim var? Yani benim neslimden bir sürü olmasa da 5-6 tane şarkı yazarı var Türkiye'de. Biz nesildaşız, yani hani **Fikret Kızılok** bizden büyük diyelim, ama **Mazhar Alanson**, mesala **Nejat Yavaşoğulları** biraz öyle, **İlhan İrem** öyle, bu şarkı yazarı geleneğinin bizden sonraki temsilcisi kim, bana hep sorarlar? Kim var? Dinlemeye başladıktan sonra hep Teoman'ın ismini vermeye başladım, hakikaten güzel şarkıları var. Böyle bir fikri bir arkadaşımız gündeme getirdiği zaman, sahne üzerinde böyle bir şey yapalım mı diye, yavaş yavaş ikimiz de projeyi oluşturmaya başladık, ama uzun bir masabaşı ve öncesi çalışmasından doğdu. Yani ne yapacağız, neyi söyleyeceğiz, nasıl çalacağız, nasıl birlikte bir müzik ortaya çıkacak filan. Bunu da konuşa konuşa ve biraz düşüne düşüne tabi, şöyle bir projenin güzel olacağını düşündük; benim şarkılarımı onun söylemesi, onun şarkılarını benim söylemem; bazı şarkıları beraber söylememiz, ama ne benim şarkımın benim şarkıma benziyor olması lazım; ne de onun şarkısının onun şarkısına benziyor olması lazım yani tamamen formatlarımızı yeni bir formata dönüştürüp, yeni bir aranjman yapıp, yeni bir müziğe benzetip, ki şarkıların da ortak taraflarını düşünerekten, böyle bir projede hem fikir olduk. Aşağı yukarı 3-4 aydır çalışıyoruz, yazılıyor, çiziliyor son derece ciddi şekilde, bir sürü provalar yaptık vs. Sonunda şu anda baktığımız zaman çalan müzik açısından konuşursak, ne Teoman'ın şarkılarının çok kendine benzeyen bir hali var, ne benim şarkılarımın çok kendine benzeyen bir hali var. Ortak bir yerde buluşuldu.

Aslan Özdemir- **Büyük bir emek ve çaba harcandığını anlıyorum söylenenlerden. Sadece bir konserler dizisi için mi bunca hazırlık? Yoksa bir albüme dönüşecek mi?**

Teoman- Konserleri kaydedeceğiz biz. Eğer bundan verimli bir şey alırsak yaparız.

Bülent Ortaçgil- Bence konserin *live* albümü olması daha güzel bir fikir. Çaldığımız, söylediğimiz gibi kaydedilsin. Yoksa stüdyoya gir, onunla uğraş dur, o şekilde değil...

Aslan Özdemir- **Aslında güzel olur görüntülü filan yapılırsa. Hem artık müzikal algı salt kulakla da gerçekleşmiyor, değil mi? Yeni müzik algılamasında görüntü de önemli bir öğe. Medya bu olgunun farkında, izler-kitlenin bu yeni beğenisine yönelik birçok müzik kanalı var artık. Böylece siz de-hani yeterince popüler insanlarsınız ama, bu projenin yaygın biçimde algılanması açısından diyorum- daha geniş kesimlere ulaşırsınız.**

Teoman- Bunları çekeceğiz. Menejerim onun hayalini kuruyor. Bunun organizasyonunu yapsın, onu da istiyor, görüntülerini de alırsak... ses kayıtları da güzel, profesyonel bir biçimde kanal kanal kaydedilmiş olacak, o zaman güzel bir şey olacak. Öbür türlü, dışardan tek başına bir mikrofonla yapılacak kayıt bizi tatmin etmeyecek. Minicik şeyler üstüne o kadar uğraştık ki, onların hepsinin duyulacağı, görüntülü bir şey isteriz olursa. Bir de **Baki Duyarlar** var, Bülent abinin grubunda, zaten o da aranjmanları üstlendi, keman partisyonlarında filan. Hep birlikte Baki'nin evine gittik, bu parçaları nasıl yaparız, eski hallerine benzetmeyiz ve güzel, kendi içersinde de tutarlı bir şey yaparız diye.

Aslan Özdemir- **Doğrusu merak ediyorum, dinlemek çok ilginç olacak. Hangisini beğendiniz, en beğenerek, keyif alarak söylediğiniz şarkı hangisi?**

Bülent Ortaçgil- Ben Teoman'ın açıkçası söyleyen,

şair tarafını müzisyen tarafından daha fazla beğeniyorum. Benim takıldığım ufacık deyişler vardır, o deyişlerde insan kendini belli eder zaten. Bir tamlama, bir benzetme, ben Teoman'ın her şarkısında ufak bir pırıltı görüyorum dinlediğim zaman, ama tabi ki müzikal açıdan benden çok uzak bir yerde o, ama şarkı yazarı olarak düşündüğüm zaman, şarkı ne kadar sözse o kadar da müzik olduğu için, ben Teoman'da o tarz şeyleri beğeniyorum. Ama spesifik olarak şu şarkı bu şarkı demem yani, çünkü benim tavrım zaten uzun soluklu bir tavırdır. Teoman'ı seviyorum, nokta. O şarkısı bu şarkısı önemli değil. O şarkıyı söylemeyiz öbürünü söyleriz, ama genel olarak bakarsan, Teoman'ın repartuarında olan şarkılar benim genellikle sevdiğimiz, söylediğimiz şarkılar.

Teoman- Evet, onların seçimine ben karışmadım. Bülent abi dedi ki, ben şunu söyleyeyim, ben bunu söyleyeyim, öyle oldu, yani onların içerisinde hiç hit olmamış, duyulmamış şarkılarda var; **Sessiz Eller** mesela.

Bülent Ortaçgil- Bana sorarsan en doğru dürüst şarkılardan bir tanesi.

Aslan Özdemir- **Şunu düşündüm; Türkiye'de kolay değil böyle bir projeyle ortaya çıkmak, bunu gerçekleştirmek. Bir kere şu var; ortada iki önemli sanatçı var. Bunların bir hikayesi, yarattıkları bir aura var. Buradan bakılınca cesur bir girişim bu, eleştiriler de olacak, tahmin edersiniz.**

Bülent Ortaçgil- Hayır, yani Türkiye'de iki adamın zaten biraraya gelmesi zor, hele böyle bir piyasada daha da zor. Biz de hiç öyle bir şey yok, biz şarkılarımızı ortaya koyup, ne derler, bu kendine güven meselesi aslında, benim şarkılarımı Teoman çalmış söylemiş, onun şarkılarını ben söylemişim, Müslüm söylemiş, çünkü biz o şarkıları yaptık zaten, anladın mı? Açıkçası ben eğleniyorum. Yaptığım şey hoşuma gidiyor, inşallah sahnede de güzel bir şey çıkar da...

Teoman- Benim için de, başkası söyleyince şarkımı çok hoşuma gidiyor. Yani **Paramparça**'yı Müslüm söyledi, şimdi Bülent abi söyleyince ikisi de çok hoşuma gidiyor, hatta kendiminkilerden daha çok hoşuma gidiyor. Kendiminkinden çok sıkıldım herhalde. Aranjman falan, ben gidiyorum Bülent abiler çalarken, sigaramı içiyorum, ilk iki üç parçada çok zevkli oluyor, konser gibi onları dinliyorum.

Bülent Ortaçgil- Tabi evde çaldığın müzikte ortaya çıkan sesle sahnede çıkan ses biraz farklı, o yüzden bir

Ben de şarkı yazıcılar geleneğinden gelmekteyim. Dinlemeye başladıktan sonra, soranlara Teoman'ın ismini vermeye başladım.

tek o endişe kaldı bende. Sahnede de o kadar az adam, çünkü davul yok mesela, davulsuz bir müzik Türkiye'de düşünülemeyen bir müzik.

Aslan Özdemir- **Davul yok mu? O zaman melodik yapının güçlü olması lazım. Türk kulağına duygu iletmekte zorlanırsınız yoksa.**

Teoman- Davul yok, yaylılar var, kontrbas var, piyano var, 1.25 gitar var ben 0.25'i çalıyorum, Bülent abi çalıyor gitarı zaten. Çalışmalarda da utanıyorum gitarı

Teoman- Evet, konsere gitmiş gibi oluyorum, müzikal benim aklıma gelmeyen binlerce şey geliyor onların aklına. Hem müzikal açıdan zevki, hem de becerisi var. Aranjmanları değiştiriyorlar, altyapıları değiştiriyorlar ve benim normalde cingıl cingıl yaptığım Paramparça daha karanlık ve havasını da tamamen değiştiriyor. Aranjmanlardaki bütün o değişiklikler, aralarındaki o keman partisyonları, akorlar falan parçayı tamamen başka bir şey yapıyor. O parçaya tanıdıklık

elime alırken, mümkün olduğunca kaçak güreşerek yapıyorum işleri.

Bülent Ortaçgil- Ama önemli olan ortaya doğru dürüst bir müziğin çıkması, yani senin gitar çalıyor olman çalmıyor olman gerçekten önemli değil. Ama dediğim gibi, bir odada çalmakla 2000 kişiye çalmak arasında fark vardır. Onun için bizim o müziği 2000 kişiye büyütebilmemiz lazım. Yani çok zor bir şey değil, ama biraz uğraşmak lazım. Eğer onu başarıyla yaparsak ortaya çıkan müzik ciddi bir müzik, dinlenebilir, hele insanlar bu müziği severse ben haftalarımı veririm.

Aslan Özdemir- **Bülent Ortaçgil şarkılarını söylerken dışardan kendini dinliyor gibi olmuyorsundur, bu nasıl bir duygu. Hani yabancılaşma gibi değil de...**

hissi de var, ama çok yeni bir şeymiş gibi de geliyor. Bu parçayı tanıyorum diyorsun, hatta ben yazdım diyorsun, ama çok da yeni bir şey duyuyorsun. Benim açımdan işin zevki de burada zaten.

Aslan Özdemir- **Tam anlayabildiğimi söyleyemeyeceğim, ama hissedebiliyorum yaşadığını. Heyecan duyulan noktada budur galiba, değil mi?**

Teoman- Yoksa bir haftada bitirirdik bu çalışmayı, Bülent Ortaçgil- Gruplarımızı toplar, iki gruptan bir grup çıkarır, ondan sonra şarkıyı çalardık yani ama işin keyfi burada.

Aslan Özdemir- **Orkestrada eskilerden kimler var?**

Bülent Ortaçgil- Benim kadrodan bir Baki Duyarlar var, bir de kontrbas çalan Erdal Akyol var. O Gürol'un

yedeğidir. Kızları şahsen tanımıyorum, ama Baki yazdığı için ve olayı Baki yönettiği için birazcık da, tabi Baki tamamen kendi zevkine göre yazmış değil, şöyle yap böyle yap gibisinden olayın içindeyiz, dolayısıyla kadronun esas müziğini çalan insanlar tanıdık insanlar. Bize uzak insanlar değil.

Teoman- Baki Bülent abiyle çaldığı için neyi sever neyi sevmez, baştan beri hep fikri var, hem de zaten sürekli çaldığı için müzik beğenisine de herhalde yaklaşmış, öyle bir kolaylığı da oldu. Baki müzikal anlamda parçaları toplamakta bir prodüktör gibi aslında, biz çok ilgilenemiyoruz, o dört tane kemancı getiyor, yaylı ekibi getiriyor, onları çaldırıyor, aranjmanları yapıyor. Güzel bir toparlayıcı tarafı var Baki'nin.

Bülent Ortaçgil- Bizim böyle bir insana ihtiyacımız var, yoksa çok zor yaylı arajman yazmak, bunlar kolay işler değil, hem müzikal bir ifadesi olacak, hem güzel olacak hem bir şeye benzeyecek, işimiz zor.

Teoman- Bir de bütün parçaları değiştirdik ve artık öyle bir noktaya geldi ki, çalışıyoruz, yaylılar geliyor falan, çok kalabalık bir şey oldu. Bu kafalarımızı acaip karıştırdı, kendi eski şarkılarımızın formalarını biliyoruz, değiştirmişiz. Şimdi ben şundan korkuyorum, sahnede çalarken, acaba diyorum şimdiki formum bu mu? Ben hayatımda bu kadar prova yapmadım. Benim normal hayattaki provalarım şöyle olur; ben aranjmanı yaparım, çocuklara gönderirim, hatta bir tane saksafoncum da benim dublörümdür. Provalarda gelir, şarkıları o söyler. Ben ilk kez Ortaçgil'le provaya gittim, saatler sürdü. Funda da şaşırmış, sonradan beni aradı -ne oldu çok sıkılmadın mı dedi, yok ya dedim, çok eğlendik. Çünkü benim provam 1.5 saattir, dayanmam, ama çok zevkliydi.

Bülent Ortaçgil- Biz tabii nereden baksan 5 saatte bırakmayız çalışmaları.

Aslan Özdemir- **Konserler ne zaman başlıyor?**

Teoman- Evet Mayıs'ın başında da 2-3 tane falan var, kesin olan bu. Ondan sonra 23 Nisan'a yaklaşırken diğer program da belli olacak. O kadar zor ki bu kadar kişinin toplanması, herkesin günlerinin uyması. Bülent abi Amerika'ya gidiyor, Baki Hollanda'ya gidiyor, benim Tuborg'la turnem var, aynı zamanda albüme girdik. Tabiî mekânları bulmak da zor yazın, çünkü her yer kapılmış oluyor, bir de galiba açık havada yapacağız, sonrasında. Önce Lütfi Kırdar'da yapıp sonrasında Mayıs, Haziran bizim vaktimizin uygundu bir yer bulursak, onu açık havaya taşıyacağız.

Aslan Özdemir- **Bunun arkasında sponsor var mı?**

Teoman- İlk dört tanesinin arkasında Tuborg sponsor, ondan sonra bu çok maliyetli bir proje olduğu için biz Film Organizyonu'na bırakıyoruz, Tuborg benim normalde sponsorumdu, Bülent Ortaçgil'le projeyi duyunca bunun iyi bir proje olduğuna inandılar ve şimdi ondan sonraki şeylere de girmeyi düşünüyorlar. Ama tabi kendi içerisinde profesyonellikleri de var, ne yaparlar bilemem. Belki biz formu değiştiririz, işin mantığını değiştiririz. İsteriz ki uzun zaman biz böyle yan projemiz olarak, zevkle bunu yapalım. Çok çalıştık çünkü, dört tane konserle bitmez.

Aslan Özdemir- **Tabi tarzlarınız açısından düşünülünce, çok örtüşen sanatçılar değilsiniz. Ortaçgil müziği yumuşak, içe dönük bir müzik, Teoman ise malum, sesi yüksek, iletisini yüksek bir tonda ifade eden bir müzik yapıyor. Burada nasıl bir müzikal işlem var? Ortada bir yerde, bir sentezde mi buluşuldu?...**

Teoman- Yok, ortada bir yerde değil de, Bülent abiye yakın bir yerde buluştuk. Ben aslında öyle sahnede hoplayıp zıplayan bir herif değilimdir zaten, müzikler sert olmasına rağmen. Ama aynı zamanda katılımlarını sağlayacak, dinleyicileri coşturacak, bir ritim veririz. Benim akustik yaptığım şeyler de oluyordu, özellikle Hisar'da tek başıma çıktığım konserlerimde vardır, gitarla çıkıyordum, bazen gitarsız şarkı söylüyordum. O yüzden benim dinleyicim ona alışık, bizim yapacağımız şeye de Bülent Ortaçgil izleyicisi zaten alışık.

Bülent Ortaçgil- Bence de alışık.

Aslan Özdemir- **Bunun dışında bir süpriz yok değil mi?**

Teoman- İkimizin parçaları var, bu iş olursa benim aklımda şöyle bir şey var; Bülent abinin şarkılarını çok güzel söyleyenler var, belki sonrasında onlar da katılarlar. Albüm olursa söylerler, Şebnem gelip söylese olur yani..

Aslan Özdemir- **Sen hangi şarkıları söyleyeceksin?**

Teoman- Şöyle şeyler var; **"Olmalı Mı Olmamalı Mı"**, onu zaten birlikte söylüyoruz, **"Benimle Oynar mısın"** var, **"Eylül Akşamı"**. Bülent abiden **"Aşk Nereye Kadar"**, **"Değirmenler"**, **"Raslantı Yalanı"**, **"Birtek Sen Yalan"**, **"Hiçbir Şeycik Olmaz"**, **"Mavi Kuş"** var. Benden **"Paramparça"**, **"Rüzgâr Gülü"**, **"Yollar"**, **"O"**, **"Sessiz Eller"**, **"Yağmur"** var, yaklaşık olarak 20 civarında bir şarkımız var. 11 tane Bülent abiden, 9 tane de benden. Başlangıcından sonuna kadar kendi içerisindeki gidişatını Bülent abiyle yapacağız, konuşacağız. Bizim için en zevklisi dinleyici için en zevklisi nasıl olur, ne zaman girsin ne zaman çıksın, ikinci parçayı ne zaman çalalım diye, bir de pilot konserimiz var tabi, 23 Nisan'da göreceğiz, sıralamayı falan değiştiririz belki.

Bülent Ortaçgil- Bundan sonrasını şarkıları dinledikten sonra konuşuruz.

Aslan Özdemir- **Peki bitirmeden son bir soru; En son okuduğunuz kitapların adını Kaçak Yayın okuyucuları için söyler misiniz?**

Teoman- Elbette. Paul Auster - The Oracle Night

Bülent Ortaçgil- Ben de Gökhan Akçura'nın - Kedi Kitabı'nı okudum.

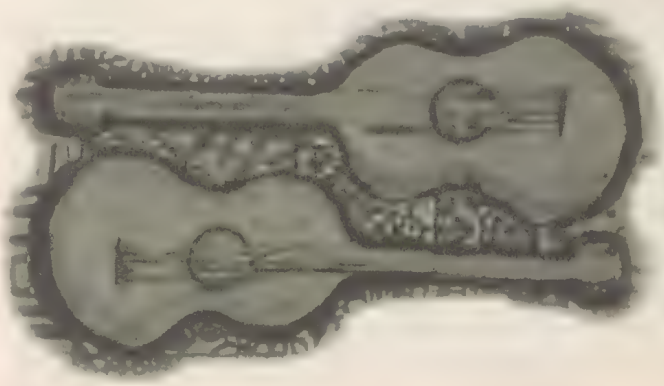

tahir abacı

gramafonlu kahve

Başlarken

Eskiden sesli medya aygıtları şimdiki gibi yaygın değildi. Cumhuriyet'in ilk yıllarından başlayarak ülkemize yaygın biçimde giren ve *'taş plak'* denilen diskleri çalabilen gramofonlar da öyle her yerde bulunmazdı.
İşte o yıllarda kahvehanelerde gramofon bulundurmak ve taş plak seanslarını düzenlemek moda olmuştu. **'Gramofonlu Kahve'** yazılarına bir gramofon ve taş plak dönemi sanatçısıyla başlıyorsam da, ilerdeki yazılarda her dönemden ve elbette günümüzden sanatçıları da konuk etmek niyetindeyim.

Taş plaktan günümüze unutulmaz sesler...

ERZİNCANLI HAFIZ ŞERİF

Erzincanlı Şerif.... Ben bu adı ilk kez İstanbul'da Sahaflar Çarşısı'nda bekçilik yapan ve amansız bir taş plak koleksiyoncusu olan **"Pala Dayı"**dan duymuştum. Anadolu halk müziğine, özellikle de Dicle–Fırat havzasına ait kayıtları topladığım 1970'li yıllardı. Daha sonra, Elazığ'da, yörenin ünlü yorumcularından Paşa Demirbağ da bana söz etmişti **"Erzincanlı Şerif"**ten. Özellikle **"Dağlar ağardı kardan"** sözleriyle başlayan kürdî hoyrat dilinden düşmüyordu. O sıralar **Celal Güzelses**'in ve **Malatyalı Fahri**'nin kırk beşlik plakları piyasada vardı. Ayrıca taş plaklarından yapılan kasetlere ulaşmak mümkündü. Ama **Erzincanlı Şerif**'in kırkbeşlik plakları basılmamıştı, taş plakları da, kasetleri de hiçbir yerde yoktu. Çünkü o ötekilerden çok önce, 1948'de ölmüş, ayrıca hep **"uç"** larda yaşamıştı. Bir gece **Pala Dayı** ile oturmuş, pikabında çaldığımız taş plakların kayıtlarını almıştım. Bu kez **Erzincanlı Şerif**'in kayıtlarını almak istediğimi söyledim. Sanırım pikabında bir sorun vardı. Kimseye koleksiyonundan dışarıya plak vermeyen Pala Dayı, elime koca bir albüm tutuşturdu. **"Götür, kaydet, geri getir. Ben sana güveniyorum."** Bu güvenin, sevgiyi ve heyecanı hissedişten geldiğini eklemeye gerek yok. Benim emektar Dual marka pikabımda yetmişsekiz devir yoktu. Moda'da komşu olduğumuz şair **Tarık Günersel**'in annesi Güngör hanıma gittim, onun pikabını aldım ve plakları banda çektim. Sonra da ezgilerle iç meden sarhoş olduğumu hissettim...

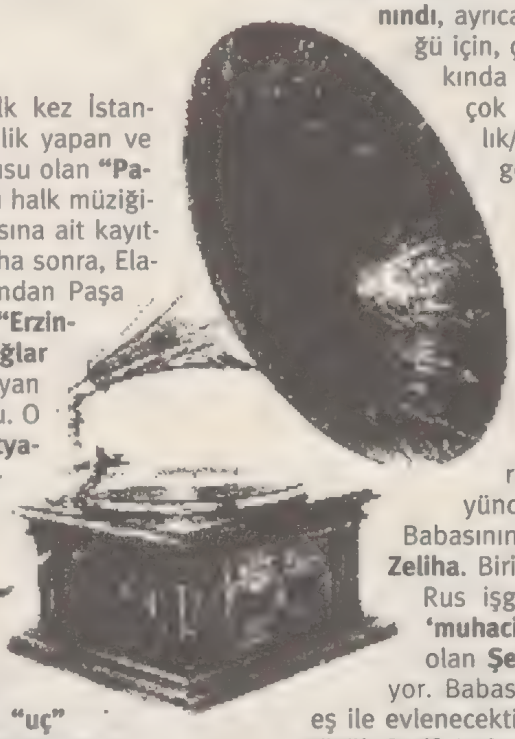

Tek kare fotoğraf

Taş plaklarının üstünde adı **"Erzincanlı Şerif"** olarak yazılan, yörede daha çok **"Hafız Şerif"** adıyla bilinen **Şerif Tanındı**, 1930-1960 döneminde taş plaklarda soluk alıp veren halk müziğinin, ama daha çok Anadolu şehir müziği karakterlerine yakın halk müziğinin en önemli temsilcilerinden biriydi. Tarz, ekol ve hava olarak, hepsi de Fırat - Dicle havzasının kültürel ikliminde yetişmiş **Zaralı Halil, Celal Güzelses, Malatyalı Fahri, Cemil Cankat** gibi adların oluşturduğu çevrim içindedir. Bütün bu sanatçıların ortak yazgısını o da paylaşır. Sözgelimi yolu bazen **"gurbet"**lere düşmüş olsa da, doğup büyüdüğü topraklardan o da bir türlü kopamaz. Onun da okuduğu eserlerin hangisi anonimdir, hangisi kendi özgün bestesidir, birbirine karışmıştır. Besteleri özgün de olsa, ilk kez seslendiriliyor da olsa, yüzlerce yıllık türkülerden farksızdır ve onlar da hızla dillere düşmüş, anonimleşmiştir.

Bu tür sanatçıların bir başka ortak yazgısı, adları ve sesleri ortada olduğu halde, hayatları ve kimlikleri hakkındaki bilgilerin sınırlı oluşudur. Sözgelimi ansiklopedilerde, hatta belli bir ili ya da yöreyi anlatan ansiklopedilerde bile bu bilgileri bulamazsınız. **Şerif Tanındı**, ayrıca 1948 yılında, erken bir yaşta öldüğü için, çocukları hayatta olduğu halde, hakkında süzülüp gelen bilgiler sınırlı. Daha çok köylerde görev yapmış ve imamlık/müezzinlik gibi mazbut bir yaşantı gerektiren mesleği sürdürmüş olması da hayatının ayrıntılarının büsbütün karanlıkta kalmasına yol açıyor. Ondan geriye kalan tek karelik bir fotoğraf olmasa, siması da meçhullere karışacaktı. (Oğlu **Kemal Tanındı**, çok aramasına rağmen babasının bir ikinci fotoğrafını bulamadı.) Hayatı hakkında bilinen sadece genel çizgiler: 1901 (1320) tarihinde Erzincan'ın Vakıf Bırastik köyünde (şimdiki adı Çatalören) doğuyor. Babasının adı **Hafız Ebubekir**, annesinin adı **Zeliha**. Birinci Dünya Savaşı sırasında Erzincan Rus işgali altına girince **Şerif**'in ailesi de **'muhacir '** oluyor. O yıllarda 12 yaşlarında olan **Şerif**, annesini bu göç sırasında yitiriyor. Babası daha sonra aralıklı olarak üç yeni eş ile evlenecektir.

Küçük Şerif, hafız olan babasının izini sürerek hafızlık alanında yol alıyor ve 14 yaşında gereken sınavı vererek hafızlık belgesine sahip oluyor. Genç yaşında **Sümbül** hanımla evlendirilen **Şerif Tanındı**, Çolhasa (Soğukoluk) köyünde imamlık yaparken, sesinin güzelliğiyle dikkati çekmeye başlıyor. Kısa bir süre sonra Erzincan merkezindeki **Ulu Cami**'ye müezzin olarak atanıyor. Bu dönemi, yine İstanbul'da müezzinlik dönemi izliyor. Bu arada birisi erkek, üçü kız, dört çocuğu oluyor. Müezzinlik yaptığı dönemde zaman zaman halk gazinolarında türküler söylüyor. Ünü yayılınca taş plaklar doldurmaya başlıyor, **"Erzincanlı Şerif"** adıyla ünleniyor. 1938'den sonra tekrar Erzincan'a dönüyor. Mığısı, Bırastik, Horan köylerinde imamlık yapıyor. Son görev yeri yine kendi köyü. Orada hastalanıp öldüğünde yıl 1948'dir.

Anadolu şehirlerinin bu şekilde ünlenen ses sanatçıla-

rı, hayatları karanlıkta kalsa da, bazı yönleriyle ve özellikle seslerinin gürlüğü ya da güzelliği çerçevesinde anlatılan rivayetlerle efsaneleştirilirler. Örneğin **Celal Güzelses**'in sesiyle kervan durduruşu ve bülbülleri ayağına getirişi, **Malatyalı Fahri**'nin uğruna türküler yaktığı eşini bir tartışma sonucu öldürmesi, ayrıca çoğunun **Atatürk** ile olan maceraları, vb. dilden dile aktarılır. **"Erzincanlı Şerif"** için de bunlara benzer rivayetler anlatılır. Bunlardan biri, köyünün minaresinden okuduğu ezanın kilometrelerce ötelerden duyulması ile ilgilidir ve hemşehrileri bunu hâlâ anlatıp dururlar.

Dinden döndüren ses

Bir başka rivayet, Erzincan merkezde müezzinlik yaptığı dönemle ilgili. Rivayete göre bir gün **Şerif Tanındı**'nın kapısını bir subay çalar ve kendisine *"Şerif Bey, sen benim aile saadetimi bozuyorsun!"* der. **Şerif Tanındı** şaşırır. Subay şöyle sürdürür: *"Şu sabah ezanını öyle yanık okuyorsun ki, bizim hanım ne zaman sesini duysa yataktan kalkıp pencereye koşuyor. Her sabah böyle. Sana istediğin kadar para vereyim, git bu işi başka yerde yap."* Aynı hikâye, **Şerif Tanındı**'nın İstanbul'da müezzinlik yaptığı yıllara da uyarlanır. Buna göre bu kez kapısını çalan İstanbullu bir Rum vatandaştır. O da her ay maaşı kadar bir para ödemeyi teklif eder. Tek şartı, **Şerif**'in mesleğini gidip başka yerde sürdürmesidir. Gerekçesini de şöyle açıklar: *"Şu sabah ezanını okuyuşun yok mu? Beni çok duygulandırıyor. Neredeyse dinimden döndüreceksin!"*

Anadolu halk müziğinde Sivas – Erzincan – Erzurum hattı, daha çok bağlamanın ana yurdu olarak bilinir. Hatta **Muzaffer Sarısözen** 1940'ların sonlarında radyoda ***"Yurttan Sesler"*** ekolünü oluştururken, özellikle bu hattın yorum tarzını temel alacaktır. **Şerif Tanındı**'nın ise, bu yaklaşıma aykırı olarak, ezgilerini tıpkı dönemin diğer sanatçıları **Zaralı Halil, Celal Güzelses, Mukim Tahir, Cemil Cankat** vd. gibi *"ince saz"* eşliğinde okuduğunu görüyoruz. Öte yandan, bu hatta oluşmuş ezgilerin güftelerinde doğaya ilişkin motiflerin ağırlıklı olduğu gözlemlenir. **Şerif Tanındı**'nın seslendirdiği birçok türküde de bu özellik var, ancak onun ezgilerinde insan ilişkileri ve şehir hayatı da doğal motifler kadar geniş yer tutar.

"Erzincanlı Şerif"in dillendirdiği ezgilere baktığımız zaman, hemen hemen tümünün lirik türküler olduğunu görüyoruz. Bunlar arasında *"Keklik gibi kanadımı süzmedim" "Eşimden ayrıldım yoktur kararım" "Çıkar yücelerden yumak yuvarlar (Leyla)" "Nasıl methedeyim sevdiğim seni"* gibi zamanında çok popüler olmuş ezgiler de var. **Şerif Tanındı**, türküler kadar Anadolu halk müziğinin diğer formlarını da başarıyla seslendirir. Bunların başında da koşma dörtlüklerini esas alan mayalar ve mani dörtlüklerini esas alan hoyratlar gelir. Çoğu kez *"uzun hava"* tanımına sokulmak istenen, ancak bir çok bakımdan bu tanımdan farklı olan, özel bir dikkat isteyen bu iki form onun sesinde başka bir anlam kazanır. **Şerif Tanındı**, *"Bir gül için bülbül giymiş karalar"* sözleriyle başlayan mayayı büyük bir ustalıkla yorumlar. Hoyratların mayalardan bir başka farkı, tek bir makama özgü olmayıp, makamsal çeşitliliğe sahip olmasıdır. *"Muhalif hoyrat" "Şirvan hoyratı" "Kesik hoyrat"* vb. Şerif Tanındı da, *"Dağlar ağardı kardan"* sözleriyle başlayan kürdî hoyrata kendine özgü bir yorum getirir. **Şerif Tanındı**'nın bu yorumu, bir başka Erzincanlı'nın, **Salih Dündar**'ın *"Kuleden gel kuleden"* i gibi, **Celal Güzelses**'in *"Kara gözler"*i gibi, hoyrat yorumları arasında en popüler olanlardan biridir.

Şerif Tanındı'nın repertuarında, olağanüstü güzellikte yorumladığı, güftesi Anadolu kültürünün bütün değerlerinden, bütün derin anlamlarından el alan bir de güzelleme yer alır: *"Nasıl methedeyim sevdiğim seni/İstanbul Bursa'ya değer gözlerin"*. Türkünün sayıp döktüğü ve sevgilinin gözleriyle kıyasladığı yerler, sadece bu gözde şehirlerle sınırlı değil. **Şerif Tanındı**'nın taş plakta seslendirdiği ve *"Çıkar yücelerden yumak yuvarlar"* sözleriyle başlayan ezgi ise, klasik Türk müziği parçalarını anımsatır ve onlarla yarışacak güzelliktedir. Nitekim, **Sadettin Kaynak**'ın bir şarkı bestesinde (Ağlarım çağlar gibi) bu ezginin etkisi hissedilir. Yine **Şerif Tanındı**'nın *"Mecnunam Leylamı gördüm"* sözleriyle başlayan ezgisi de bizi bir kez daha Yakındoğu'nun sevda masallarına götürür. Türkünün sözleri her ne kadar daha popüler ve âşık tarzı bir türkünün sözleriyle benzer ise de, beste ve yorum çok farklıdır ve bu ezgi de klasik ezgilere yakındır.

Şerif Tanındı'nın okuduğu en popüler parça ise bir lirik ezgi başyapıtı olan *"Keklik gibi kanadımı süzmedim"* sözleriyle başlayandır. Bu ezgi, yıllar sonra, 1960'lı yıllarda ***"Yurttan Sesler"*** programlarında özellikle **Muzaffer Akgün** tarafından yeniden yorumlanmış ve bir kez daha yaygınlık kazanmıştır. Sanatçının dilinde ayrı bir güzellik kazanan bir diğer lirik başyapıt, *"Eşimden ayrıldım yoktur kararım"* türküsüdür. Bu ezgi, *"Keklik gibi kanadımı süzmedim"* türküsünün ikizi gibidir ve en az onun kadar dokunaklı bir parçadır. Sanatçı tarafından seslendirilen *"Kaşların ince mince"* türküsü ise, lirik özellikleriyle dikkati çeker ve unutulmaz parçalardan biridir

Hafız Şerif'in dikkat çeken bir başka özelliği, halk müziğinde yenilikçi eğilimleri olmasına rağmen, fantezi türüne hemen hiç yer vermemiş oluşudur. Ağırlıklı olarak türkü ve türkü formunda beste okumuştur. Yanık ve etkileyici sesinin yanı sıra usûle egemenliği de hemen dikkati çekmekte ve bu özelliği onu Anadolu halk müziğinin ana kaynaklarından birisi yapmaktadır.

(**Erzincanlı Hafız Şerif**'in seslendirdiği parçalardan oluşan taş plak derlemesi, **Kalan Müzik**'in arşiv serisinden çıkmak üzeredir.)

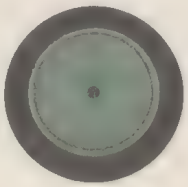

BİR YAZAR HAYAT

güneşi alteden adam

jorge luis

borges

30 yılını koyu bir karanlık içinde geçirdi Arjantinli yazar **Jorge Luis Borges**. Bir kahraman ya da mücadele adamı değildi. Cuntacıların elinden ödül aldığı için çok eleştirildiği de oldu. Ama onun 87 yıl süren intiharı bitip gözleri kapandığında, edebiyatın da koyu bir karanlığa gömüldüğünü kimse inkâr edemez...

Ben de ilk gençliğinde **Ahmet Arif** okuyanlardanım. Aklımda en çok kalan dizesi *"Yokluğun cehennemin öbür adıdır/ Üşüyorum, kapama gözlerini"*ydi. **Borges**'i ilk okuyuşumsa 90'ların başına tekabül ediyor; **"Gölgeye Övgü"**deki (İletişim Yayınları-baskısı kalmadı) her hikâyenin sonunda bu mısrayı hatırlamıştım. İşte demiştim, yokluğu cehennemi yaşatacak ve gözleri kapandığında beni üşüten yazar bu.

Zira 57 yaşında neredeyse tamamen görmez hale geldiğinde, okuma ve yazmanın yokluğu fikri onu da üşütmüştü, ama tıpkı **"Sonsuz Bellek Funes"** hikâyesinde olduğu gibi beynini sonsuz bir hafızaya dönüştürerek yine de yazmayı sürdürmüştü. Bir başkası tarafından düşlenmediğin sürece yaşamadığını; gerçeğin aslında hayal, hayalinse gerçek olabileceğini; zamanın geçmişten geleceğe değil, belki de gelecekten geçmişe aktığını böyle öğretmişti bana. Neler saçmalıyorum! Şunu bilmeliyim ki kimse onun kadar anlamlı ve derin *"saçmalayamaz"* ve kimse bundan dünya edebiyatını kurtaracak kadar olağanüstü bir edebiyat doğuramaz. *"Belki de 84 yıldır intihar ediyorumdur"* dediği hayatına geçsek daha iyi olur...

Kütüphanede doğmuş gibi...

24 Ağustos 1899'da, Arjantin'in başkenti Buenos Aires'te doğdu, **Jorge Luis Borges** (Horhe Luis Borhes). Şehrin merkezinde yer alan Tucuman Caddesi, 840 numarada, büyükbabasının evinde... Babası Jorge avukattı. Annesi Leonor 1901'de bir kız doğurunca (Norah) aile daha büyük bir eve taşınmak zorunda kaldı. İstikamet, gangsterlerin, bıçaklı dövüşçülerin ve tango dansçılarının cirit attığı Palermo Mahallesi'ydi. Babasının İngiliz edebiyatına olan düşkünlüğü küçük çocuğun İngilizce ve İspanyolca'yı çok iyi konuşarak yetişmesini sağladı. *"Çocukluğumu sivri uçlu parmaklıkların arkasındaki bir bahçede ve İngilizce kitapların dolu olduğu bir kütüphanede geçirdiğim doğrudur"* diyecekti.

Hikâye ve şiirlerine yansıyan maske ve ayna takıntıları bu dönemde başladı. Aynalardan korkuyordu; aynalı bir odada uyumayı reddediyordu. Aynalar dünyanın görünen yüzünü yokediyordu ona göre: *"Küçükken odamda üç büyük ayna vardı ve onlardan çok korkardım, çünkü loş ışıkta kendimi görürdüm. Kendimi üç kez görürdüm ve bu üç şekil acaba kendi başlarına hareket ederler mi diye çok korkardım... Hep korktum... Maundan, kristalden, hatta duru sudan bile."*

Kaplanlara da aynı dönemde tutku duymaya başladı. Onun için kaplan sadece güç ve şiddet değil, karanlık, ateş ve zaman demekti. Kütüphanesinde korunaklı dursa da **Borges** hiç deneyimi olmadığı şiddete bir nostalji duyuyordu. Annesi, 1964'te şöyle anlatıyor: *"Yere yüzüstü yatıp kaplanlar çizerdi... Sonraları tarih öncesi hayvanları çizmeye başladı ve iki yıl boyunca bunlar hakkında eline ne geçerse okudu."* Babasının kütüphanesinde okuduğu ilk kitaplar arasında Huckleberry Finn ve Define Adası vardı. 1967'de verdiği bir röportajda anne ve babası için şöyle diyordu Borges: *"Annem iyi bir Arjantinli aileden geliyordu, babamsa liberal ve aydın bir adamdı: Babamın annesi İngiliz ve protestandı; babamın evde çok güzel bir kitaplığı vardı. Entellektüel açıdan bakarsanız, babam annemden daha karmaşık bir dünyada yaşadı."*

Daha o yaşlarda düzenli olarak ansiklopedi okuyan Borges, evinde tangonun, kötü çocukların ve fakirlerin şairi Evaristo Carriego'yu dinledi. Carriego babasının arkadaşıydı ve onları sık sık ziyarete geliyordu.

İlk hikâyesini yedi yaşında Don Kişot'tan yola çıkarak yazdı. Dokuz yaşına kadar okula gitmemesinin nedenleri arasında ailesinin onu verem gibi salgın hastalıklardan koruma endişesi de vardı tabii, ama esas sorun, babasının bir anarşist oluşuydu. *"Devletin yönettiği hiçbir kuruma güvenmezdi"* diyen Borges'in kendisidir. Merak etmeyin, evde mürebbiyeleri vardı.

Endülüs'lüyle Aşk

1914'te, işler sarpa sarmaya başlamıştı Borges Ailesi için. Baba, mesleğinin zirvesine yaklaşıyor gibi görünse de hızla kör oluyordu. Evrakları okuyamaz olunca 37 yaşında emekli edildi. Hem kendi tedavisi, hem de çocukların eğitimi için Avrupa yolu görünmüştü aileye.

I. Dünya Savaşı boyunca Cenevre'de kaldı **Borges**. Calvin Koleji'ne girdi ve Fransızca eğitimi görüp Fransız edebiyatını keşfetti. **Daudet**, **Zola**, **Maupassant**, **Hugo**, İngiliz ve İspanyol edebiyatı hakkındaki bilgilerine ek-

İlk hikâyesini yedi yaşında Don Kişot'tan yola çıkarak yazdı.

Arjantin Milli Kütüphanesi'ndeki makamında

lenmişti. Almanca'yı ise 1918 sonunda gittikleri Lugano'da öğrendi. **Heine**, **Schopenhauer**, **Nietzsche**, Alman **ekspresyonizmi**ni okudu. Şimdi gelelim genç **Borges**'in öğrenmesi gereken diğer meseleye... Gerçek olması pek mümkün bir iddiaya göre ilk cinselliğini yaşamasını sağlayan babasıydı. Kendisi zaten genelev müdavimi olan baba, oğlunun henüz bir kadınla birlikte olmadığını duyunca ona bir adres uzattı. **Borges**'e bekâretini kaybettiren kadın, büyük ihtimalle babasının da metresiydi.

1919'da, Arjantin'deki ayaklanmalar nedeniyle fikir değiştirip İspanya'ya geçtiler. Borges burada fütürizmin İspanyol versiyonu sayılan *"ultracı"* harekete katıldı; **Cosmopolis** ve **Grecia** adlı dergilerde şiirlerini yayımladı.

1921 Martı'nda Buenos Aires'e döndüler. Borges ilk büyük aşkını ise bu kentteki ultracı bir toplantıda tanıştığı Concepcion Guerrero'yla yaşadı (ne mükemmel bir isim, belki **"Savaşçı Anlayış"** olarak çevirebiliriz). Onun, Endülüs asıllı yoksul bir aileden gelen Concepcion'un saçlarına ve büyük kara gözlerine tutulduğu kesin. Muhtemelen, 1923'te babası tarafından finanse edilen ilk kitabı **"Buenos Aires Ateşi"**ndeki şiirlerinde de ondan bahsediyordu. Kitabın 300 nüshasından 100'ü **"Nosotros"** adlı dergi tarafından okurlarına dağıtıldı. Concepcion *"aşağı tabakadan"* geldiği için onaylanmayan bu ilişki bir yıl sonra bitti.

1924'te ikinci Avrupa seyahati başladı Borges'in. Londra, Paris, Sevilla, Madrid derken bir yıl sonra Lizbon üzerinden Arjantin'e döndü. 1926'da, daha sonra reddedeceği **"Yolun Karşısındaki Ay"** adlı ikinci şiir kitabı ve **"Soruşturmalar"** adlı ilk deneme kitabı yayımlandı. Bu dönemde, derin bir arkadaşlık ve işbirliği gerçekleştireceği Ocampo kardeşlerle (Victoria ve Silvina) tanıştı. Meksika'nın Arjantin büyükelçisi **Al-**

fonso Reyes, **Borges**'i *"Latin Amerika'nın en iyi yazın adamı"* olarak tanımlayarak değerini ilk anlayan insan oldu.
1928'de kızkardeşi Norah evlendi. İki yıl sonra şair **Evaristo Carriego**'nun biyografisini yazdı. 1931'de, Buenos Aires'in kültürel yaşamına neredeyse tek başına hükmeden **Victoria Ocampo** tarafından kurulan, Latin Amerika'nın en önemli edebiyat dergisi **SUR**'un redaksiyon komitesine girdi. Ertesi yıl yeni denemeleri yayımlandı. 1932 Mayısı'nda, **Victoria Ocampo**'nun ev toplantılarından birinde, o sıralar henüz 17'sinde olan parlak zekâlı **Adolfo Bioy Casares**'le karşılaştı. **Bioy**, daha sonra onun en yakın arkadaşı ve körlüğünde yardımcısı olacaktı...

37 Tane Satan Kitap
1933 ile 1934 arasında, **"Alçaklığın Evrensel Tarihi"** adı altında toplayacağı altı yazı yayımladı Borges. Yaşam öykülerini bilerek çarpıttığı New York serserileri Monk Eastman ve Tichborne Claimant gibi kötü şöhretli kimseler hakkında gerçek ile hayalin birleştiği bu yazılar için şöyle diyordu: *"Bunlar, hikâye yazma cesaretini gösteremeyen ve başkalarının hikâyelerini tahrif edip saptırarak eğlenen bir korkağın oyunları."*
1936'da denemelerden oluşan **"Sonsuzluğun Tarihi"**ni ve bir **Virginia Woolf** çevirisini bitiren **Borges**, ertesi yıl yazar ve eleştirmen **Pedro Enriquez Urena**'yla **"Klasik Arjantin Edebiyatı Antolojisi"**ni hazırlayıp **Woolf**'un **"Orlando"**sunu çevirdi. Kitapları henüz fazla satmıyordu. Onun iddiasına göre **"Sonsuzluğun Tarihi"** bir yılda yalnızca 37 adet satmıştı.
Bioy Casares'le **"Destiempo"** adlı bir dergi çıkarmaya başlayan **Borges**, artık iyice körleşen babasını 1938'de kaybetti. İki saatlik yemek aralarında **Dante**'nin **İlahi Komedya**'sını okuduğu, adını bir 19. yüzyıl yazarından alan Miguel Cane Belediye Kütüphanesi'ndeki asistanlık görevi de aynı yıl başladı. 1946 Ağustosu'na kadar süren bu görevinde yaşadıklarını şöyle anlatıyor: *"15 kişinin kolaylıkla yapacağı işi 50 kadar kişi üstlenmişti. İşim, kütüphanenin o güne kadar kaydedilmemiş kitaplarını sınıflandırmak ve arşivlemekti... İlk gün dürüstçe çalıştım. Ertesi gün, çalışma arkadaşlarımın birkaçı beni kenara çekip böyle yaparsam, kendi aylaklıklarının meydana çıkacağını söylediler. Onların 100 kitabına karşı 400 kitap sınıflandırıyordum... Kütüphanede dokuz yıl dayandım. Dokuz gerçek mutsuzluk yılı. İş saatlerinde diğer çalışanlar at yarışları, futbol maçları ve muzır öykülerden başka bir şeyle ilgilenmiyorlardı. Bir kez, kadın okuyuculardan biri tuvalete giderken tecavüze uğradı... İşin tuhafı, o sıralar kütüphane dışında, oldukça tanınmış bir yazardım. İş arkadaşlarımdan birinin bir kez ansiklopedide bir **Jorge Luis Borges** adına rastladığına tanık oldum - adam bizim aynı ismi taşımamıza ve aynı tarihte doğmuş olmamıza şaştı..."*

Diktatör Generalleri de Göremedi...
1938 Noeli arefesinde çok garip bir şey yaşadı **Borges**. Asansör çalışmadığı için bir binanın merdivenlerini koşarak çıkarken başı, yeni boyanmış bir pencereye çarptı. *"Kafa derimin sıyrılıverdiğini hissettim"* diyen Borges'in yarası enfeksiyon kaptı. Kendi ifadesine göre konuşma yeteneğini kaybedince hastaneye kaldırıldı. Kan zehirlenmesine karşı bir ameliyat geçirdi ve bir ay yaşamla ölüm arasında gidip geldi. Nekâhat döneminde bile yazmaya koyulan yazarımızın bu tarihten itibaren görmesi iyice zorlaştı. Edebi çalışmaları için, giderek daha çok annesine ve arkadaşlarına bağımlı hale geldi.
1940'ta arkadaşları **Silvia Ocampo** ve **Adolfo Bioy Casares** evlendi. Üçü birlikte **"Fantastik Edebiyat Antolojisi"**ni hazırladılar. 1941'de yine gerçekle kurgunun birbirine karıştığı **"Yolları Çatallanan Bahçe"** adlı hikâyesi yayımlandı ve **Henri Michaux**'dan, **Faulkner**'dan çeviriler yaptı.
Borges 1942'de, **Bioy Casares**'le birlikte **H. Bustos Domecq** takma adıyla **"Don İsidro Parodi'nin Altı Bilmecesi"** adlı polisiye hikâye kitabını yayımladı (**Bustos** ve **Domecq**, büyük büyük babalarının isimleriydi). Kitap pek yankı uyandırmadı, hatta okurları kızdırdı. Tam bu dönemde, Latin Amerika'nın önemli yazarlarını seçen **SUR** dergisi **"Yolları Çatallanan Bahçe"**yi ulusal yarışmaya dahil etmeyince **Borges** yıkıldı. 1944'te yayımlanan **"Kurgular"**ın nispeten ilgi görmesi onu sevindirse de bu kez 1946'da, Juan Peron'un Cumhurbaşkanlığı'na gelmesiyle hayatı iyice karıştı. Bu durumu hayretler içinde karşılayan **Borges**, bir **Montevideo** gazetesine *"Çok sayıda Arjantin'li farkında olmadan Nazileşiyor"* açıklamasını yaptı. İleriki yıllarda Peron'a, onun inancına, rejimine karşı saldırıları sesli ve sürekli oldu. Peron'u ömrünün sonuna kadar yerden yere çaldı Borges.
Bununla birlikte, onun da demokrat bir kişiliği olduğu söylenemez. Tutuculuğu onu solculardan uzaklaştırıp 1970'lerin ve 80'lerin cani rejiminin yanında gösterecekti. Çünkü Peron'un devrilmesinden sonra generallerin getirdiği karmaşayı da *"görmedi"* Borges. Yine de 1980'de bir İspanyol muhabire *"Terör ve baskıların ülkede yarattığı ciddi ahlâki sorunu gözardı edemem. Bunca ölüm ve kaybolmalar karşısında sessiz kalamam. Bu milliyetçi bir hükümet ve ben milliyetçi değilim, Hıristiyan olduğumdan da emin değilim; olsaydım da Katolik olmazdım. Ben hiçbir mevki sahibi değilim. Özgür bir insanım"* dediğini hatırlatmak lazım...
Sonuç olarak, Peron'un gelişiyle birlikte 1946'da kütüphanedeki görevinden alındı ve bir pazarın kümes hayvanları bölümü müfettişliğine getirildi yazarımız. Tabii istifa etti ve küçük düşürülmüş biri olarak totalitarizme karşı direnişin sembolü haline geldi. O yıl **SUR**'da şöyle yazmıştı: *"Diktatörlükler baskı doğurur, kölelik doğurur, zulüm doğurur; bunlardan da kötüsü diktatörlükler ahmaklık doğurur..."* Aktris olma sevdasındaki Estela Canto'ya da aynı günlerde aşık oldu. 1949'da yayımlanan ve fantastik edebiyatın en mükemmel eserlerinden olan ***"El Alef"***i Canto'nun etkisinde yazdığı söylenir. **Alef** ayrıca onun, erotik aşk üzerine ilk yoğunlaşma girişimidir.
1950'de, üç yıllığına, Peron'a düşman olan **Arjantin Yazarlar Kuruluşu**'na başkanlık etmeye başlayan **Borges** bir yandan da İngiliz Kültür'de İngilizce dersleri veriyordu. Ertesi yıl, **"Ölüm Ve Pusula"** adlı, daha ön-

ce yayımlanmış hikâyelerinden oluşan kitabı yayımlandı. Yurtdışındaki popülaritesini artıransa **"Kurgular"** ve **"Labirentler"**in Fransa'da yayımlanması oldu.

Tanrının Mükemmel İronisi

Nihayet 1955'te Peron düşüp gizlice Madrid'e kaçınca, yeni hükümet tarafından Milli Kütüphane Müdürlüğü görevine getirildi. Bu arada görme yetisini giderek kaybediyordu. (Zaten 1871'e kadar Milli Kütüphane Müdürü olan Jose Marmol da kördü.) Okuma ve yazmadan yoksun kalmak onu mahvedeceği için ısrarla hastalığının önemini reddediyordu. Görmemek, artık onun için ikincil derecede bir sorundu. *"Borges için, çevresindeki bütün ciltlerin içerdiği kinetik, ciltlerin içindeki gerçek dünyalar, hayal ettiği her şeyin aynasından başka bir şey değildi."* 1956'da, kütüphanenin koridorlarında gezdirdiği bir arkadaşının aktardıkları bunu doğruluyor: *"Borges elimden tuttu ve beni dolaştırmaya başladı; sadece bir kitabın nerede olduğunu bilecek kadar görüyordu. Bir kitabın istediği sayfasını açabilir ve okumak gereği duymadan bütün bir pasajı ezbere söyleyebilirdi..."* Nitekim bir şiirinde şöyle sesleniyor **Borges**: *"Kimse gözyaşını ve sitemi engelleyemez/ Tanrının egemenliğinin ifadesini/ ki o bana mükemmel bir ironiyle/aynı zamanda kitapları ve geceyi verdi."* Buna karşın yazmak için artık **Bioy Casares**'le daha sıkı işbirliği yapmak zorundaydı. Birlikte üç kitaba daha imza attılar.

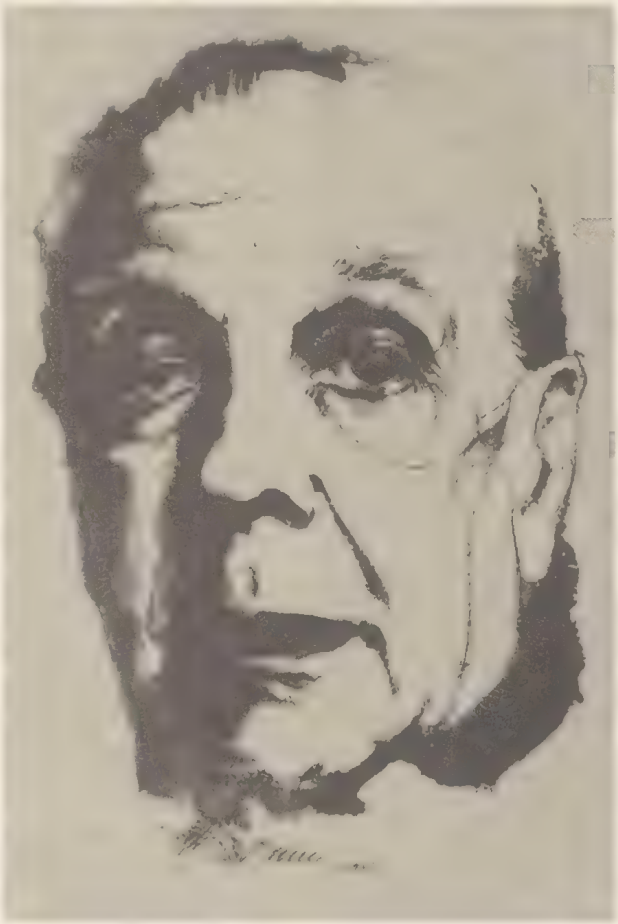

1956'da, Felsefe Fakültesi'nde İngiliz Edebiyatı Profesörü oldu **Borges**. Yorulmaz bir zihni vardı; metinlerini daha sonra dikte ettirmek için ezberliyordu. 1960'ta **"Gökyüzünün Ve Cehennemin Kitabı"**nı yine, **Bioy Casares**'le yazan **Borges**'in ilk büyük ödülü ise, **Samuel Beckett**'la paylaştığı **Formentor** oldu. İtalyan hükümetinin ona *"büyük usta"* unvanını vermesi, artık **Borges**'in tam anlamıyla *"küresel"* bir yazar olduğu anlamına geliyordu.

1961'de Teksas Üniversitesi'nde verdiği dersler; eserlerinin Fransa ve ABD'deki baskılarının artması; **"Labirentler"** ve **"Kurgular"**ın İngiltere ve ABD'de yayımlanması; İngiltere, İsviçre, İsveç, İspanya, Fransa ve İskoçya'daki konferansları, onun artık tüm dünyaca tanınması demekti. O yıllarda zayıflığının yanı sıra konuşmasındaki keskin ironisiyle de gösterişsiz ve matrak görünüyordu **Borges**. Basına uzun röportajlar veriyordu, şiirlerini kalabalıklara okuyordu. Okurlarıyla yarattığı içtenliğin mucizesine kendini iyiden iyiye kaptırmıştı.

Gördüğü ilgi daha sonra da devam etti. 1964'te, Berlin'deki Uluslararası Yazarlar kongresi'nde **Günter Grass**'la tanıştı. UNESCO onu Paris'te **Shakespeare**'in onuruna düzenlenen kutlamaya çağırdı. 1965'te ilk defa Peru'yu ziyaret etti. Machu Pichu'ya gitti, Kolombiya ve Şili'de konferanslar verdi. Daha sonra **Astor Piazzola** tarafından şarkı haline getirilecek şiirler yazdı.

Bir Yaşam Süren İntihar

21 Eylül 1967'de ise, gençliğinde tanıdığı ve 30 yıl hiç görmediği **Elsa Astete Millan**'la bir evlilik yaptı Borges. Harvard Üniversitesi'ndeki Şiir Kürsüsü'nde ders vermek için birlikte ABD'ye gittiler. 1968'de **Margarita Guerrero**'yla **"Düşsel Varlıklar Kitabı"**nı yazdı. Boston Sanat ve Bilim Akademisi'nin onur üyesi oldu. 1969'da Tel Aviv ve Kudüs'te konferanslar verdi. Oklahoma Üniversitesi'nde onuruna Borges Sempozyumu yapıldı. Sao Paulo'da Amerika Edebiyat Ödülü'nü aldı.

"Brodie Raporu"nun yayımlandığı 1970 yılında *"iki farklı dünyaya ait oldukları için"* **Elsa**'dan ayrıldı. Aynı yıl Nobel'e aday gösterildi, ama ödülü **Soljenitsin** aldı.

Başarıları ve süksesi sürerken 1973'te Peroncu parti iktidara gelince işler yine tersine döndü. 18 yıldır sürdürdüğü Milli Kütüphane'deki görevinden ayrılmak zorunda kaldı. Tam, 1975'te yayımladığı fantastik hikâyelerden oluşan **"Kum Kitabı"**nın gördüğü ilgiyle mutlu olacakken, 8 Temmuz'da, 23 yıldır can çekişen annesi hayatını kaybetti. Bu süreçte asıl onu üzen, artık kendisi kadar ünlü olan Leonor'un ölüm haberinin gazetelerde geniş yer bulması değildi. Bir gazete Leonor'un 99. yaşgününden iki ay önce yatağında çekilmiş fotoğrafını yayımlamıştı. Resimde Leonor güçsüz ve çökmüş görünüyor, yanında ne yapacağını bilmez bir **Borges** ayakta duruyordu.

Sevenleri, onu ilk kez annesinin cenazesinde ağlarken gördü. Annesinin matemini tutarken aslında onunla geçirdiği uzun yaşamın neye malolduğunu da düşünüyordu. O günlerde La Nacion gazetesinde yayımlanan bir şiirinde, ***"En büyük günahı işledim/ Bir adamın işleyebileceği. Mutlu olmadım"*** diyordu... Eylül'de, **Maria Kodoma**'yla birlikte Michigan'a gitti. Yine pek çok ödül alıyordu, ama kendi kendiyle dalga geçiyordu: *"Bu kadar büyük bir hata için size teşekkür*

Borges ve eşi Maria Kodama

ederim..."

Askerler Mart 1976'da İsabel Peron'u devirdikleri zaman, **Borges** ülkenin yeni hakimlerini kamuoyu önünde tebrik etti. Lider General Videla ile yemek yeyip cuntanın beyefendilerden oluştuğunu söyledi. Solcular onu eleştirirken bir hata daha yaptı **Borges**; Şili'ye gidip komşu cuntacı General Pinochet'nin elinden **Bernardo O'Higgins Ödülü**'nü aldı. İşte bu olaydan sonra Stockholm'de **Borges**'e Nobel Ödülü verilmemesi kararlaştırıldı.

Buna karşın 1976'da yayımlanan **"Düşler Kitabı," Bioy Casares**'le yazdığı **Bustos Domecq**'in yeni hikâyeleri, 1978'de **Maria Kodama**'yla hazırladıkları **"Anglosakson Antolojisi"**, hâlâ verimli olduğunu gösteriyordu. Nitekim 1980'de Pen Club'ın davetlisi olarak New York'a gitti. Ocak 1983'te François Mitterrand'ın elinden **Legion d'Honneur** aldı...

Aynı yılın 27 Martı'nda, yine La Nacion'da **Borges**'in intiharını öngören bir metin yayımlandı! O tarih geldiğinde intihar gerçekleşmediği için şu açıklamayı yaptı **Borges**: *"Aslında 84 yıldan beri intihar ediyorum. Ve halen intihar etmediğimi kim garanti edebilir? Başka bir Borges intihar etti bile."*

1984'te **Maria Kodama**'yla yaptığı İtalya, Yunanistan, İspanya ve Portekiz seyahatlerinden sonra sağlık durumu iyice kötüleşti. 1985'te **"Los Conjurados"** adlı, şiirlerden oluşan son kitabını yayımlandı. 1986'da Cenevre'ye geldi ve ağzından şu sözler döküldü: *"Sanıyorum bir daha Arjantin'e dönemeyeceğim... Ama Arjantin'de ölürsem annemin mezarının yanına, Avrupa'da ölürsem Cenevre'ye gömülmek isterim..."*

Borges, **Maria Kodoma**'yla bir formalite evliliği yaptıktan 2.5 ay sonra, 14 Haziran 1986'da, saat 8.30'da, Cenevre'de ***"intiharını"*** tamamladı.

uzak yakın christa wolf ve ergin inan

2. Berlin Türk Filmleri Haftası. Artık kurumlaşacak gibi gözüküyor az seyirciye karşın. Berlin'in ünlü ZOO Palast sinemasında **Okul** filmiyle açılan, **Uzak**'la kapanan haftada **Karşılaşma**, **Çamur**, **Kasaba**, **Giz**, **Abdülhamid Düşerken**, **9 (Dokuz)**, **Hititler**, **İki Dünya Arasında** ve **Sır Çocukları** filmleri gösterildi Almanca, İngilizce alt yazılı. Türk sinemasının son dönem öne çıkan filmleri Berlinliler'in karşısına çıktı. Hafta içinde Türk sinemasını irdeleyen bir de açık oturum düzenlendi. Türkiye'de vizyona giren, haklarında söz edilen, eleştirilen filmleri Berlin'de ha deyince görme olanağı yakalamak mümkün değil. Bu haftayla arayı, açığı kapatmış olduk.

Geçtiğimiz aylarda, İran'da köklü bir değişikliğe neden olacağı sanılan seçimlerde reformcu kanatla tutucu kanat Batı'da çok yakından izlenmişti. Seçimi tutucu kanadın alması reform beklentilerini hayal kırıklığına uğratmıştı. Avrupa'da, Dünya'da İran üzerine sıkı tartışmalar, eleştiriler, beklentiler olurken Berlin'de **Dünya Kültürleri Evi**'nde de **(Haus der Kulturen der Welt)** masası, hem de araba gibi düşünülen düzenleme, yenilik içeriyordu. Görsel sanatların yanında kısa ve uzun metrajlı filmler, video filmlerinin de oldukça fazla meraklıyı çektiği söylenebilir. Kurmaca ve gerçeklik, yaşam ve estetik, gelenek ve çağdaşlık, duygu, düş ve yabancılaşma... işte filmlerin Berlinliler'de bıraktığı izler. Tahran, Londra, Paris, Berlin ve ABD metropollerinden gelen sanatçılar Berlin'deki sanatçılarla tanışma ve tartışma olanağı buldular. Berlin'de yaşayan ve kitapçılık yapan İranlı yazar **Abbas Maroufi**'nin öncülüğünde **Fereshteh Sari**, **Hamid Yavari**, **Marjan Shirmohammadi**, **Reza Ghassami**, **Shahrnush Parsipur**... gibi yazarlar değişen ve değişmeyen İran'ın haritasını göstermeye çalıştılar yapıtlarında: Çocukluk, geçmiş dönem, günlük yaşam, insan ilişkileri, din ve aşk arasında yol arayan kahramanların dünyasını sundular dinleyicilere; sorguladılar ve sorgulandılar. Yolunu arayan, ülkesinin handikaptan çıkması için çabalayan aydınlardan sanatçılara uzanan İran'ın selameti için gösterilen çabaların iyi niyetli bir gövde gösterisiydi Uzak Yakın'da yer alan pek çok etkinlik. Üstelik belki de İran'da gizli gizli içilen **Hayyam**, **Hayyam Royal Şiraz**, **Hafız**, **Hafız Şiraz** şaraplarını da tadma olanağı buldular bu anlamlı, düşündürücü sergiyi gezenler.

Bitmedi. Bu günlerde 75. Yaş gününü kutluyor yaşayan en önemli Alman kadın yazar **Christa Wolf**. **Akademi der Künste** salonlarında yazarla ilgili açılan belgesel sergi büyük ilgi gördü, görüyor. Bir yazarın 75 yıllık ömrüne sığdırdığı çalışmaları, mektupları, el yazıları, tartışmaları, konferansları, kitapları, kitapları üstüne yazılar, görüşmeler, başka dillerde yayımlanan

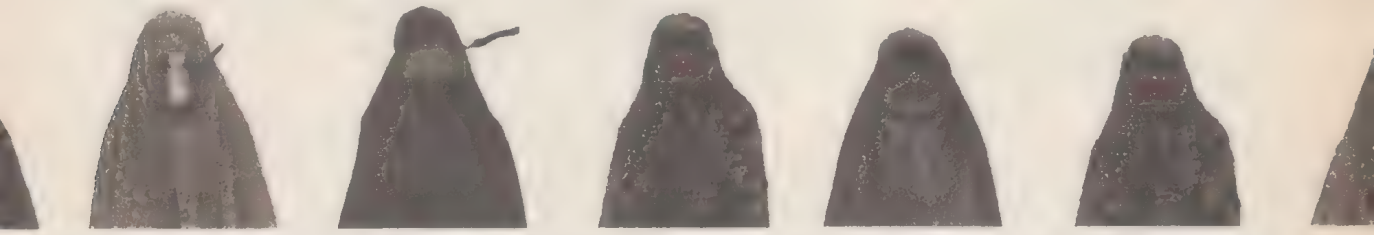

Uzak Yakın'la karşılayabileceğimiz bir başlıkla İranlı sanatçıların çıkarması alkışlarla karşılandı. Çoğu dışarda yaşayan ressamlar, tiyatrocular, sinemacılar, müzisyenler... ürünlerini sergilediler. Şık giyimli erkeklerin marka kemerleri, Mollalar'ın fotoğraflarından oluşan yapıştırma çalışmalar; yüzlerce kapı, dolap, çekmece, araba, sandık, bavul... anahtarının arasında cennetin anahtarını arayanlar. İran'daki zenginleri abartılı bir biçimde betimleyen altın kaplama yatağın, komodinin, vitrinin, televizyon kumandasının, sehpanın, avizenin... görücüye çıkmış abartılı, yani kiç hali. Aslında Batılı sanatçıların yıllarca önce denediği ve tükettikleri kimi uygulamaların bir yenilikmiş gibi yeniden dolaşıma sokulmasının bir gösterisiydi **Uzak Yakın**'dan yansıyanlar. Ama hem rahle, hem bank, hem yemek çalışmaları, aile fotoğrafları... evet, bunların tümü bir yazarı tanımak için iyi bir fırsat. Bu ünlü yazarın biyografisi, mektuplaşmaları da kitaplaştı. Bir zamanların Doğu Almanya'sında yaşamakta ve yazmakta direnen **Christa Wolf**'un dilimize çevrilen birkaç kitabıyla tanıyor Türk okuru. Yazarın dünyasına sokulmamızı sağlayan böylesi bir arşivi görmek gerekiyor, anlatmakla betimlenemiyor.

Artık Berlin'in en şık galerileri arasında saygın bir yer edinen **GaleriArtist**'in yeni konuğu **Ergin İnan**'dı. İz adını verdiği sergisinde yeni çalışmalarıyla Berlinliler'in karşısına çıkan **Ergin İnan** da artık Berlin'li sayılır. Kentimizde yaşamayı, çalışmayı seçti artık o da.

İz, bir tarih mi, yoksa geçmiş kültürlerin çok iyi ve sıkı bir özümlenmesi mi? Buna birden karar vermesi çok

zor. Onun kullandığı tekniği bilenler biliyor nasıl da iğneyle kuyu kazarak yapıtlarını kotardığını. Daha çok kendisinden, kendi iç dünyasından, geçmişinden ve birikimlerinden yola çıkan **Ergin İnan**, özgünlüğünü tekniğiyle, renkleri destanlaştırmasıyla, kolajlarıyla oluşturuyor demek yanlış olmaz sanıyorum. Sonra **Rilke**'nin hem yüce ve dinsel, hem de insansal melekleri gibi motif/figür çalışmalarının arasına -onun resimlerinin vazgeçilmez imgesi haline gelen-, böcekler de giriyor usta bir biçimde, meleklerle iç içe.

Ergin İnan'ın oku oku bitmeyen mektupları üstüne neler neler söylenebilir! Her bakışta/okuyuşta bir başka tat ve anlam yakaladığım mektuplardaki imgelere kendimi kaptırıyorum. Düşlerim alıp başını gidiyor bir mektubun içinde. Bu mektuplar, belli ki aşkla, canı acıta acıta yazılmış. Ruhun in in bitmeyen derinliklerine uzanmak istemiş ressam. Bu mektuplarda tarih, geçmiş kültürler, çatışmalar, yıkımlar, sevdalar, özlemler, beklentiler... daha sayamadığım neler neler yok ki! El yazısı, eski Türkçe yazı, pek çok anlamı olan fırça darbeleri, şekiller, resimler, desenler, portreler, kucaklaşmalar... Kırmızı rengin hakim olduğu Kırmızı Mektup, mavi rengin ağırlıklı olarak yer aldığı **Mavi Mektup**, **Mavi Kitabî Yazı**, **Kırmızılı Mektup**, **Mektup İz**'i, **İkon Mektup**(lar), **Uzun Mektup**(lar)... kutsal bir söylemi de içeriyorlar hayatı tümüyle kucaklarken.

El, böcek, yazı, kutsal söylem/metinler, mektup, böcek, kelebek, tohum, düş, kozmos... gibi izleklerle onun hayata nasıl baktığına, yaşamı nasıl çok yönlü yorumladığına tanık oluyoruz. Küçük boy çalışmalarını yan yana getirerek çarpıcı, etkileyici bir görünüm de elde etmiş. Bir yanda büyük boy, hacimli, renklerin bayram ettiği çalışmalar, bir yanda da avuç içi kadar sıkı, dopdolu, tıka basa değil, şaşırtıcı çalışmaları...

Figür ve portre çalışmalarında sanki kendini arıyor. Kendi portrelerinde de kendinden yola çıkarak kendini mi arıyor, yoksa aradığı kendinden başka biri mi?

Ferit Edgü'nün **Ergin İnan** üzerine yazdıklarını bir kez daha okudum **"Kitap&Ressamın Öyküsü"**nde **"Ressamın Öyküsü"**ndeki şu cümlelerle **Ergin İnan**'ın dünyasına biraz daha sokulmamızı sağlıyor **Ferit Edgü**: "Ve bir gün çizdiğim resimlerin/bana baktığını gördüm./O günü unutamam./Canları olmayan nesneler/ve gözleri görmeyen biri değil/benim fırçamdan çıkmış/renkler ve biçimler bakıyordu bana./Tasavvur ve tasvir ettiklerim"

Yine **Ferit Edgü**'ye başvuralım: **"Ergin İnan/İnsan/Kozmos/El-Ayak ve Mektuplar"** başlıklı "yazıdan bir alıntı: "Ergin İnan'ın resimlerinin her biri çeşitli imler ve anlamlarla yüklüdür. Ama bunlar sözcüklerle dile getirilebilecek imler ve anlamlar değildir. Resmin imleri, resmin anlamlarıdır. Örneğin, sözcük düzeyinde ne anlamı vardır şu ya da bu böceğin, şu ya da bu sürüngenin, şu ya da bu insan suretinin? Bir figür ya da bir yüz, nedir anlamı bunların?" Bir düş adamının, kendini düşlerinin eline teslim etmiş bir ressamın dünyasını nasıl anlamamız gerektiğini de gösteriyor **Ferit Edgü**: "Gerek resimlerinde, gerek özgün baskılarında, resmin yüzeyini İslâm hattı ve Yıldıznâme, Falnâme ve Tılsım Mühürleri'nde yer alan figürler, istifler, formüller kaplamakta. Şaşırtıcı bir olgu: İnan, bu öğeleri resminin bir kaynağı olarak kullanmıyor. Daha açık bir deyişle, bunlardan yola çıkarak, onları kendi resim diline çevirip yaratmıyor resmini. Tam tersine, onları oldukları (bulduğu) gibi kullanıyor."

Peki mektuplarla anlatmak istediği nedir **Ergin İnan**'ın?

Yine **Ferit Edgü**'nün yorumuna başvurmak zorundayım: "Herhalde kırılan ve yaratılan ikonların öyküsünü değil. Derdini anlatmak için kıvranan, sözcükleri yazdıktan sonra silen, hiçbir sözcüğün anlatmak istediğini dile getiremediğini gören bir sanatçının umutsuzluk çırpınışları içinde, sözcüklere çizgileri, çizgilere renkleri eklemesi olmasın bunlar?" Biraz daha sabredelim ve şu satırları da okuyalım, lütfen: "Ve sonra bunların da gerçek derdini anlatamadığını görüp, renkleri, çizgileri silip, yeniden sözcüklere, yeniden renklere, yeniden yapıştırmalara, yeniden çizgilere dönüşün, dolayısıyla yazmanın olanaksızlığını resmetmenin çabaları?"

Zor, çok zor!

GaleriArtist'teki **İz** sergisinde **Ergin İnan**, Berlinliler'i şaşırttığı gibi, resmine dikkatli yanaşılması gerektiğini de anımsatıyor sanki. Anlamak mı önemli, bakıp düş kurmak mı? Düşleri yakaladım sanırken, sözcükleri kayıplara karışmış mektuplarla ne yapacağımı bilemedim.

İranlılar kentin bir yanında **Nevruz**'u kutlarken, **Christa Wolf** belgeleriyle ölümsüzleşirken, **Ergin İnan** İz sürüyor izini sürdüğü düşlerin. Kentin bir başka köşesinde de **2. Türk Filmleri Haftası**'nın afişi bayrak gibi sallanıp duruyor.

ters'ten okuma

yahya kebir

sanal güvenlik görevlisi olmak

"SANAL GÜVENLİK GÖREVLİSİ" OLMAK!

Varlık Dergisi'nin kıymetli yazarı **Kriminolog Dr. Kemal Şahingözlü** bey, yardımcısı **Hilmi** beyi benim kimliğimi çözmekle görevlendirmiş, aylardır bu işle uğraşıyorlarmış (Varlık, Mart 2004). **Hilmi** bey, **Kemal** beyin yardımıyla benim kişiliğimi çözmüş (?), ama kimliğimi henüz deşifre edememiş. Eh, siz izini sürdüğünüz yazarın köşesinin adını bile **"Ters Okuma"** diye yanlış biliyorsanız kimliğini çözmeniz zor olur diyenler çıkmıştır, ama kimse *"Yahya beye sorun, size kim olduğunu söylesin"* dememiş anlaşılan. **Kemal** beyin yazısında *"serbest atış"*, *"sanal güvenlik görevlisi"*, *"sanal yazar"*, *"subjektif ikiz"* gibi terimlerle işe terminoloji karıştırıp bilimsellik maskesi ardından bize kinayeli eleştiriler yöneltmesine gerek yok aslında. Ben, adıyla sanıyla ortada duran bir Allah kuluyum. **Kemal** bey gereksiz vehimlere kapılıp yardımcısı **Hilmi** beyi telaşa vereceğine bana iki satır yazsa idi, çoktan kim olduğumu öğrenir, kafasını gereksiz işlerle meşgul etmezdi. Değerli vaktini de daha faydalı işlere ayırırdı.

Anlaşılan, zaman zaman özgeçmişimizi hatırlatmamız gerekecek, zira zamane yazarları dergileri, yazıları arşivlemekten hoşlanmıyor. Efendim ben, 1956 Adana doğumluyum. Aslen İstanbul Bostancı'danız. Ama babamın görevi icabı doğum yerim Adana olmuş. İlk, orta ve lise öğrenimimi babamın memuriyeti nedeniyle Anadolu'nun çeşitli kentlerinde yaptım ve tam 27 okul değiştirdim. O yüzden doğru dürüst arkadaşlıklar kuramadım. Her şey yarım kaldı. Üniversiteyi **Ankara Üniversitesi, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi**'nde okudum. Coğrafya bölümünden mezunum. İstanbul'da öğretmenlik yaparken mahalle komşumuz, yazar **Behzat Ay** beyin oğlu **Taner** beyin vasıtası ile **Adnan Özer** bey ile tanıştım. Edebiyat çevrelerine girdim. **İbrahim Yıldırım** beyle de karşılaşmış olabiliriz. Kendilerinin birçok yakın dostu ile tanışmıştım o zamanlar. Hatta **Hulki Aktunç** beyle bir gün **Çınar Lokantası**'nda öğle rakısı içmişliğimiz bile vardır. Yine o zamanlar gençliğin verdiği cüretkârlıkla birkaç kitap tanıtma yazısı da yazdım. Sonra araya tayinler, evlilik, çoluk çocuk girdi, edebiyattan koptuk, ama okumaktan kopmadık. Anadolu'nun neresinde olursak olalım, Ankara'dan dostumuz yazar ve kitapçı **Remzi İnanç** beyin yolladığı kitap paketleri sayesinde hem aylık dergileri, hem de önemli kitapları yakînen izleme fırsatı bulduk. O dergiler, kitaplar da şimdi sermayemiz oldu. Bir yıl önce erken emekli oldum. Yengeniz hâlâ memuriyete devam ediyor. Ellerinizden öper, bir de kızımız var. O da İzmir'de **Dokuz Eylül Üniversitesi**'nde öğretim görevlisi. Geçen yıl evlendirdik, torun yolu gözlüyoruz. Yılda ancak bir iki kez görebiliyoruz kendisini. Onun yerini yeğenimiz **Memet** dolduruyor, sağolsun. Halen, babamızdan miras kalan Bostancı'daki evde ikamet ediyoruz. **Kemal** bey arzu ederse, bir gün kendilerini kahve içmeye bekliyoruz. Tabii *"sanal bir güvenlik görevlisi"* değilse, *"subjektif ikizi"* yoksa ve bizzat gelirse!...

"DÜNYA BÜYÜK ŞİİR ÖDÜLÜ"

Geçen ayın en ilginç olayı **Türkiye PEN**'in **Ülkü Tamer**'e önce ödül verip sonra protesto etmesiymiş. Efendim, olay şöyle cereyan etmiş: **21 Mart Şiir Günü**'nü icat etmekle kalmayıp, **UNESCO**'ya da onaylatıp **"Dünya Şiir Günü"** adını almasını sağlayan **Türkiye PEN** yöneticileri bugünü önemli etkinliklerle kutluyorlarmış. Etkinliklerden en önemlisi de **"Dünya Şiir Ödülü"** imiş. Her yıl önemli bir şairimize bu ödülü veriyorlarmış ve bu şairimiz de **"Dünya Şiir Günü Bildirisi"**ni kaleme alıyormuş. Şiirin gün geçtikçe daha az okunduğu, şairlerin unutulup gittiği düşünülürse, çok önemli, güzel bir çalışmaymış. Hele ödülün *"bizi unuttunuz, önemsemiyorsunuz!"* diyen usta şairlerimize verilmesi ayrı bir değerbilirlikmiş. **Türkiye PEN** yöneticileri bu yıl ödülü **Ülkü Tamer**'e vermeye karar vermişler. **Ülkü** beye başvurmuşlar, olumlu cevap almışlar. **Ülkü** bey **"Dünya Şiir Günü Bildirisi"**ni de kaleme almaya söz vermiş. Günler geçmiş, tören günü gelmiş çatmış. **PEN** yöneticileri **Ülkü Tamer**'i günlerce aramışlar, ancak törene bir gün kala **İzmir**'de bulabilmişler ve ilginç bir cevap almışlar. **Ülkü** bey, **PEN**'in ödülünü almak yerine **İzmir Karşıyaka Belediyesi**'nin aynı gün yapacağı etkinliklerine katılmaya

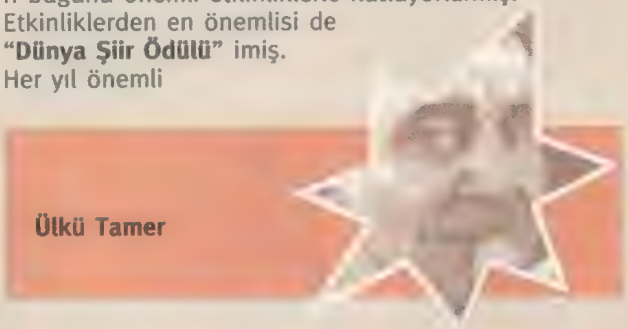

Ülkü Tamer

ve şiir günü bildirisini de orada okumaya karar vermiş. **PEN İzmir Temsilcisi** *"Törene katılmayacaksınız, bari şiir günü bildirisini verin de **İstanbul**'daki törende okuyalım"* demiş. Ülkü bey ne cevap vermiş dersiniz! *"Her hafta yazdığım gazetede dünkü köşemde yayımladım, alın okuyun!"*

Ülkü Tamer'in bu davranışı ve sözleri, efendiliği ile tanınan **PEN Başkanı Üstün Akmen**'i bile çileden çıkartmış. **Üstün** bey gazetelere verdiği demeçte *"böyle bir davranışı **Ülkü Tamer**'e yakıştıramadık"* demiş (24.03.2004, Hürriyet).

PEN'in açıklaması üzerine görüşlerine başvurulan **Ülkü Tamer** ise, *"Aylar önceden **İzmir Karşıyaka Belediyesi**'ne verilmiş sözüm vardı. Hem **1. Şiir Kurultayı**'na katılacak, hem de **Dünya Şiir Günü** için hazırladığım bildiriyi okuyacaktım. Sadece gün değil, saatler de çakışıyordu"* diye cevap vermiş. Ama şiir günü bildirisini vermeye niye tenezzül etmediğini açıklamamış, aksine olayı başka bir boyuta çekmiş, *"Şimdiki **PEN** ne yapar, ne eder, doğrusu pek fikrim yok. Ödül konuşulurken benim **PEN**'le bir ilişkim olmadığı söylenmiş. Haklılar böyle düşünmekte. 1970'lerde ben **Yugoslavya**'da, **İrlanda**'da, **ABD**'de **PEN**'in Türkiye delegesi olarak cezaevindeki yazarları savunurken, yurda döndükten sonra başımı derde sokacak konuşmalar yaparken, onlar herhalde ilkokul öğrencisiydi"* demiş (26.03.2004, Hürriyet).

Bizim bildiğimiz Ülkü Tamer 1937, **Üstün Akmen** 1943 doğumludur. Yani **Ülkü** bey 67 yaşında, Üstün bey 61 yaşında. *"Türkiye **PEN** o zaman var mıydı?"* gibisinden muzırlıklar bir yana, yılın sorusu herhalde *"**Üstün** bey ilk okula giderken **PEN**'in Türkiye delegesi olarak 'başımı derde sokacak konuşmalar' yaptım diyen **Ülkü** bey kaç yaşındaydı"* şeklinde olacak?

Ve tabii **Ülkü** beye *"Sizin büyük bir kahraman olarak konuşmalar yapmış olmanızın konuyla ne alakası var?"* diye soranlar da çıkmış, ama **Ülkü** bey onlara cevap vermek yerine **PEN** yöneticilerine geç kalmış bir öneride bulunmayı yeğlemiş. *"Sanırım **PEN**'in yapacağı en doğru şey, 21 Mart'ta İstanbul'da olabilecek bir başka şair bulmaktı"* demiş. Bu son cümle **Ülkü** beyin ödülü ne kadar ciddiye aldığının göstergesidir diye düşünmüş şiirseverler. Ve, *"**Ülkü** bey, bir ödül sizin için bu kadar önemsizse, baştan niye reddetmediniz?"* diye düşünmeden edememişler!..

YILIN TRANSFERİ

Yılın transferini **Alkım Kitabevi Yayınları** yapmış. Söylentilere bakılırsa, **Ahmet Altan**'a tam 250 bin dolar transfer ücreti vermişler. **Alkım Kitabevi**'nin yöneticilerinin amacı **Ahmet Altan**'ın kitaplarının çok okunmasını sağlamakmış. *"Çok okunma"* lafını duyanlar afallamışlar. Zira **Ahmet Altan**'ın kitaplarının ilk baskısının 150 bin yapıldığını, bu baskı sayısının dünya ölçülerinde bile büyük bir rakam, Türkiye gibi kitap tirajlarının iki bin olduğu bir yerde ise müthiş bir sayı olduğunu bilenler, *"150 binden daha çok kaçtır acaba?"* diye meraklanmışlar. **Alkım Kitabevi** yöneticileri Ahmet Altan'ın yeni kitabını beşyüz bin satmayı hedefliyormuş. Yayınevinin sahibi **Savaş Arslan** bey, *"Bizim yazar ve kitaplara bakış açımız farklı. Yazarlarımıza yazdıklarıyla değer veriyoruz. Genelde etiket fiyatlarının çok yüksek olduğunu düşünüyoruz. O nedenle etiketleri ucuz tutuyoruz. Baskı kalite*

mizi yüksek tutup, tanıtımımızı geniş yapıyoruz" demiş (23. 03.2004, Sabah). Zaten **Savaş** beye göre, **Ahmet Altan**'ın da 21 yıllık yayınevini bırakıp **Alkım**'a geçmesinin nedeni aldığı büyük transfer ücreti değil, **Alkım**'ın bu prensibini bilmesi imiş.

Herkesin kitapların pahalılığından şikayet ettiği bu ortamda, doğal olarak bizim kitap kurdu dostlar meraklanmışlar, *"**Alkım**'ın kitaplarının fiyatı ne?"* diye. Sıkı durun ve ucuz kitapların fiyatlarına bir bakın! **Melisa Gürpınar**'ın yeni şiir kitabı **"Küçük Şeyler"**in fiyatı ***12 milyon 500*** bin lira ve sayfa sayısı sadece ***106***. Ahmet Necdet'in **"Haiku Kuşu"** adlı 80 sayfalık şiir kitabının fiyatı ise 10 milyon. Evet baskılar kaliteli, ilanlar bol, ama bu fiyatlara ucuz demeniz için **Türkiye**'de değil **Amerika**'da yaşamanız gerek herhalde! Birileri hesap hatası yapıyor, ama kim? Herhalde **Alkım** ya da **Ahmet Altan** değil!

ŞAİRLER MAHKEMELİK OLMUŞ

Lale Müldür, her zaman gittiği cafede kendisi için bırakılmış bir zarf bulmuş. Zarfın içinden bir şiir kitabı çıkmış. Kitabın adı **'Ağrılar Kitabı"** imiş. *"Ağrısız bir*

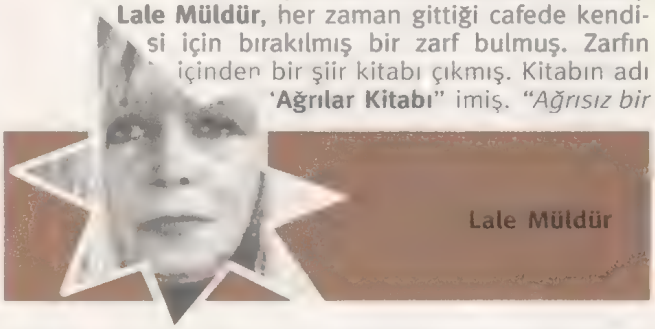

hayat dileğiyle ve saygıyla ve sevgiyle" diye imzalıymış. **Lale** hanım kitabı karıştırırken bazı bölümler ona tanıdık gelmiş. Meraklanıp okumaya başlamış. Kendi imgelerinin, fikirlerinin alınıp (belki de çalınıp) kullanıldığını fark etmiş. Doğal olarak sinirlenmiş. Kitabın yayıncısının yakından tanıdığı bir şair olduğunu görünce gerginliği daha da artmış. O sinirle yayınevine telefon etmiş. Son derece saygısız cevaplar almış. Kitabı yazan şair efendi, *"Hadi ya, biz seni niye okuyalım yaaa!"* tarzında veciz cevaplar vermiş. Yayıncı şair de eksik kalmamış, vermiş veriştirmiş. (28 Mart 2004, Radikal).

Yani demek istiyorlarmış ki, *"Sen Türkiye'nin tanınmış şairlerinden olsan da önemli değil, biz senin kitaplarını okumadık. Sadece senin kullandığın özel isimleri de ilham perisi kulağımıza fısıldadı"*. Şiir böyle bir şeydir, iki şair aynı şeyi düşünebilir, hatta **"Marie Sophie"** gibi özel isimleri birbirlerinden habersiz kullanabilir, diye düşünenler olmuş. Ama onların da cevap veremediği hususlar varmış. Diyelim ki genç şair **Serkan Ozan Özağaç** büyük bir yetenek. Öyle, usta şairler neler yazmış diye okumak gibi merakları yok! İçten gelen duygularla, ilham perisinin yardımıyla yazıyor şiirlerini. Bu

arada bilmeden bazı şairlerin imgelerinin aynılarını yazıveriyor! Allah'ın işi!.. Peki, yılların şairi, şiir kitapları yayıncısı ve de şiir dergisi editörü **Cenk Koyuncu** bu şiirleri yayınlamadan önce şair arkadaşını *"Bu yazdıkların **Lale Müldür**'ün şiirlerine çok benziyor"* diye uyarmıyor mu? Çünkü onun Lale Müldür'den habersiz olmasına olanak yok, dergisi için şiir istemiş.
Şiir okumayan, şairleri sevmeyen bu efendi, kitabı çıkınca, nedense *"Hadi ya, biz seni niye okuyalım yaaa!"* dediği şaire şiir kitabını imzalayıp yollama ihtiyacı duyuyor. Yani kendisi o şairi tanımıyor, okumuyor(!) ama kitap imzalayıp yollama ihtiyacı duyuyor. Belki de **Lale Müldür**'ü sadece **Radikal**'de yayımlanan yazılarından tanıyor ve hakkımda yazı yazar da meşhur olurum diye düşünüyor. Ama bu kez baltayı taşa vuruyor. **Lale Müldür** o kadar kızıyor ki, bu olayı köşesinde yazmakla kalmıyor, ayrıca mahkemeye başvurup dava da açmaya karar veriyor.

İĞNEYİ DE ÇUVALDIZI DA KENDİMİZE

Hatasız kul olmadığı gibi, hatasız dergi de, yazı da olmaz. Hataların yanında mutlaka birilerinin kafasına uymayan, ters gelen bir şeyler de bulunur. **Kaçak Yayın** yayımlanmaya başlarken editör Aslan bey, benden dergideki hataları da yazmamı rica etmişti. Bir nevi özeleştiri sistemi öneriyordu. Aylık bir dergide bunun kolay olmadığını, bir önceki sayıda yazılanları çoğu kişinin kolayca hatırlamayacağını düşünerek bu işe girişmeyi kabul etmemiştim. Ama gelen tepkilerden anlaşılıyor ki, zaman zaman iğneyi de çuvaldızı da kendimize batırmamız gerekiyormuş.
Mart sayısında yayımlanan **"İlk Türk İcadıdır Korsan Kitap"** başlıklı **Bülent Karakaş** imzalı soruşturma, başta yazarlar ve yayıncılar olmak üzere birçok okurumuzu öfkelendirmiş. Korsan kitapçıların bu kadar yağlanıp ballanıp övülmesini anlamlandıramamışlar. Hatta bunun planlı bir kampanya olduğunu, **Sabah** gazetesinde başlatılıp **Radikal** gazetesi, **Leman Dergisi** ve **Kaçak Yayın**'da sürdürdüldüğünü, amacın korsanla mücadele yasası çıkarken hükümeti ve milletvekillerini korsanlar lehine etkilemek, olduğunu düşünmüşler. Hatta bazıları **Leman Dergisi**'nde bir korsan yayıncıya iki hafta üst üste söz hakkı verilmesine tepki duyup cevabi yazılar yazmış, yollamışlar, ama onlar korsan yayıncılar kadar ilgi çekici bulunmadıklarından ya da korsanı destek kampanyasına sekte vuracağından olsa gerek, cevapları **Leman**'da yayımlanmamış. Tüm bunlardan benim yeni haberim oluyor.
Bu arada, tepki göstermedim diye bana da kızanlar olmuş. *"Başkası korsanı övdüğünde demediğini bırakmıyorsun, ama kendi derginde bu iş yapılınca hiç ses çıkartmıyorsun!"* diye sitem ettiler. Kendilerince haklılar. Oysa ben, geçen ay dergiyi okur okumaz önce yayın yönetmeni **Tuncay Akgün**'ü aramış, tabii ulaşamamış, sonra yayın danışmanı **Adnan Özer** beyi aramış ve korsan yayını öven bu tavrın hiç de hoş olmadığını söylemiştim. O da *"Yahya bey, merak buyurmayınız, bir yazı dizisi yapıyoruz, gelecek ay da korsandan zarar gören yayıncılar ve kitapçılarla görüşeceğiz, o zaman tablo net olarak görülecek"* demişti. Ben de *"görelim bakalım bu korsanlara karşı yazarlar, yayıncılar ne diyecek!"* diyerek beklemeye karar vermiş, bu konuya değinmemiştim.
Anlaşılan hata etmişiz. Zira derginin Nisan sayısında **Adnan** beyin söylediği türden bir çalışma yayımlanmadı, korsanlar övüldüğüyle kaldı. Neyse ki hükümet ve milletvekilleri korsanı destekleyen, kültüre faydası olduğunu söyleyen bu yayınlardan etkilenmedi ve yasa, korsandan canı yanan yazarların istediği gibi çıktı.
İğneden sonra gelelim çuvaldızı kendimize batırmaya. Mart sayısındaki *"Eleştirmek ya da eleştirmemek"* başlıklı yazımda, **Picus**'da her ay çeviri kitapları eleştiren **Sırma Köksal**'ın yazılarının tepki ile karşılandığını, özellikle çevirmenleri öfkelendirdiğini yazmış ve de bazıları, *" 'Picus, Sırma Köksal'ın çeviri eleştirilerini ne hakla yayımlıyor!.. Çevirmen olmayan, çeviri yapmamış birinin çeviri eleştirisi yapması doğru mu?' diye soracaklarmış"* demiştim. Okurlarımızın çoğunluğu bu cümleyi benim söylediğim kanısına kapılmış. **Murat Yeğenoğlu** adlı okurumuz bir mektup yazmış ve bu cümlenin, hatta yazının tümünün bir saçmalık olduğunu belirtmiş. Yazımı tekrar okudum, ama bu cümleyi benim yazdığım izlenimini nasıl verdiğimi ve yazının tamamının bu cümledeki fikirden ibaret olduğu havasını nasıl yarattığımı anlayamadım. O cümle, başındaki ve sonundaki tırnak işaretlerinden anlaşılacağı üzere bir alıntıdır. *"Bakın, sizin yazılarınız hakkında böyle şeyler de söyleniyor"* demek için alıntılanmıştır. Anlaşılan okurlamız benim beklediğim kadar dikkatli değil, alıntıları bile bana aitmiş gibi algılıyorlar. Bu durum, kuşkusuz benim kendimi doğru dürüst ifade edememden kaynaklanıyor. Böyle bir izlenim yarattığım için özür dilerim.
Okurlarımızı bu vesile ile uyarıyorum; tırnak işaretleri arasında yer alan ya da *"diyorlarmış", "soruyorlarmış"* gibi sözcüklerle biten cümleler benim değildir, alıntıdır. Bir cümleyi alıntılamış olmam, onu onaylıyorum, destekliyorum anlamına gelmez. Benim cümlelerim tırnak işareti içinde olmayan cümlelerdir. Lütfen yazılarımı okurken bu hususlara dikkat ediniz.

"YIKTIN PERDEYİ EYLEDİN VİRAN!"

Geçtiğimiz ay **Yapı Kredi Kültür Merkezi**'nde **Karagöz** sergisi açılırken **Yapı Kredi Kültür Sanat Yayınları**'nda (**YKY**) da, sergiye uyum sağlamak amacıyla olsa gerek, bir **Karagöz** oyunu sahnelenmiş. **Yapı Kredi Bankası Yönetim Kurulu**'nda yapılan değişiklikten hemen birkaç gün sonra **YKY**'nin de **Yönetim Kurulu** değiştirilivermiş. Yeni seçilen **YKY Yönetim Kurulu** da ilk iş olarak 15 yıldan fazla bir süredir yayınevine emek veren **Enis Batur**'un görevine son vermiş.
Edebiyat çevreleri, **Batur**'u, seveni de sevmeyeni de dahil, söz birliği etmişcesine **YKY**'nin şu anda edebi açıdan **Türkiye**'nin en önemli yayınevi olduğu, **Kazım Taşkent Klasikler** dizisi ile, Türk ve Dünya edebiyatının en önemli eserlerini yayımlamasıyla, **Kitaplık**, **Cogito**, **Sanat Dünyamız** dergileriyle, her ay gerçekleştirdiği onlarca kültürel etkinlikle **Enis Batur** yönetimindeki **YKY**'nin çok başarılı olduğu konusunda hem fikirmiş. Görüş ayrılıkları bu operasyonun, hem de alela cele neden yapıldığı konusunda imiş. Bankacılık çev

relerine yakın olanlara göre, bankacılıkta eskisinin yaptığını bozmak adettenmiş. **Koçbank** genel müdürü değiştiğinde nasıl **Koç Kültür Yayınları**'nı kapattı ise, **Yapı Kredi Bankası** yönetiminin de **YKY**'yi kapatması gayet normal(!) bir işlemmiş. Gelen gidenin yaptığı hayırlı işlere tahammül edemezmiş. Yine aynı çevrelere göre bankaların yayıncılık gibi yan işlere soyunmasının tek amacı olabilirmiş, o da **Yönetim Kurulu Üyeleri**'nin eşine dostuna kaba tabirle **"arpalık"** denilen ek işler yaratmakmış. Bankaların yayınevlerinin yönetimine bu eşi dostu getirmek, bazı **"önemli"** kişilerin gereksiz kitaplarını yayımlattırmak, bazı reklam ajanslarına çok pahalıya mal olacak lüks kitaplar hazırlatıp, onların da nemalanmasını sağlamak adettenmiş. **Yapı Kredi**'deki yeni yönetim de bu adete uymuş. Yandaşlarını **YKY** yönetimine getirmiş.

İşe siyasi açıdan bakanlar ise çok daha ilginç iddialarda bulunmuş. **Enis Batur**'un görevden alınması, AKP'nin kültüre ciddi bir müdahalesi imiş. Kültür Bakanlığı'nın yapamadığını yapan **Batur**'un çağdaş kültür ve sanatı geliştiren, kökleştiren yayınları ve etkinlikleri AKP'deki bazı çevreleri rahatsız ediyormuş. Hele devletin, dolayısıyla kendi iktidarlarının kontrolü altındaki bir bankanın yayınevinin **Nazım Hikmet**'in, **Yaşar Kemal**'in, **Orhan Veli**'nin, **Sait Faik**'in ve daha nice önemli ***"çağdaş"*** yazarın kitaplarını yayımlamasına tahammül edemiyorlarmış. Onların gönlü muhafazakar ve de İslamî bir yayıncılıktan yana imiş.

Başbakan **Recep Tayyip Erdoğan**'ın da, **Kültür ve Turizm Bakanı Erkan Mumcu**'nun da her zaman kültürün ve sanatın desteklenmesinden yana olduğu biliniyormuş. Onlara rağmen bu operasyonun yapılmasının nasıl mümkün olduğu ayrı bir merak konusu imiş. Bazılarına göre bu operasyondan **Erdoğan**'ın da, **Mumcu**'nun da haberi yokmuş. Operasyondan haberdar olsa imişler böyle bir şeye izin vermezlermiş. Bazı MHP'lilerin bankacı kimlikleri ile bu Yönetim Kurulları'na girmeyi başardıkları, ilk iş olarak da kendi siyasi görüşlerine tamamen zıt faaliyette bulunduğuna inandıkları **Enis Batur**'u görevden aldıkları düşünülüyormuş.

Ortak kanı ise, bu operasyonun geri tepeceği imiş. AKP'nin çağdaş kültürün ve edebiyatın önemli bir kalesini fethetmeye çalışırken kendi görüşlerindekiler dahil, tüm kültür ve edebiyat çevrelerinin tepkisini çekeceği kuşkusuzmuş. Zira bu operasyon kültür ve sanata vurulan çok büyük bir darbe imiş ve onarılması kolay değilmiş. Bu tepkinin zamanla dalga dalga yayılacağı ve okur-yazarlar (yani seçmenler) nezdinde AKP'nin çağdaş kültür ve sanata düşman, onu gördüğü yerde yok etmeye hazır bir iktidar olduğu kanısının yayılacağına inanılıyormuş. Karagöz'ün deyimiyle AKP ***"yıkmış perdeyi eylemiş vîran!"***

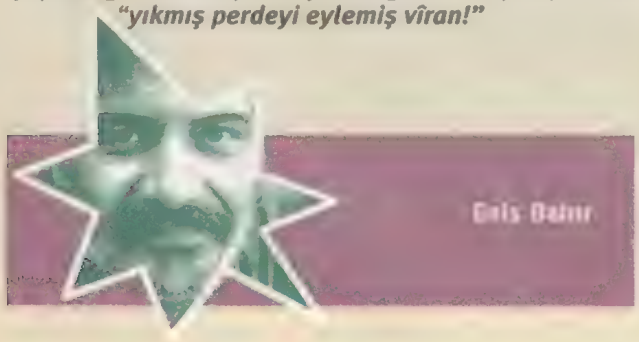

Hakan Alev, Çapa-İST./ Şiir mi öykü mü? Seçmek zor oluyor değil mi, Hakan kardeş. Duyarlılıklar ve ifade teknikleri birbirine karışınca bizim işimiz de zorlaşıyor. Karar ver. Yazdıklarını en zor sen beğen.

Ferhan Bozkaya, Antalya/ Anlatacağın hikâyeyi önce bir iç konuşma haline getir (içinde, zihninde), sonra öykü edebiyatına uygun yaz. Öbek öbek dil verimiyle çalış. Dil ile, kelimelerle kumaş dokur gibi. El ile yaz, tamam, ama mutlaka temize çek. Temize çekerken dilin bükümlü, ritmik olup olmadığına bak. Sanat yapacağız, gazete haberi yazmıyoruz.

Bersu Talas/ Büyükçekmece. İST/ 15 yaş için, bu, konuşmayı unutmuş kuşakta, hiç olmazsa cümle kurabiliyorsun. İmlâ öğren. Giderek daha uzun cümleler kur. Çok okumalısın.

Erhan Kıylıoğlu/ Zonguldak/ Şiirde "laf soktum" gibi ifadeler yer almaz, kahvede bile kulak tırmalar bu ifadeler. Şiir kibarlık budalalığı değildir, tamam, ama en azından yüksek ruh, gönül ifadesidir.

Recep Şener, Gaziosmanpaşa/ İST.
Daha çok şiir göndermelisiniz. Şiir bir "lütûf" gibi yazılmaz. Duygulara dokunup geçmek olmaz. Derinlik, daha bir dünya ilgisi, daha bir içtenlik çatışması. Gençsiniz, daha çok şiir...

*

Konu: Gençlik aşkları, tema: sitem. Gönderilen ürünlerde (şiir, öykü, alıştırma) en çok işlenen bunlar. Cinsel kimlik, kişilik gelişimi döneminde bu doğal. Ama bunun binyılların konusu ve teması olduğunu unutmamalı. Yakınma ve dedikodu özelliğindeki metinlerle edebiyat olmaz. Edebiyat'taki kötü, sıradan, gereksiz sosyalleşme hepimizin karşı durması gereken bir şey. Dertleşmek güzel, ama işimiz bu değil. Sitemimizi yakınlarınıza, oradan yaptığımız özgün bir tasarım varsa, onu bize gönderin. Ne yazık ki gönüllerin yapısı ince, kırılıveriyor. Keşke olmasa...

ÜRÜN GÖNDERENLER
Onur Erdoğan, Eskişehir
Uğur Kunaç, Kızılcahöyük, Denizli
Mustafa Tünay, Üsküdür, İstanbul
Ömer Faruk Alıcı, Eşme, Uşak
Utku Aygüneş, Beyoğlu, İstanbul
Ayhan Kırcıoğlu. Merter, İstanbul
Hüseyin Nartok, Konya
Koray Sarıdoğan, Mahmutlar. Alanya
Mert Yüksel, Denizli
Burak Dedehayır, Nilüfer, Bursa
Mustafa Karabulutlu, Bodrum

günter grass yemen'de

İlk olarak 2002 yılında Yemen'i ziyaret eden ve çok beğenen **Günter Grass**, ikinci ziyaretinde kendisiyle birlikte gelecek kuşakların yazarı olduğunu düşündüğü, **Ingo Schulze, Kathrin Röggla, Judith Hermann**'ı da yanında götürür. Günter Grass'ın üç arkadaşı üniversitede söyleşi yaparlar. Günter Grass Cumhurbaşkanı tarafından kabul edilir.
Cumhurbaşkan'ı Ali Abdullah Salih'i ikinci ziyaretine Grass bu kez eli boş gitmez. Bir önceki ziyaretinden sonra sanılanın aksine oldukça güvenli bir ülke olduğunu deklare ettiği Yemen'in, vahşi doğası olan Sokotra Adası'nın turizminin gelişmesine katkıda bulunmak istediğini belirtir.

Ali Abdullah Salih'in muhteşem mermer sarayında övgülerle ağırlanan Günter Grass kahvaltıya geçmeden önce cumhurbaşkanından bir konuda söz ister. Bunu da üç kısa cümleyle dile getirir: "Evlerin inşa biçiminden endişeliyim. Bu Yemen için büyük bir sorun, korumaya ihtiyacımız var, ama sadece sözlerle değil". Grass ancak söz aldıktan sonra kahvaltıya geçer.
Yemen dünyadaki en yoksul ülkelerden biridir. Hatta o kadar yoksul ki bu ülkede ekonomik sorunlar nedeniyle Yemen'liler Etiyopya'ya göç ederler. Yemen'den söz ederken akla ilk gelen El Kaide, diğer terör örgütleri ve ayaklanmalardır. Ancak Günter Grass buna şiddetle karşı çıkmaktadır. O bu ülkeye âşık olmuştur. Bu aşk hiçbir karşı görüşü kabullenmez. Günter Grass'a Yemen'le ilgili güvenlik açısından ne düşündüğü sorulduğunda "Yemen'de kendimi cennetteki kadar güvende hissediyorum", diye cevap verir.
Sanaa şehri için Günter Grass bir yıldızdır. Hediyelik eşya alışverişi yaptığında paketler Günter Grass'ın kocaman fotoğraflarının bulunduğu gazete kâğıtlarından oluşur. Bunun Günter Grass'ın ünlü bir insan olmasıyla alakası yoktur. Yemen'liler ülkelerini ziyaret eden insanlara karşı sıcaktırlar. Birilerinin gelip ülkelerini görmek istemesi onlar için mutluluk vericidir.

Günter Grass'ın seyahatinin zevkli ve başarılı geçmesinin tek sebebi onun ders vermeye ya da gövde gösterisi yapmaya çalışmamasıdır. O Yemen insanlarını sevmekte, ülkenin tadını çıkarmaktadır. Ayrıca Hadramout bölgesinde yapılan meydana Günter-Grass adının verilmesi onu mutlu eder. Henüz Almanya'da herhangi bir okul ya da meydana onun adı verilmemiştir.

savaş ünlü

izmir inbatı

DENİZ SUYU KASESİ

İzmir'de fanzin baskısıyla çıkan alçak gönüllü bir dergi. Ticari amacı yok. Dergiyi çıkartan Uluer Aydoğdu gönlünü vermiş bu işe. Dört sayfalık dergi, iki sayfa da ek veriyor. "Biraz kültür biraz sanat biraz aşk biraz meşk dergisi iki ayda bir yayımlanır. Düzensiz ve asidir. Deniz gibi aşk gibi ey sevgili gözlerin gibi" Derginin logosunda bunlar yazıyor. Mart-Nisan sayısında Uluer Aydoğdu'nun "Lale'ler de Şaşırır" yazısında şiire, şaire, dergilere değiniliyor. Şiir nedir? sorusuyla yazısına başlamış Uluer Aydoğdu. Şiir tanımlarına karşı çıkıyor." Diğerleri onlar şiir değildir, öyle bir saha ki etrafı çevrili, sıkıysa gir! Hemşerim yasakkk! Öncelikle icat ettikleri kitaba iman edeceksin, ama bu yetmez. Onların peygamberleri, havarileri, imamları var, onlara da iman edip inanacak ve asla onlardan şüpheye düşmeyeceksin. Anlayacağınız manda derisi, ne ışık işliyor ne soru. İşin kötüsü bir merci de yok onları havale edebileceğiniz. Şiirsel adalet falan hak getire. Kasıntılı birer tanrıcık olma halleri çekmektense uzak durmak daha iyi. Kuşkusuz Adam Sanat'da ya da Kitaplık'da yazmak isteriz, ama oralarda yazabilmek için iman etmek de yetmiyor. İnsanın kanını da istiyorlar. Neyse ki kanımız hâlâ çok değerli."
Dergide İbram Erdem, Vural Beyazıt, Bedri Karayağmurlar, Bülent Bingöl, İsmail Gümüş, Hülya Aydoğdu, Turgut Yücel'in eserleri yer alıyor.
Uluer Aydoğdu şimdilik kendi çoğaltıp ücretsiz dağıtıyor. Amacı daha boyutlu bir dergi çıkartmak.
Eserlerinizi Uluersiir@mynet.com'a gönderebilirsiniz.

"BİR USTA" GAZETECİ

Şevket Salcı, Bartın'ın tanınmış simalarından. 40 yıllık gazeteci. Şimdiye dek sekiz gazete çıkartmış. Gazetecilikte insanlar yola çıkmış. Gazeteciliğin malzemesi insandır, diyor. Şevket Salcı'nın bir özelliği de alçak kabartma ustası olması. Bürosuna girince yüzlerce ahşap alçak kabartma ile karşılaştım. Dinlenmek için yapıyor. Milim milim maket bıcağıyla oyuyor. Kabartamalarda ceviz ve ıhlamur ağacı kullanıyor. Zevk için yapıyor. Ticari bir amacı yok. Bir kez İstanbul'a gitmiş, yaptıklarını satmak için. Para kazanmak şöyle dursun para harcayıp gelmiş. Çalışmalarında çıplak kadın, erkek figürleri çoğunluka. "Yaşamı kadın erkek ilişkisi olarak görüyorum, başka bir şey görmüyorum. İnsan çıplakken daha iyi görünüyor. Çıplak figürlere bir şey diyen yok. Niye kral çıplak derler. Çünkü gerçektir. İnsanın bir gerçeği var. Herkesten sakladığı çıplaklığını aynaya bakıp özeleştiri yaparsa, kendinle göz göze gelecek. Kendi ruhsal çıplaklığını görünce gerçek çıplaklığı hoş görecek. İnsanlar hoş görüsüz. Ben bunları yaparken sıkıntımı, stresimi unutuyorum." diyor Şevket Salcı.

şiir

yusuf alper

YÜZYIL ACILARLA

Dedem Kahraman Alper'in anısına

Suların saçlarına sarı yazma türküsü
Söyler gibi kendinden geçerek dolandığı
Saçlarının kördüğüm olup her gün üstüne
Sonsuz parlayışla, coşkuyla yürüdüğü

Yıllarca yol gözleyen dedemin nişanlısı
Beni doğurmayan 'umarsız Penelope'
Karalar giyinmiş karanlık yeryüzünde
Yüzyılı baştan sona acı içinde

İçimde seni duyar hüzünlenirim
Çözülürken bir devlet sana da bunlar düştü
Dedelerim sırayla yol kıyısına düştü
Süngüyle tüfekle tifüsle

Dedemin bağrına top top ateş düştü
Sibirya buzlarını kırarken
Yatarken Moskova zindanında
İnce elleriyle saçlarını okşarken

Hüzünlerden hüzün beğendi dedem
En acıklı türküleri susarak söyledi
Akıttığı gözyaşı çok derindeydi
Kimseler görmedi ah kimseler görmedi

Bir türkü söylerdi
Acıyla hüzünle
Yeşil bir türküydü
Ördek gölde yüzerdi

O zaman hüznünün derinliği
O zaman geçmişin kimsesizliği
O zaman acının acıtan yeri
Dörtnala çıkar gelirdi

Ölümün ne olduğunu gidince gördüm
Karlı kış gününde gözyaşlarım dondu
Kafkasya Moskova Sibirya dondu
Yüzyıl baştan sona uçurumdu

Yurtsuz bir çocuktum
Göçebe bir delikanlı
Mülteci bir adamım şimdi
Her gittiği yere hüzün götüren

Shan Sa, yükselen Çin edebiyatının Avrupa'daki en genç ve başarılı temsilcilerinden biri... *Go Oyuncusu* da onun en parlak romanı.

Shan Sa

"... Çok mu iddialı? Şöyle demek daha doğru olur: çok romantik."

Le Monde

"Ustalıklı bir dil ve cesur bir kurgu. Kitabın zehir gibi bir çekiciliği var."

L'Express

"Bu, moda renkleri yansıtan klişe bir fotoğraf değil, yüreğimize işleyen siyah-beyaz bir fotoğraf."

Le Point

"Böyle bir eser için anlatım ustalığı ve özenli bir gözlemin yanı sıra güçlü bir kadın eli gerekirdi. Shan Sa bütün bunlara sahip olduğunu gösteriyor."

L'Humanite

DK DOĞAN KİTAP

www.dogankitap.com.tr

Türk edebiyatı/İki güçlü yazar

O hep sözünü ettikleri aşk, bu aşk mı, benim yaşadığım aşk mı?

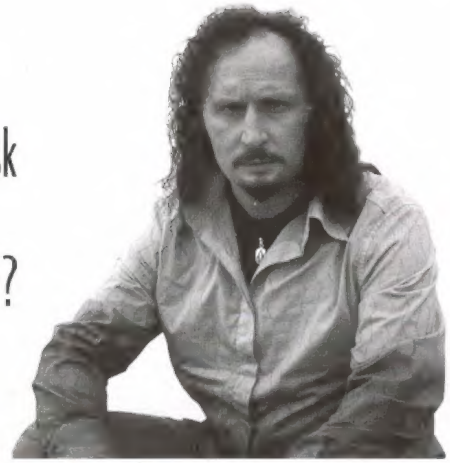

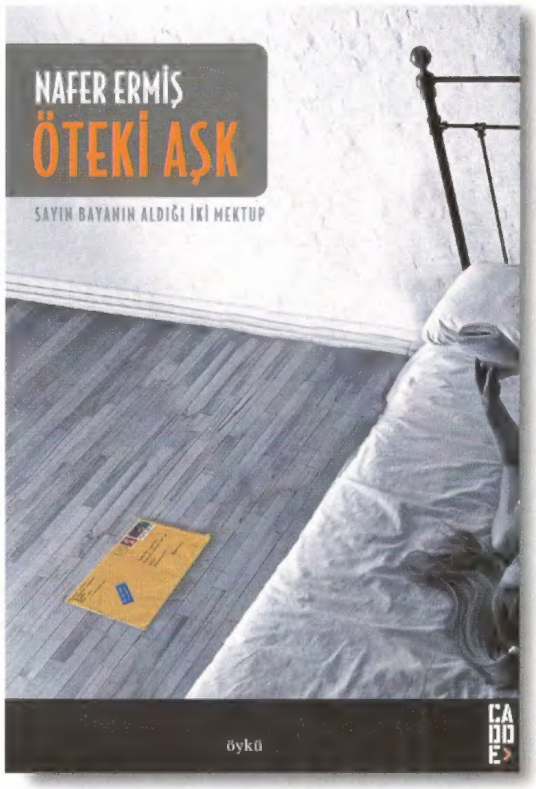

ÖTEKİ AŞK NAFER ERMİŞ

"... Korkulu günler bunlar. Kimse tek ışık yakmıyor. Bu gidişle, gemilerin ışıkları görününceye kadar da yakacakları yok... Gemileri bekliyoruz..."

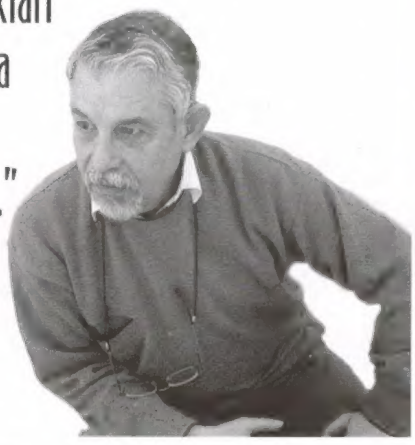

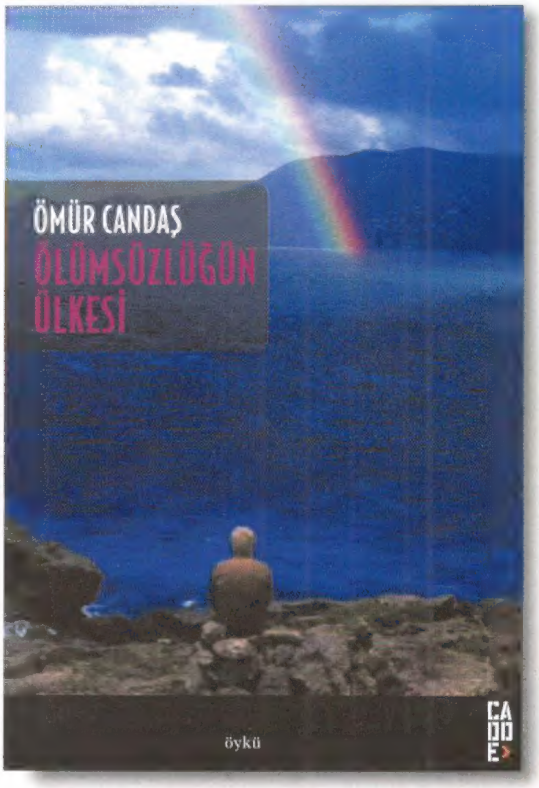

ÖLÜMSÜZLÜĞÜN ÜLKESİ ÖMÜR CANDAŞ